

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL
SİSTEMLERİNİN ANALİZİ VE ULUSLARARASI DENETİM
STANDARTLARINA UYUMLAŞTIRILMASI KAPSAMINDA BİR
DEĞERLENDİRME:ÖRNEK BİR UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

Ali Erdem Neşeli

İstanbul,2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL
SİSTEMLERİNİN ANALİZİ VE ULUSLARARASI DENETİM
STANDARTLARINA UYUMLAŞTIRILMASI KAPSAMINDA BİR
DEĞERLENDİRME:ÖRNEK BİR UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

Ali Erdem Neşeli

Danışman: Prof. Dr. A. Ümit Gökdeniz

İstanbul,2010

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İŞLETME Anabilim Dalı MUHASEBE FINANSMAN Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi ALİ ERDEM NEŞELİ'nin TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL SİSTEMLERİNİN ANALİZİ VE ULUSLARARASI DENETİM STANDARTLARINA UYUMLAŞTIRILMASI KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME:ÖRNEK BİR UYGULAMA adlı tez çalışması ,Enstitümüz Yönetim Kurulunun 25.01.2010 tarih ve 2010-1/26 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 01.03.2010

1) Tez Danışmanı : PROF. DR. ÜMİT GÖKDENİZ

2) Jüri Üyesi : PROF. DR. GÜRBÜZ GÖKÇEN

3) Jüri Üyesi : PROF. DR. HANİFİ AYBOĞA

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
1. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ	3
1.1. Bankanın Tanımı	3
1.2. Türk Bankacılık Sistemi Ve Tarihsel Gelişimi	3
1.2.1. Türk Bankacılık Sistemi	3
1.2.2. Tarihsel Gelişimi.....	4
1.2.2.1. Cumhuriyet’ten Önce Türk Bankacılığı.....	5
1.2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı.....	6
1.3. Bankaların Görevleri	8
1.4. Bankaların Sınıflandırılması	9
1.4.1. Sermayelerine Göre Bankalar	9
1.4.2. Sermaye Kökenlerine Göre Bankalar	10
1.4.3. Faaliyetlerine Göre Bankalar	10
1.5. Banka Organizasyonu	11
1.6. Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü	11
1.6.1. Personel ve Şube Sayısı	11
1.6.2. Krediler	12
1.6.3. Mevduat	13
1.6.4. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalar	14
2 MUHASEBEDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL SİSTEMLERİNE GENEL BAKIŞ	18
2.1. İç Denetim Kavramı	20
2.1.1. İç Denetim Sisteminin Amaçları.....	23
2.1.2. İç Denetimin Önemi.....	24
2.1.3. İç Denetim Faaliyetleri	25
2.1.4. İç Denetimin Türleri	26
2.1.4.1. Mali Denetim	27
2.1.4.2. Uygunluk Denetimi	27
2.1.4.3. Performans Denetimi	27
2.1.4.4. Sistem Denetimi	27

2.1.4.5. Bilgi Teknolojileri Denetimi	28
2.1.5. İç Denetim Sisteminin Unsurları	28
2.1.6. Basel II ve Basel II’de İç Denetimin Yeri	29
2.1.7. İç Denetim Mesleği.....	31
2.1.7.1. İç Denetçinin Organizasyon İçindeki Yeri.....	32
2.1.7.2. İç Denetçinin Yetki, Görev ve Sorumlulukları	32
2.1.7.3. İç Denetim Mesleğinin Uygulanmasına İlişkin İlkeler	36
2.2. İç Kontrol	38
2.2.1. Ulusal Ve Uluslararası Düzenlemeler Bağlamında İç Kontrol.....	39
2.2.2. İç Kontrolün Fonksiyonları.....	39
2.2.2.1. Yönetmelik Kontroller	40
2.2.2.2. Muhasebe Kontrolleri.....	40
2.2.3. İç Kontrol Sisteminin Önemi Ve Etkileri	41
2.2.4. İç Kontrol Sisteminin Unsurları.....	42
2.2.4.1. İç Kontrol Çevresi	42
2.2.4.2. Risk Belirlenmesi	43
2.2.4.3. Kontrol Faaliyetleri	43
2.2.4.4. Bilgi ve İletişim.....	44
2.2.4.5. İç Kontrol Sisteminin İzlenmesi.....	45
2.2.5. İç Kontrol Sisteminin Temel İlkeleri	45
2.2.5.1. Görevlerin Ayrılığı.....	45
2.2.5.2. Yetkilendirme.....	46
2.2.5.3. Uygun Bir Belgeleme ve Muhasebe Kayıt Düzeninin Varolması	46
2.2.5.4. Fiziki Korunma	46
2.2.5.5. Bağımsız Mutabakatlar	47
2.3. İç Denetim Ve İç Kontrolün Karşılaştırılması	47
3. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL.....	50
3.1. Türk Bankacılık Sisteminde İç Denetim Ve İç Kontrolün Gelişimi	51
3.2. Türk Bankacılığında İç Kontrol Ve İç Denetim İle İlgili Yasal Düzenlemeler.....	52
3.2.1. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu	52
3.2.2. Bankaların İç Sistemleri Hakkında BDDK Yönetmeliği.....	55
3.3. Türk Bankacılık Sisteminde İç Denetim Sistemi	55
3.3.1. Bankacılık İç Denetim Sisteminin Amacı ve Kapsamı	56
3.3.2. Türk Bankacılık Sisteminde İç Denetimin Temel Unsurları	58
3.3.2.1. Yönetim Kurulu	58

3.3.2.2. Denetim Komitesi	58
3.3.2.3. İç Denetim Birimi	60
3.3.3. Riske Dayalı Denetim	62
3.3.4. Denetim Faaliyetleri	63
3.3.4.1. İç Denetim Planı.....	63
3.3.4.2. Çalışma Programları.....	64
3.3.4.3. Haberli Teftiş Uygulaması	65
3.3.5. Raporlama.....	66
3.3.5.1. Rapor Türleri.....	67
3.4. Türk Bankacılık Sisteminde İç Kontrol	72
3.4.1. Banka İç Kontrol Sisteminin Temel Unsurları	73
3.4.2. Banka İç Kontrol Sisteminin Amacı ve Kapsamı	74
3.4.3. İç Kontrol Faaliyetleri.....	75
3.4.4. Banka İç Kontrol Birimi	75
3.5. İç Kontrol Merkezi İle Teftiş Kurulu (İç Denetim Birimi) Arasındaki Temel Farklılıklar	76
4. ULUSLARARASI DENETİM STANDARTLARI VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE UYUMLAŞTIRILMASI	79
4.1. Uluslararası Denetim Standartları (ISA- International Standards on Auditing) ..	79
4.2. Uluslararası Denetim Standartları'nın Oluşumu ve Düzenleyici Kurumlar	79
4.2.1. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC- International Federation of Accountants).....	80
4.2.2. Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB- International Auditing and AssuranceStandarts Board)	81
4.3. Uluslararası Denetim Standartları (ISA) ve Türk Bankacılık Sisiteminde İç Denetime Uyumlaştırılması	81
4.3.1. International Standard Auditing (ISA) 230 Denetim Belgeleri	84
4.3.2. International Standard Auditing (ISA) 250 Finansal Tabloların Denetiminde Kanun ve Düzenlemelerin Göz Önünde Bulundurulması.....	84
4.3.3. International Standard Auditing (ISA) 260-Yetkili İdarecilerle İletişim..	85
4.3.4. International Standard Auditing (ISA) 300-Denetim Planlaması.....	86
4.3.5. International Standard Auditing (ISA) 320- Denetim Plan ve Performansında Önemlilik.....	86
5. BİR BANKADA YAPILAN İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL FAALİYETLERİ ÖRNEK UYGULAMASI.....	87
5.1. Mevduat Raporu.....	89

5.2.	Muhasebe Raporu.....	94
5.3.	Krediler Raporu.....	97
5.4.	Takipteki Krediler Raporu	103
5.5.	Banka Kartları Ve İnternet Bankacılığı Raporu.....	106
5.6.	Haberleşme Raporu.....	109
5.7.	Genel Durum Raporu	110
5.8.	Genel Görünüm Raporu	112
5.9.	Personel Raporu	114
5.10.	Bulgular Cevaplar Tablosu	125
5.11.	Haziran 2009 Dönemi İç Kontrol Raporu	130
6.	SONUÇ.....	134
	KAYNAKÇA.....	136

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1 : Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalar.....	17
Tablo 2 : İç Kontrol İle İç Denetimin Karşılatırması.....	49

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1 :	İç Denetçinin Sorumlulukları.....	35
------------------	-----------------------------------	----

KISALTMALAR

IIA	: The Institute of Internal Auditors- Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü
AICPA	: American Institute of Certified Public Accountants- Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasipleri Enstitüsü
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Bank for International Settlements – Uluslararası Ödemeler Bankası
COBIT	: The Control Objectives for Information and Related Technology- Bilgi ve İlgili Teknolojiler İçin Kontrol Hedefleri
COSO	: The Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission- Treadway Komisyonu Sponsor Organizasyonlar Komitesi Akımları
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
TİDE	: Türkiye İç Denetim Enstitüsü
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

GİRİŞ

Günümüzde finans sistemi hızla büyümekte ve global bir hal almaktadır. Bu sistemin en önemli dinamiklerinden biri olan bankacılık sektörü de önemli ölçüde değişim sürecine girmiştir. Küreselleşme ile birlikte ülkelerin içindeki ekonomik olaylar sadece o ülkeleri değil beraberinde birçok ülkeyi etkiler hale gelmiştir. Günümüzde kullanılan bankacılık ürünlerinin oldukça geniş bir yelpazeye yayılması risk faktörünü daha önemli hale getirmiştir. Tüm bu değişimlerin ışığında denetimin amaç ve hedeflerinde bir takım değişimler ve gelişmeler meydana gelmiştir. Ülkemizce bankacılık sektörünün 2000’li yıllarda yaşadığı derin krizler denetime olan ihtiyacı daha çok ön plana çıkarmış ve buna bağlı olarak bir takım düzenlemelere gidilmiştir.

Risk eskiden olduğu gibi günümüzde de bankacılık sektörünün baş aktörlerinden biridir. Bankacılığın doğası gereği her zaman risk mevcut olacaktır. Denetim ve kontrol faaliyetleri bu riskleri saptayıp bunlara karşı gerekli önlemleri almayı amaçlamaktadır. Nitekim gerek Uluslararası Denetim Standartları gerekse Türk Bankacılık sistemine ilişkin olarak yapılan düzenlemeler bu yönde denetimi teşvik etmektedir.

Son dönemlerde yapılan denetimlerde geçmiş hataların bulunmasını amaçlamaktan ziyade, gelecekte karşılaşılabilecek hataları önlemeye ilişkin süreç çalışmaları amaçlanmaktadır.

Bu çalışma ile Türk Bankacılık Sisteminde iç kontrol ve iç denetim faaliyetlerinin tanıtımı amaçlanmış, bununla birlikte Uluslararası Denetim Standartlarından Türk Bankacılık denetim ve kontrol faaliyetlerinde kullanılan standartlar incelenmiştir.

Bu çerçevede giriş bölümünü takip eden birinci bölümde banka ve Türk Bankacılık sistemi ve tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde muhasebede iç denetim ve iç kontrol kavramları tanımlanmış, bunların esaslarından bahsedilmiş ve son olarak da karşılaştırmaları yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Türk Bankacılık sisteminde iç denetim ve iç kontrol faaliyetleri, bunların işleyişi ve yapılan yasal düzenlemler incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ise, Türk Bankacılık Sisteminde yapılan denetim ve kontrol faaliyetleri ile Uluslararası Denetim Standartlarının ortak paydaları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın beşinci bölümünde bir bankada iç denetim ve iç kontrol faaliyetleri örnek uygulaması yapılmıştır.

Sonuç bölümünden oluşan son bölümde ise çalışmaya dair özet bilgilere yer verilmiştir.

1. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ

1.1.Bankanın Tanımı

Günümüzde bankanın bir çok değişik tanımları bulunmaktadır. Genel olarak bankanın tanımları şu şekildedir:

Banka, para, kredi ve sermaye konularına giren her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen, özel veya kamusal kişilerle işletmelerin bu alandaki her türlü ihtiyaçlarını karşılama faaliyetlerinde bulunan bir ekonomik birimdir.¹

Diğer bir tanım olarak banka, mevduat kabul eden, amacı bu mevduatı en verimli şekilde çeşitli kredi işlemlerinde kullanmak olan kuruluştur. Bankalar mevduat toplar, kredi verir, para ve kredi politikalarının uygulanmasına destek verir, aracılık yapar, sanayi kuruluşlarına destek olur, iştirak eder, kiralık kasalarda kişilerin menkul kıymetlerini korur, borsa faaliyetlerine fiilen katılır, ülkenin kalkınmasını destekler, yönlendirir, gerçek kişilerin hayatlarını kolaylaştıracak kredi kartı, otomatik ödeme v.b. bir çok ürün sunar. Bu hizmetleri ve yönleri ile bankanın tanımlanmasında “para üzerinden ticaret yapan işletmeler” “sermayeyi az faizle alıp, çok faizle ileten işletmeler” gibi basit tanımlamalarla yetinilemez.²

1.2. Türk Bankacılık Sistemi Ve Tarihsel Gelişimi

1.2.1. Türk Bankacılık Sistemi

Genel olarak bankacılık sistemi tüm dünyada ortak bir yapı sergilemekle birlikte ülkelerin kültürel ve tarihsel gelişimlerden etkilenecek bazı yapısal farklılıklar da göstermektedir.

Bir ülkenin bankacılık sistemi, çeşitli alanlarda faaliyetler gösteren bankalardan ve bu bankaların değişik ekonomik kurumlarla toplum ve kendi aralarındaki ilişkilerden oluşan bir düzendir. Bu sistem doğal olarak, o ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyi, genel ekonomik politikası, bankacılık mevzuatı,

¹ <http://www.muhasabedersleri.com/banka-islemleri/banka.html> (28.04.2009)

² Alptekin Güney, **Banka İşlemleri**, 2.Basım,İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım,2008,s.1.

diğer yasaların banka işletmeciliğinin ilgilendiren kısımları, Merkez Bankası'nın denetleme ve yönlendirme politikası, işletmecilik alanındaki geçerli örf ve gelenekler, kredi ihtiyacı, halkın alışkanlıkları, tasarruf gücü ve eğilimi, devletin mali gücü ve sermaye politikası gibi çeşitli etkenleri kapsamaktadır.³

Bankaların diğer finansal kurumlar gibi temel işlevi, ekonomideki birikimleri, arttırmaları (parasal tasarrufları) toplamak ve bu birikimleri kullancak kişi, işletme ve kuruluşlara aktarmaktadır. Başka bir deyişle fon (kaynak) fazlası veren kişi, kuruluş ve işletmelerle, fona (kaynak) gereksinim duyan ya da fon açığı veren kişi, kuruluş ve işletmeler arasında aracılık yapmaktadır.⁴

Ülkemiz “karma ekonomi” düzenindedir. Özel kuruluşlar ile kamu kuruluşları aynı ekonomik düzen içerisinde ve birlikte ülke kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Nitekim, bankacılık alanında da ikili ilişkiyi görmek mümkündür. Türk Bankacılık Sistemi, merkezinde bir ana banka olan T.C. Merkez Bankası'nın bulunduğu, karma ekonomi düzeni içinde ve bu düzene paralel yapıya sahip bir sistemdir.⁵

1.2.2. Tarihsel Gelişimi

Avrupa'da finansal kesimin uzun geçmişi içinde kurumlar, finansal araçlar, düzenleyici kurallar konusunda adım adım yol alınmıştır. Çağdaş finansal kurumların ilk nüveleri İtalyan Kent devletlerinde ortaya çıkmış, keşifler sonrasında artan ticarileşme ve parasallaşma süreci içinde gelişerek çeşitlenmiştir. Mevduat, ticaret ve karma bankalar, borsalar, merkez bankaları, para sistemleri, anonim şirketler ve kamu maliyesindeki gelişmeler finansal sistemlerin oluşmasında önemli bir yere sahip olmuştur. Parasal ve reel gelişmeler birbirini desteklemiş, iktisadi büyüme, teknolojik gelişmeler, sanayileşmeye paralel olarak yaşanan krizlerde yeni araçlar, önlemler ve korunma biçimlerinin geliştirilmesine taban oluşturmuş, ayrıca finans kesimi içinde güven ve istikrar sağlayacak denetleyici mekanizmalar ve düzenlemeler geliştirilmiştir. Mevduat bankalarından anonim şirket bankalarına giden süreçte, şirket kuruluşlarında ve şirket türlerinde, merkez bankalarının faaliyetlerinde, borsalarda eksikliklerin

³ Osman Altuğ, **Banka Muhasebesi İşlemleri**, 1. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s. 13.

⁴ Öztin Akgüç, **Banka Yönetimi ve Performans Analizi**, 1. Baskı, İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık, 2007, s. 2.

⁵ Altuğ, s. 13.

giderilmesi, karşılıklı olarak yatırımcılar ve kreditorlerin çıkarları ve olanaklarının dengelenmesi çabaları günümüze kadar süre gelmiştir.⁶

Ancak genel olarak ülkemizdeki bankacılığın tarihsel gelişimine bakıldığında ülkemizde Tanzimat'a kadar geçen dönemlerde bankacılığa ait izlere rastlanılmamaktadır. Bunda Türklerin özellikle askerlik ve yöneticilik gibi işlerle uğraşmaları, ticaret, sarraflık, bankacılık gibi meslekleri Türk ve Müslüman olmayan kimselere bırakmaları da önemli rol oynamıştır. Diğer taraftan, ülkemizde bankacılığın gelişmemesinin asıl önemli nedeni, Osmanlı ekonomisinin Batı Avrupa'da gerçekleştirilen sanayi devrimine ayak uyduramaması ve yakın zamanlara kadar esnaf ve sanatkârlara dayanan kapalı bir ekonomik sisteme sahip olması da bankacılığın gelişmesini önlemiştir.⁷

Ülkemiz finans sistemi içinde bankacılık sektörü oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmamızda bankacılık sistemini cumhuriyetten önce, cumhuriyet döneminde ve 1980'li yıllar ve sonrası olarak üç ayrı dönem olarak değerlendirilmiştir.

1.2.2.1. Cumhuriyet'ten Önce Türk Bankacılığı

Cumhuriyetin ilanından önce yani Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulmadan önce Osmanlı Devleti döneminde her ne kadar modern bir yapıda olmasada bankacılık alanında ilk adımların atıldığı görülmektedir.

Osmanlı Devleti'nde gerçek anlamda ilk banka Tanzimat'ın ilanından sonra 1847'de İstanbul Bankası adıyla, kurulmuştur. Türk Bankacılığı açısından ilk önemli metin, bugün tüm hükümleri yürürlükten kaldırılmış bulunan ve faiz oranlarını sınırlayan 1852 tarihli Murabahana Nizamnamesidir.⁸ Osmanlı Devleti'nde modern anlamdaki ilk ticaret ve mevduat bankası, yabancı sermaye tarafından (İngiliz) 1856'da kurulan Osmanlı Bankası'dır. Söz konusu banka, ülkemizde kurulan ilk emisyon

⁶ Nevin Coşar, **Türkiye'de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi**, <http://www.ikt.yildiz.edu.tr/RePEc/yil/makaleler/cosar0017.pdf> -(10.11.2009)

⁷ Mehmet Takan, **Bankacılık Teorik Uygulama ve Yönetim**, 2. Basım, Ankara: Nobel Yayın, 2002, s.3.

⁸ Seza Reisoglu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2007, s.5.

bankasıdır. Osmanlı Devleti’nde kurulmuş olan ilk ulusal sermayeli banka ise; “Memleket Sandıkları”dır. İlk tarımsal kredi sandığı özelliği taşıyan kurum, 1861 yılında Mithat Paşa tarafından kurulmuştur. 1868 yılında yine Mithat Paşa tarafından tasarruf toplama amacıyla “Emniyet Sandığı” kurulmuş olup, bir süre sonra her iki banka da, 1888 yılında yine Mithat Paşa tarafından kurulan Ziraat Bankası ile birleştirilmiştir. 1916 yılında yasayla kurulmuş bir kamu kurumu niteliği kazanan Ziraat Bankası, Osmanlı Devletinden Cumhuriyet dönemine geçen ve günümüze kadar gelen en köklü ulusal kuruluşlardan biridir. Cumhuriyet öncesi dönemde, yabancı bankaların Türk bankacılık sistemine egemen oldukları ve “borçlanma bankacılığı” adı verilen çarpık bir bankacılık sisteminin var olduğu söylenebilir.⁹

1.2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı

Cumhuriyet dönemi ile birlikte her yönden yeniden yapılanan bir ülkenin finans sektörünün yeniden yapılandığı ve bunların başında bankacılık sektörünün geldiği görülmektedir.

Cumhuriyetin ilk on yılında bankacılık alanındaki başlıca gelişmeler, İş Bankasının faaliyete geçmesi, Sanayi ve Maadin Bankasının kurulması, Ziraat Bankası’nın anonim ortaklık haline getirilmesi, Emlak ve Eytam Bankası’nın devreye girmesi ve nihayet Merkez Bankasının kuruluşudur.¹⁰

1933 yılında Sümerbank ve İller Bankası, 1935 yılında Etibank, 1937 yılında Denizbank ve 1938 yılında Halk Bankası kuruldu. Genellikle gelişmesi istenen sektörlerin finansman ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak kurulan bu bankaların birçoğu bugünlerde özelleştirilmiştir. Devlet eliyle yapılan bu atılımlardan sonra özel sektörün bankacılığa başlaması 1944 yılında kurulan Yapı ve Kredi Bankasıyla başlamıştır. Yapı ve Kredi Bankasını 1946 yılında kurulan Demirbank, 1955 yılında kurulan Pamukbank ve diğerleri takip etmiştir. 1960-1980 yılları arası Türkiye’de bankacılık faaliyetleri daha çok mevduat toplayarak kurumsal ve ticari krediler vermek biçiminde devam etti. Bu dönemde özellikle büyük bankalar (T.C. Ziraat Bankası, T.İş

⁹<http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/bankavesermayepiyasasihukuku/bankaciliksektorutarihselgelisimi.doc> (29.04.2009)

¹⁰ İlker Parasız, **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**, 2. Baskı, İstanbul: Ezgi Kitabevi, 2007, s.20.

Bankası, Akbank, Yapı Kredi Bankası, v.b.) şube ağlarını çok genişlettiler ve Türkiye'nin her yanına ulaşmayı başardılar.¹¹

1980 yılında başlayan ve ekonomimizi radikal biçimde etkileyen süreç, doğal olarak bankaları da çok yakından ilgilendiriyordu. İthal ikamesine dayalı, en büyük girişimcinin devlet olduğu, kısmen kapalı ve tasarrufçu ekonomi politikalarının yerini, ihracata ağırlık veren, kambiyo rejiminin libere edilmesini sağlayan yeni ve harcama eğilimi yüksek politikalar almaktaydı. 1980 öncesinde bulundurulması ve harcama yapılması devlet iznine tabi olan yabancı paralar karşısında sabit kur politikasıyla değer belirlenen TL'nin değeri dalgalanmaya bırakıldı ve bir kaç yılda bir kez belirlenen TP/YP kuralı günlük olarak piyasa kurallarına göre belirlenmeye başladı. Dünya ekonomisi ile bütünleşme çabalarının yanısıra halledilmesi gereken bir başka problem de yıllarca süren yüksek enflasyon ve yüksek faiz oranları geçmiş yıllarda devlet harcamalarındaki artış eğilimi nedeniyle azalmak yerine artma eğilimi göstermiştir. Harcama eğilimi yüksek ekonomi politikaları devleti de etkilemiş ve devlet hızla kamuya borçlanmaya başlamıştır. Hazine yıllardır ilk kez böyle büyük tutarlarda ihaleler yoluyla borçlanmaya gidiyor ve pazar düzenleyici olarak rol alıyordu. Bu dönem bankaların ilk kez önemli tutarlara ulaşan menkul değer portföyü oluşturmaya ve menkul değer ticareti yapmaya başladığı dönemlerdir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın faaliyetlerinin artması, mevduat ve kredi faizlerinin serbest bırakılmasıyla birlikte hızlanan faiz yarışları bankaları hızla klasik bankacılık faaliyetlerinin dışına itiyor ve rekabeti sertleştiriyordu. Bir yandan artan sayıda aktif işlemler portföyü zenginliği, öte yandan mevduatta ve kaynak yaratmada ortaya çıkan fiyat rekabeti bankaları bilanço ve gelir tablosu kalemlerini kontrol etmeye ve daha kar merkezli düşünmeye zorlamıştır.¹²

Ülkemizde 1933 yılında kabul edilen ve 3 yıl yürürlükte kalan 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu ilk Bankalar Kanunu olarak nitendirilebilir. İkincisi, 1936 yılında kabul edilen ve 22 yıl yürürlükte kalan 2999 sayılı Bankalar Kanunu'dur. 1958'de çıkarılan 7129 Sayılı Bankalar Kanunu 1985 yılında yerini 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na bırakmıştır. Bu sayede Türk bankacılık sistemi akreditif, teminat

¹¹ Hakan Şakar, **Genel Bankacılık Bilgileri**, 1.Baskı,İstanbul:Bilişim Yayıncılık, 2000,s.14.

¹² Şakar,s.14

mektubu, forward, futures, opsiyon gibi faaliyetlerini genişletmiştir. Bankacılık sisteminde kaynakların daha etkin bir biçimde kullanımı sağlamak için 02.04.1986 da Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası bünyesinde İnterbank (bankalararası para piyasası) kurulmuştur.

3182 sayılı Kanun 18.06.1999/4389 tarih ve sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kanundaki en önem değişiklik Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (BDDK) oluşturulmasıdır. Bu kurul bankaların daha iyi denetlenmesi konusunda geniş yetkilere sahiptir. Son olarak 19.10.2005 tarihinde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kabul edilmiştir. 08.03.2006'da 5472 sayılı Bankacılık Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yayımlanmıştır.

1.3. Bankaların Görevleri

Teknolojinin finans sektörünün yönünü belirleyen unsurlardan biri haline gelmesi ve küreselleşmenin artması ile birlikte bankalar hergeçen gün yeni görevler edinmekle birlikte faaliyet alanlarını günden güne geliştirmektedirler.

Bankaların kuruluş amaçlarına göre çeşitli faaliyetleri olmasına rağmen, bankaların yerine getirdikleri temel görevlerini şöyle sıralayabiliriz:¹³

Aracılık: Bankalar tasarrufu olan kişi ve kuruluşlardan mevduat alarak topladıkları fonları, kredi olarak talep eden kişi ve kuruluşlara aktarmada aracılık ederler. Böylelikle ekonomi içinde en önemli görevi üstlenmiş olurlar.

Kaynaklara Akıcılık Sağlama: Bankacılık sistemi paranın transferi sistemi olma görevi ile ulusal ve uluslararası düzeyde kaynaklara akıcılık sağlamaktadır. Yani paranın bir müddet için ihtiyacı olmayandan ihtiyacı olanlara aktarılması işlevini yerine getirmektedir.

Kişilerin ve Kurumların Sahip Oldukları Maddi Varlıkların Rasyonel Bir Biçimde Kullanımını Sağlama: Halkın; parasal, finansal ve reel aktiferinden oluşan mal varlıklarının kullanım biçimi üzerinde, bankacılık kesiminin oluşturduğu, faiz seçenekleri, gelir imkânları, vade farkları ve nakit akışı kolaylıklarının önemli rolü

¹³ <http://bankacilik.portal-turk.com/Bankalarin+Gorevleri> (02.05.2009)

vardır. Bu konuda halkı aydınlattığı gibi ekonomideki nakit akışlarının daha sağlıklı dolaşımını sağlar.

Kaynak Kullanımlarını İyileştirme: Bankaların ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabilmesi için, yeni bir değer, yeni bir servet yaratmakla beraber, topladıkları kaynakların belirli yörelere, sektörlerle, kişilere aktarılması ile ülke kaynaklarının dağılımını da yönlendirecektir.

Kısa Süreli Fonları, Uzun Süreli Fonlar Hâline Dönüştürme: Kişilerin kısa süreli ve sahip oldukları küçük miktardaki fonları toplayan bankalar, bunları ekonomide uzun süreli fonlar haline dönüştürmekte ve böylelikle de yatırımlara finans sağlamaktadır.

Kaydi Para veya Banka Parası Yaratma: Bankalar satın alma gücüne, genellikle hesaptan hesaba devir esasına dayandığı için kaydi para denilmektedir. Kaydi para, maddi varlığı olmayan, yalnızca bankaların hesaplarına alacak veya borç kaydı düşülmek suretiyle yaratılan bir değişim, bir ödeme aracı olarak tanımlanabilir.

1.4. Bankaların Sınıflandırılması

Günümüzde bankalar bir çok kritere göre sınıflandırılabilirler. Bu çalışmamızda bankalar; sermayelerine göre bankalar, sermaye kökenlerine göre bankalar ve faaliyetlerine göre bankalar olarak üç ayrı kategoride değerlendirilmiştir.

1.4.1. Sermayelerine Göre Bankalar

Bankaları, sermayenin çoğunluğunun devlete veya özel sektöre ait oluşuna göre kamu ve özel sektör bankaları olarak ikiye ayırabiliriz.¹⁴

▪ **Kamu Bankaları:** Sermaye paylarının çoğunluk hisseleri doğrudan ya da dolaylı olarak devletin elinde olan bankalardır. T.C. Ziraat Bankası, Halk Bankası, İller Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Vakıfbank vb. bankalar.

¹⁴ Güney,s.3.

▪ **Özel Bankalar:** Sermaye paylarının çoğunluk hisseleri doğrudan ya da dolaylı olarak, özel girişimcilerinin elinde olan bankalar bu gruba girer. T.İş Bankası, Akbank, HSBC, Garanti Bankası vb.

1.4.2. Sermaye Kökenlerine Göre Bankalar

Türkiye’de bulunan bankalar yerli sermayeye sahip bankalar ve yabancı sermayeye sahip bankalar ikiye ayrılabilir. Akbank, Halk Bankası, T.İş Bankası gibi bankalar yerli sermayeye sahip bankalar için, HSBC, Citibank, Eurobank şeklindeki bankalar yabancı sermayeli bankalara örnek olarak verilebilirler.¹⁵

1.4.3. Faaliyetlerine Göre Bankalar

Çalışma alanlarına göre bankaları Merkez Bankaları, Ticari Bankalar, Yatırım Bankaları, Kalkınma Bankaları ve Katılım bankaları olmak üzere beş başlıka inceleyebiliriz.¹⁶

Merkez Bankaları: Banknot ihraç etmek, devletin veznedarlığını yapmak, devletin mali ve iktisadi konularda danışmanlığını yapmak, ticari bankaların para rezervlerini muhafaza etmek, ülkenin uluslararası mali araçlarının muhafızlığını yapmak, son borç verme görevini yapmak, bankaların takas, tasfiye, virman görevlerini yapmak, kredileri düzenlemek ve denetlemek vb. görev ve yetkilerle donatılmış bankalardır.

Ticari Bankalar: Mevduat kabul eden, ticaret ve üretimin finansmanı alanında toptan ve perakende bankacılık faaliyetlerinde bulunan bankalardır.

Yatırım Bankaları: Tahvil ihraç ederek ve/veya yurtiçi-yurtdışı finansal kurumlardan sağladıkları kredileri sanayi şirketlerinin uzun vadeli yatırımlarının finansmanında kullanan, muhtelif konularda sanayi işletmelerine danışmanlık hizmeti veren bankalardır.

Kalkınma Bankaları: Kalkınmada öncelikli yöre ve sektörlerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan bankalardır.

¹⁵ Şakar,s.20.

¹⁶ Güney,s.4.

Katılım Bankaları: Faizsiz bankacılık uygulamasını benimsemiş ticari bankalara benzer (faizsiz olmak kaydıyla) hizmetler veren finans kuruluşlarıdır.

1.5. Banka Organizasyonu

Organizasyon, belirli bir amacın gerçekleşmesi için gerekli faaliyetlerin belirlenmesi ve bu faaliyetlerin yerine getirilebilmesi için kişilerin görevlerinin (işbölümü) düzenlenmesi olarak kabul edilir. Bankaların kuruluşunda, faaliyet alanı belli olduktan sonra merkez ve şubelerinin organizasyonunu oluşturmak gerekmektedir. Merkez ve şubelerin amaca uygun şekilde yönetimi için işbölümüne ihtiyaç vardır. Bu iş bölümünde her bölümdeki görev, yetki ve sorumluluklar tam olarak belirlenir. Bu belirleme hiyerarşik bir sıralama içinde yapılır. Bunun için organizasyon şeması düzenlenmeli ve şemadaki bölümlerde yer alan müdür ve memurların görev ve yetkileri ile diğer bölüm, merkez ve şubeler arasındaki ilişkiler belirlenmelidir. Bunun dışında bölümlerde kullanılması gereken belgeler ve belge formları standart olmalı, kullanılışı açıkça ortaya konulmalıdır. Bankaların organizasyonu, genel müdürlük organizasyonu ve şubelerin organizasyonu olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.¹⁷

1.6. Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü

Türk Bankacılık Sektörünün Eylül 2009 tarihi itibarıyla personel ve şube sayısı gelişimi, aktif ve pasifin önemli kalemleri ile kârlılık yapısı ve gelişimine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmektedir.¹⁸

1.6.1. Personel ve Şube Sayısı

Bankacılık sektörünün hem personel hem de şube sayısı 2008 yılının son çeyreğine kadar artarken, 2009 yılında personel sayısı azalmaya, şube sayısındaki artış hızı ise yavaşlamaya başlamıştır. 2009 yılının dokuz aylık döneminde personel sayısı 439 kişi azalarak 182.665 kişiden 182.226 kişiye gerilerken, şube sayısı ise 122 adet artarak 9.304'ten 9.426'ya yükselmiştir.

¹⁷ Altuğ,s.9.

¹⁸http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/7160TBS_Genel_Gorunumu_Eylul_2009.pdf -(08.11.2009)

Banka grupları bazında personel sayısı incelendiğinde ise Eylül 2008 – Eylül 2009 döneminde kamu bankaları (1.821) ve katılım bankalarında (600) personel artışı gözlenirken, özel (259) ve yabancı bankalar (1.355) ile kalkınma ve yatırım bankalarında (101) personel azalışı görülmüştür. 2009 yılının dokuz aylık döneminde ise özel bankalar (123), kamu (95) ve katılım bankalarının (436) personel sayısında artış gözlenirken, kalkınma ve yatırım bankaları (32) ile yabancı bankaların (1.059) personel sayısında azalış gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektöründe şube sayısı Aralık 2008’e kadar artış hızını korumuş bu dönemden sonra ise artış hızı yavaşlamıştır. Sektörün şube sayısı banka grupları bazında incelendiğinde, 2009 yılının dokuz aylık döneminde kamu bankalarında 64, özel bankalarda 39, katılım bankalarında 14, yabancı bankalarda 3 ve kalkınma ve yatırım bankalarında 2 adet olmak üzere toplam 122 adet şube açılmıştır.

1.6.2. Krediler

2008 yılının dokuz ayında sektörün toplam nakdi kredilerinde 75,5 milyar TL (%26,4) artış görülürken, 2009 yılının dokuz ayında kredilerdeki artış 8,3 milyar TL (%2,3) olarak gerçekleşmiştir. Aralık 2008 – Eylül 2009 döneminde TP krediler 13,7 milyar TL (%5,2) artmış, YP krediler ise 1,5 milyar USD tutarında (%2,2) azalmıştır. Söz konusu dönemde kredilerin gelişimi banka grupları itibarıyla incelendiğinde, özel bankalar (%3,4) ile yabancı bankaların (%1,7) kredilerinin azaldığı; kamu bankaları (%11,7) ve katılım bankaları (%23,8) ile kalkınma ve yatırım bankalarının (%14,0) ise kredilerinin arttığı görülmektedir.

Eylül 2009 itibarıyla sektörün toplam kredileri 375,7 milyar TL’dir. TP kredilerde Eylül 2008’den itibaren başlayan azalma Mart 2009’dan Ağustos 2009 dönemine kadar sınırlı bir artışa dönmüş, son bir aylık dönemde ise TP krediler 7,1 milyar TL artarak 275,8 milyar TL’ye yükselmiştir. Eylül 2008’de 73 milyar USD tutarında olan YP krediler Eylül 2009 itibarıyla 68 milyar USD düzeyine gerilemiştir. Eylül 2009 dönemi son bir yıl içinde en yüksek kredi artışının gerçekleştiği ay olmuştur.

Türleri itibarıyla kredilerin %22’si KOBİ, %32,8’i bireysel ve %45,2’si ticari kurumsal kredilerden oluşmaktadır.

Kredi portföyünün %26,6'sı YP kredilerden oluşmaktadır. Toplam 68 milyar USD'lik YP kredilerin %58,8'ini (39,9 milyar USD) yurtdışı şubelerden, bu tutarın da 31,7 milyar USD'lik kısmı off-shore şubelerden kullandırılan krediler oluşturmaktadır. Yurtdışı şubelerden kullandırılan krediler Aralık 2008 dönemine göre %12,3 oranında (5,6 milyar USD) azalmıştır.

2008 yılsonuna kıyasla %50,8 oranında artan takipteki alacaklar (brüt) Eylül 2009 itibarıyla 21,2 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Takipteki alacaklar 2008 yılının son çeyreğinde %20,8 oranında artarken 2009 yılının ilk çeyreğinde %22 ikinci çeyreğinde %9,6 ve üçüncü çeyreğinde ise %12,8 oranında artmıştır. Özellikle 2009 Mayıs ve Haziran aylarında takipteki alacaklardaki artış hızı yavaşlamıştır.

Aralık 2008'de %3,7 olan kredilerin takibe dönüşüm oranı, Eylül 2009'da %5,3'e yükselmiştir. En yüksek takibe dönüşüm oranı %7,6 ile KOBİ kredilerinde gerçekleşmiştir. KOBİ kredileri, aynı zamanda Eylül 2008 – Eylül 2009 döneminde takibe dönüşüm oranında en yüksek artışın gerçekleştiği kredi türüdür.

Sektörün takipte izlenen kredilere karşılık ayırma oranı Eylül 2009 itibarıyla %80,4 gibi oldukça yüksek bir seviyededir.

1.6.3. Mevduat

Eylül 2009 itibarıyla 488,9 milyar TL olan mevduat, toplam pasifler içindeki %61,2 payı ile sektörün en önemli fon kaynağı konumundadır. 2008 yılının dokuz aylık döneminde sektörün mevduatı %17,3 artarken, 2009 yılının dokuz aylık dönemindeki artış oranı %7,6 ile sınırlı kalmıştır. Banka grupları bazında mevduat gelişimi incelendiğinde, Aralık 2008-Eylül 2009 döneminde banka gruplarının tamamının mevduatı artmakla birlikte, özellikle kamu bankaları ile özel bankalardaki yüksek tutarlı artışların, sektördeki mevduat artışında belirleyici olduğu görülmektedir.

2009 yılının dokuz aylık döneminde TP mevduat 23,2 milyar TL (%7,9), YP mevduat 10,9 milyar USD (%10,3) artmıştır. TP mevduattaki artışta mevduat türleri itibarıyla dengeli bir artış söz konusu iken, YP mevduattaki artışta tasarruf mevduatı belirleyici olmuştur.

TP tasarruf mevduatında 2009 yılının ilk yarısında gerçekleşen artış eğiliminin (4.639 milyon TL, % 2,5) üçüncü çeyrekte yavaşladığı (1.151 milyon TL, %0,6) görülmektedir. TP tasarruf mevduatındaki artış eğiliminin yavaşlamasında, USD/TL kurundaki gerilemeye bağlı olarak hanehalkı tasarruf tercihlerinin değişmesi ve DTH'lara yönelimin hızlanması da etkili olmuştur. YP tasarruf mevduatındaki artış yılın ilk yarısında 3.056 milyon USD (%5,2) iken üçüncü çeyrekteki artış 5.183 milyon USD'ye (%8,4) yükselmiştir.

2009 yılının ilk yarısında sadece 795 milyon TL (%1,3) artan TP ticari mevduat, üçüncü çeyrekte 6.038 milyon TL (%9,8) artmıştır. TP mevduattaki artışta ticari mevduatın artış eğilimine girmesinin büyük ölçüde etkisi olmuştur. Aralık 2008-Eylül 2009 döneminde, YP ticari mevduattaki 1.225 milyon USD'lik (%2,9) artışın tamamı 2009 yılının üçüncü çeyreğinde gerçekleşmiştir. 2009 yılının ilk yarısında 1.870 milyon USD (%4,5) azalan YP ticari mevduat, üçüncü çeyrekte ise 3.095 milyon USD (%7,7) artmıştır.

1.6.4. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankalar

10.11.2009 tarihi itibarıyla ülkemizde faaliyet gösteren bankalar aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1:Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bakalar

Kamusal Sermayeli Ticaret Bankaları	
Müşteri	Merkez
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	Ankara
T. Halk Bankası A.Ş.	Ankara
T. Vakıflar Bankası A.Ş.	Ankara
Özel Sermayeli Ticaret Bankaları	
Adabank A.Ş.	İstanbul
Akbank T.A.Ş	İstanbul
Alternatif Bank A.Ş.	İstanbul
Anadolubank A.Ş.	İstanbul
Şekerbank T.A.Ş.	İstanbul
Tekstil Bankası A.Ş.	İstanbul
Turkish Bank A.Ş.	İstanbul
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	İstanbul
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	İstanbul
Türkiye İş Bankası A.Ş.	İstanbul
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	İstanbul

Kaynak:[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarih=\(10.11.2009\)](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarih=(10.11.2009))

Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar	
Müşteri	Merkez
Arap Türk Bankası A.Ş.	İstanbul
Citibank A.Ş.	İstanbul
Denizbank A.Ş.	İstanbul
Deutsche Bank A.Ş.	İstanbul
Eurobank Tekfen A.Ş.	İstanbul
Finans Bank A.Ş.	İstanbul
Fortis Bank A.Ş.	İstanbul
HSBC Bank A.Ş.	İstanbul
ING Bank A.Ş.	İstanbul
Millennium Bank A.Ş.	İstanbul
Turkland Bank A.Ş.	İstanbul
Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar	
Müşteri	Merkez
ABN AMRO Bank N.V.	İstanbul
Bank Mellat	İstanbul
Habib Bank Limited	İstanbul
JPMorgan Chase Bank N.A.	İstanbul
Société Générale (SA)	İstanbul
WestLB AG	İstanbul

Kaynak:[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarih=\(10.11.2009\)](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarih=(10.11.2009))

Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	
İller Bankası	Ankara
Türk Eximbank	Ankara
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	Ankara
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	
Müşteri	Merkez
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	İstanbul
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	İstanbul
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	İstanbul
İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	İstanbul
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	İstanbul
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	İstanbul
Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	
Müşteri	Merkez
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	İstanbul
Calyon Yatırım Bankası Türk A.Ş.	İstanbul
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	İstanbul
Taib Yatırım Bank A.Ş.	İstanbul

Kaynak:[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarikh=\(10.11.2009\)](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarikh=(10.11.2009))

2 MUHASEBEDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL SİSTEMLERİNE GENEL BAKIŞ

İç denetim ve iç kontrol kavramlarına geçmeden önce denetim ve kontrol kavramlarına değinmek ve tanımını yapmak, daha sonra ise iç denetim ve iç kontrole geçmek yerinde olacaktır.

Genel olarak kontrol sözcüğünün konuşma dilinde denetim, murakabe, teftiş sözcükleri ile karıştırıldığı ve tümünün eş anlamlarda algılandığı görülmektedir. Bu bir çok kaynakta da konuşma dilinde var olduğu şekli ile yer almakta olduğundan ne yazık ki kullanım yanlışlığı çok olağan bir hal almıştır. Oysa bir tarafta eylemin gerçekleşmesi ve bundan sonra olayın fotoğraflanması var iken diğer tarafta eylem gerçekleşmeden olaya müdahale söz konusudur. Bu nedenledir ki, iç kontrol sistemi bir “Zarar Önleme Metodu” olarak kendisine yer bulmakla verimliliği artırıcı yönde önemli etkilere sahip bulunmaktadır.¹⁹

Denetim ise, ticari ve mali olayların tarihi ile başlamıştır. Nerede bir ticari faaliyet ve mali olay meydana gelmişse, bugünkü anlamda olmasa da, orada mutlaka bir denetim söz konusudur.²⁰

Türk Dil Kurumu tarafından “denetim”, “Kamu ya da özel bir kuruluşa ilişkin bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluğunun saptanması ve rapor edilmesi amacı ile bir uzman birimi tarafından kanıt toplama ve değerlendirme süreci” şeklinde tanımlanmaktadır.²¹

Bir diğer tanıma göre denetim, iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları kullanıcılara iletme amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir

¹⁹ Mehmet Ali Aktaş, **İç Kontrol Sistemi ve Verimlilik İlişkisi**, 2005
http://www.alomaliye.com/mehmetali_aktas_ickontrol.htm-25.08.2009

²⁰ Murat Erdoğan, **Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği**, Doğu Üniversitesi Dergisi, Sayı 5, 2002, s.55.

²¹ Türk Dil Kurumu, **Denetim**, <http://www.tdkterim.gov.tr> (08.09.2009)

süreçtir.²² Denetim, bağımsız bir kişi tarafından, işletmenin belli bir dönemine ait bilgilerin toplanıp, sonuçların değerlendirildiği ve bu sonuçların da rapor düzenlenerek açıklandığı bir kontrol mekanizmasıdır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, denetim işletmeler için vazgeçilmez bir gerekliliktir.²³

Denetim, yönetim süreçlerinin geliştirilmesi, faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde ifa edilmesi, kurumsal amaç ve hedeflere ulaşılmasını sağlama bakımından yönetime önemli katkılar sağlar. Denetimin bu iki temel işlevinin yanında başkaca işlevleri de bulunmaktadır. Bunlar kısaca şöyle belirtilebilir.²⁴

- Öncelikle denetim; yönetenlere, yönetime/karar mercilerine doğru, güvenilir ve objektif bilgi sağlar.
- Diğer yandan, sürekli ve sistematik olarak gerçekleştirilen bir faaliyet olarak denetim, yönetim ve çalışanlar bakımından irade ve istek dışı bir gelişme sağlar.
- Bundan başka, denetimin önleyici ve sınırlayıcı bir işlevi bulunmaktadır. Bu anlamda denetlenen birim ve kişilerin istenmeyen noktaya gelmesi, olumsuz durumlarla karşılaşılması denetimin caydırıcı ve yönlendirici özelliğiyle sağlanmış olur.
- Denetim, hata bulma ve cezalandırma odaklı bir faaliyet olarak değil, yanlışlık ve hataların, kötü uygulamaların düzeltilmesi, etkin ve yeterli olmayan iş ve süreçlerin geliştirilmesi, gerekli önlemlerin alınması ve bu konuda önerilerde bulunulması suretiyle yapılır.
- Ayrıca, denetim, kurum içinde birimler ve çalışanlar arasında bir koordinasyon ve hedef birliği sağlamaya yardımcı olur. Ortak eksiklik ve hatalı uygulamaların bilinmesi ve düzeltilmesi, iyi uygulamaların yaygınlaştırılması ve uygulama birliğinin tesisi, faaliyetlerin aynı hedef doğrultusunda yürütülmesi konularında yönetime katkı sağlar.

22 Ersin Güredin, **Denetim**, 10.Baskı, İstanbul:Beta Basım A.Ş.,2000, s.5.

23 Gülden Dalak,**Denetim ve Kalite Denetimi**,Muğla Üniversitesi SBE Dergisi,Güz 2000,Sayı 1,s.1.

24 Ekrem Candan,**Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi**,Ankara:Ümit Ofset Matbaacılık,2007,s.14.

- Denetim, bunların yanında faaliyetlerin, iş ve işlemlerin hukuka ve ilgili kurallara uygun, zamanında, verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesine katkı yapar. Yönetime bu konuda makul bir güvence verir.

- Denetimin, genel kabul gören bir işlevi de yürütülen danışmanlık faaliyetleriyle yönetime destek sağlanması ve bu konuda profesyonel uzmanlık bilgisinin yönetimle paylaşılmasıdır.

Denetim ve kontrol bir çok kereler aynı zamanda düşünülmekte ve söylenmekte ise de kontrol, denetimden daha önce ve geniş kapsamlı düşünülmesi gereken bir husustur. Çünkü kontrol, faaliyetler yürütüldüğü esnada yapılır. Kontrol, içinde bulunulan zaman parçasındaki işlemleri konu alır. Denetim ise geçmiş bir zaman parçası içindeki işlemleri konu alır ve inceler. Etkili bir kontrolün bulunmaması halinde, etkili bir denetimden de söz edilemez. İç kontrolün yapılmadığı kurumlarda, sağlıklı bir denetimde yapılamaz.²⁵

2.1. İç Denetim Kavramı

Finans sektörünün gün geçtikçe büyümesi ve global bir hal almasının yansımaları olarak bankacılık sistemi de günden güne gelişmektedir. Bu bağlamda bu kadar önem arz eden bir hususta güvenilir bilgi baş aktörlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Güvenilir bilginin temel dayanağı olarak denetime, kurumların kendi tasarruflarını denetlemek içinse iç denetime ihtiyaç olduğu bir gerçektir.

İç denetimin tanımını ise değişik şekillerde yapmak mümkündür. Başlıca tanımlardan bazıları şöyledir:

"İç denetim, bir kuruluşun faaliyetlerine değer katmak ve bu faaliyetleri geliştirmek üzere tasarlanmış, bağımsız ve nesnel bir sağlama ve danışmanlık faaliyetidir. Risk yönetimi, kontrol ve kurumsal yönetim süreçlerinin değerlendirilmesi

²⁵ Gürdoğan Yurtsever, **Türk Bankacılığının Kontrol ve Denetim Yapısı İçinde İç Kontrol Merkezlerinin Yeri**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Kasım-Aralık 2003, Sayı:33 ,s.9.

ve etkinliğinin geliştirilmesinde sistematik ve disiplinli bir yaklaşım sunarak kurumun hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur."²⁶

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü (IIA-The Institute of Internal Auditors) Yönetim Kurulu'nun 26 Haziran 1999 tarihinde kabul ettiği haliyle iç denetim'in tanımı şöyledir:²⁷

"İç denetim bir organizasyonun operasyonlarının etkinliğini artırmak, iyileştirmek, onlara değer katmak üzere tasarlanmış, nesnel ve bağımsız bir güvence ve danışmanlık sağlama faaliyetidir. Bu faaliyet, yönetim, kontrol ve risk yönetimi süreçlerinin etkinliğinin ölçülmesini ve iyileştirilmesini sağlayacak sistematik ve disiplinli bir yaklaşım getirmek suretiyle, bir örgütün hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olur."

İç denetim fonksiyonu, işletme faaliyetlerinin daha sağlıklı ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesi, işletmenin kuruluş amaçları doğrultusunda verimliliğinin sağlanarak rekabet gücünün artırılması, işletme varlıklarının rasyonel yönetimi, yatırımların yönlendirilmesi, yönetim danışmanlığı, işletme içindeki kötü niyetli olsun olmasın hata, hile ve yolsuzluk benzeri hususların sağlanmasına yönelik olarak işletme bünyesinde yönetime bağlı olarak, ancak yürüttüğü faaliyet yönünden bağımsız denetçiler tarafından yürütülen denetimdir.²⁸İç denetim faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği ile ilgilenir.²⁹

Yukarıdaki bölümde iç denetimin genel anlamda tanımlarından bahsetmiş olduk. Eğer geniş anlamda iç denetimin tanımından ziyade ne olduğuna ve gelişimine yönelirsek, iç denetimin tarihsel olarak çok eskilere dayandığı ve ilk olarak 13. yüzyılda Venedik, Milano, Floransa gibi büyük İtalyan Ticaret Merkezlerinde rastlandığından söz edilmekle beraber Kıta Avrupası ülkelerinde denetim ve iç denetim akademik açıdan ilk olarak 1900'lu yıllarda ele alınmaya başlanmıştır. İç denetimin bir fonksiyon

²⁶ Şaban Uzun, **İşletmelerde İç Kontrol Sistemini İncelemenin Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma**, 1.Basım.Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, 1999,s.34.

²⁷ Salih Tanju Yavuz, **İç Kontrol Fonksiyonunun Bileşenleri**, Bankacılar Dergisi,2002,Sayı.42,s.44.

²⁸ Seçkin Gönen,Muhsin Çelik,**Rekabet Üstünlüğü Sağlamada İç Denetim ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Stratejik Ortaklığı**, Ege Akademik Bakış Dergisi,Ocak-Temmuz 2005,Sayı 1,s.2.

²⁹ Ali Yılmaz,**Denetim**,Hesap Uzmanları Kurulu Konferansları I,Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma,Planlama ve Koordinasyon Kurulu,1990,s.54.

olarak modern işletme ülkelerinde görülmeye başlanması ise 1940'lı yıllara rastlamaktadır. Özellikle iç denetim mesleğinin gelişmesi ve dünya üzerinde örgütlenmesinde 1942 yılında, merkezi Amerika Birleşik Devletleri'nde olmak üzere kurulan IIA'nın büyük rolü olmuştur. Modern anlamda iç denetimin önem kazanmaya başlaması ve kurumsallaşması IIA'nın kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda iş hayatında ortaya çıkan organizasyonların büyümesi, yoğun rekabet baskısı sonucu kaynakların daha etkin kullanılma zorunluluğu ve faaliyetlerin karmaşıklaşması gibi farklı gelişmeler ve profesyonellere yetki devri sebebiyle iç denetim mesleği hızla gelişmiş ve özel sektördeki başarılı uygulamaları görüldükten sonra iç denetimin kamu kurumlarında da tatbik edilmesi yaygınlaşmıştır. İç denetimin popülaritesi özellikle 1990'lı yılların ortasından itibaren Amerika Birleşik Devletlerinde görülen yoğun şirket iflaslarıyla artmıştır. Bugün dünyada 120'den fazla ülkede kurulu bulunan ulusal denetçi enstitüleri mevcuttur.³⁰

2000'li yıllardan itibaren dünyada meydana gelen bazı kurumsal ve mali skandallar sonrası iç denetim kavramının öneminin artmaya başladığı görülmektedir. Amerika gibi gelişmiş, büyük piyasalarda ortaya çıkan skandallar sonrası iç denetim fonksiyonu ve iç denetçilerin önemleri oldukça artmıştır. Sarbanes Oxley Kanunu gibi güçlü yaptırım gücüne sahip düzenlemelerin iç denetçilerin kamuoyu nezdindeki itibarını bir hayli arttırdığı bir gerçektir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan ve diğer Batılı ülkeler tarafından da itibar gören bu ve benzeri yasal düzenlemelerin ülkemizde de bazı yansımaları olduğu bir gerçektir. İkibin yılı sonrası Bankacılık sektörü ile başlayan ve son iki yıl içinde Kamu idareleri ile devam eden çağdaş iç denetime yönelişin, bir süredir özel sektörün de ilgisini çekmeye başladığı görülmektedir.³¹

Ülkemizde iç denetim kavramının çok da yeni bir kavram olmadığı, bankacılık sektöründeki ve kamudaki teftiş kurulları geleneğinin neredeyse yarım asırlık bir geçmişe sahip olduğu ortadadır. Özel sektöre bakıldığında ise köklü bazı kurumlarda yirmi yılı aşkın süredir bazı temel iç denetim girişimlerinin söz konusu olduğu, ancak

³⁰ **Dünya ve Türkiye'de İç Denetimin Tarihsel Gelişimi,**
<http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/tarihce.html> (17.11.2009)

³¹ Bertan Kaya, **İç Denetim Nedir?**
http://www.bertankaya.net/index.php?option=com_content&task=view&id=11&Itemid=25 (07.09.2009)

bu oluşumların dünyadaki iç denetimin ilerlediği çizgiden farklılık arz ettiği görülmektedir. Bununla birlikte zaman içinde teknolojideki gelişmeler, piyasaların küreselleşmesi, ticaret ve sermaye akımlarının serbestleşmesi ve iş kültürünün değişmesi, kurumların yönetsel ve örgütsel süreçlerini değiştirmiş, farklı ve yepyeni fonksiyonlara olan ihtiyacı arttırmıştır. Örneğin, 1980'lerden sonra önemi artan risk ve risk yönetimi kavramlarına paralel olarak risk tanımlama, ölçüm ve yönetim teknikleri finans sektörünün iş yapış tarz ve mekanizmalarını kökten bir şekilde değiştirmiştir. Teknoloji verimliliği inanılmaz boyutta arttırırken, iletişim ve iş yapış şekillerinde hız kazanılması söz konusu olmuştur. Kağıt kullanımının yerini elektronik yöntemlerin alması, yazılım ve sistemlerin iş hayatında ağırlığının artması, yeni yönetim teorilerinin tartışılmaya başlanması ve çalışanların iş sistemleri içindeki rol ve sorumluluklarının yeniden tanımlanması değişim sürecinin ana gelişim noktaları olarak dikkat çekmiştir. Böylesi büyük bir değişimden iç denetimin üzerine düşen payı fazlasıyla almıştır. Gerek bu ana değişimler, gerekse de bunların dolaylı etkileri sonucu ortaya çıkan yasal düzenlemeler iç denetimi geçmişe dönük ve mevzuata uygunluk eksenli bir bakış açısından ileriye dönük ve "risk odaklı" bir bakış açısına yöneltmiş, iç denetçinin bilgi ve teknoloji çağındaki rol ve sorumluluklarını yeniden şekillendirmiştir. Bugün gelişmiş ülkelerde, toplumun ve iş dünyasının, iç denetim fonksiyonu ve onu teşkil eden iç denetçilerden beklentileri net bir şekilde belirlenmiş, ortak bir anlayış ve kabul ile gerek yasal, gerekse de mesleki düzenlemelerde dile getirilmiştir. Ülkemizde çağdaş iç denetim anlayışı ve bunun hayata geçirilmesine yönelik çabalar 1995 yılında Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün kuruluşuna kadar gitmektedir. 2000'lerin ilk yarısı Türkiye'de iç denetim kavramı ve çağdaş iç denetim uygulamalarına yönelik ilginin hızla artmaya başladığı dönem olmuştur.³²

2.1.1. İç Denetim Sisteminin Amaçları

İç denetimin temel amacını; firmanın içinden ve dışından maruz kalabileceği veya kaldığı riskleri tespit etmek ve ortadan kaldırmak olarak belirtebiliriz. Genel olarak bu risklerden bahsetmemiz gerekir ise yasal düzenlemelere uyum, iş akışı esnasında kurumun mevzuatına aykırılık olup olmadığı, kurumun hedefleri doğrultusunda çalışılıp çalışılmadığı, kaynaklarının etkin kullanılıp kullanılmadığı,

³² Kaya,s.2.

kurum içinde kullanılan bilgilerin güvenilir olup olamaması v.b. unsurlar kurumun karşılaşılabileceği risklerden sayılabilir.

Bununla birlikte geçmişe yönelik hatalar tespit edip bunların neden ve sonuçlarını belirlemekten ziyade, kurumun gelecekte herhangi bir riske maruz kalmaması için ne gibi kontroller yapılması gerektiği veya ileride karşılaşılabilecek risklere karşı nasıl önlemler alınması gerektiğine dair çalışmalar yapılmalıdır.

İç denetim, bir kurumun amaç ve hedeflerine ulaşmasına dönük olarak kuruma değer katmaya çalışır. Bu amaçla kurumun amaçlarına yönelik yeni hedefler belirlemesinde ve geliştirmesinde yardımcı olur. İç denetçiler yönetimin dışında ve yönetim fonksiyon ve işlem sürecinden ayrı olarak kurum üst yönetimine danışmanlık yapmak amacıyla, düzenlediği raporlarda iyileştirici ve geliştirici önerilere yer verir.³³

İç denetim, işletmedeki kontrollerin etkinliğini ölçmeyi ve bu kontrolleri değerlendirmeyi hedef alır. Bu açıdan önemli bir yönetim kontrol aracıdır. Başarılı bir iç denetim, işletme içi önemli olmasının yanı sıra dış denetimin başarısını da etkiler.³⁴

2.1.2. İç Denetimin Önemi

İç denetimin önem derecesini belirtmek için kısa ve anlamlı bir ifade olarak “ iç denetim yöneticilerin gece rahat uyumasına yardımcı olur.” denilmektedir. Bu ifade, iç denetimin kurumun yönetimi açısından taşıdığı değeri açık bir biçimde vurgulamaktadır. Çünkü, iç denetim faaliyetleri, işletme içi uygulamaların işletme yönetimi tarafından belirlenen politika ve prosedürlere uygunluğunu araştırmak suretiyle daha etkin ve verimli bir yönetimin oluşmasına destek olabilmektedir. İç denetim faaliyetlerinin kapsadığı geniş yelpaze yönetimin beklentileri iç denetim faaliyetlerinden elde edilecek sonuca duyulan güvenin önemini arttırmaktadır.³⁵

Kurumsal yönetimin temel prensiplerinden biri olan iç denetim “Bir kuruluşun faaliyetine değer katmak ve bu faaliyeti geliştirmek üzere tasarlanmış, bağımsız ve

³³ Abdullah Kaya, **İç Denetim**, <http://www.tkgm.gov.tr/turkce/dosyalar/diger%5Cicerikdetaydh224.pdf> (08.09.2009)

³⁴ Fatma Tektüfekçi, **İç Denetimin Değişen Rolü:Değer Yaratmak**, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:10 Sayı:2, Haziran 2008, s.80.

³⁵ A.Kadir Tuan , Jale Sağlar, **İç Denetçinin Örgüt İçerisindeki Yerinin İç Denetim Açısından Önemi**, Muhasebe ve Denetime Bakış, Ocak 2004, s.1

objektif güvence sağlama ve danışmanlık faaliyeti” olarak tanımlanmaktadır. İç denetim kurum yönetimine ayna tutarak, işletme körlüğü içerisinde görülmeyen birçok konuyu teşhis ederek çözüm yolları aranmasını sağlamaktadır. Risk yönetimi, iç kontrol ve yönetim bilgi sistemlerinin ölçülmesinde ve raporlanmasında anahtar rol oynayan iç denetim mekanizmaları, günümüzün uluslararası arenada rekabet eden kurum ve kuruluşlarının piyasalardaki itibar ve imajının da bir göstergesi niteliğindedir. Yaşanan uluslararası finansal krizleri ve özellikle şirket skandalları etkin bir iç denetim sisteminin gerekliliği daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır.³⁶

İç Denetimin öneminin artmasındaki temel faktörlerden birisi de işletmelerin giderek büyümesi ve belli bir ölçekten sonra temsilcilik sorunun önem kazanmasıdır. Yatırımcısının ve firma ortaklarının haklarının temsili ve sermayelerinin kullanımının denetimi günümüzde daha fazla önem kazanmıştır. Özellikle çok ortaklı halka açık şirketlerde iç denetim fonksiyonu artık doğrudan yönetim kuruluna bağlı denetim komiteleri tarafından en önemli yönetim fonksiyonu olarak sürdürülmektedir. Halka açık şirketlerin en önemli sorunu yatırımcılarının sermayelerini ve haklarını temsilen yönettikleri firmadaki temsil yetkilerinin doğru kullanılmasıdır. Bu konuda yatırımcının güvencesi yine firmada iyi bir iç denetim sisteminin varlığı olmaktadır.³⁷

2.1.3. İç Denetim Faaliyetleri

Zaman içerisinde iç denetim faaliyetlerinin tüm faaliyet türleri üzerine doğru genişlediğini görüyoruz. Modern örgütlerde iç denetim üst yönetime bağlı olarak görev yapan kurmay bir bölüm olarak hizmet yapmaktadır. Zaman zaman iç denetimin sadece finansal alanlarla sınırlandığı görülmekle beraber, çoğunlukla iç denetimin şu faaliyetleri yerine getirmekle görevli olduğu ve bu şekilde düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.³⁸

36 Ahmet Tokaç, **İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Denetim-2006**

<http://ahmettokac.diyalog.com/main.ovt?pid=6&aid=5000000000012163> (09.09.2009)

37 Güler Aras, **İşletmelerde Sürdürülebilir Değer Yaratma ve İç Denetim**, İç Denetim, Sonbahar 2006, Sayı 16, s.19.

38 F.Münevver Yılancı, **”İç Denetim Türkiye’nin 500 Büyük Sanayii İşletmesi Üzerine Bir Araştırma”**, 2.Baskı., Ankara, 2006, s.9.

- Finansal kontrollerin, muhasebe kontrollerinin ve diğer faaliyetlerle ilgili kontrollerin sıhhatini, yeterliliğini ve uygulamasını dikkatle gözden geçirerek değerlemek ve uygun maliyetli etkin kontrol sistemlerini geliştirmek bunu uygulamak,
- Faaliyet ve işlemlerin belirlenmiş politikalara, planlara ve yönergelere uygunluğunu soruşturmak,
- İşletmenin varlıklarının her türlü zararlara karşı korunmakta olduğunu araştırmak,
- Yönetimin düzenleyip sunduğu her türlü bilginin doğruluk ve güvenirliliğini araştırmak,
- Üstlenilen sorumlulukların yerine getirilmesi ile ilgili faaliyetlerin (başarının) kalitesini araştırmak
- Faaliyetle ilgili olarak gerekli iyileştirme önlemlerini tespit edip yönetime raporlamak

Yukarıda da sıralandığı gibi günümüzde iç denetimden, çok geniş bir faaliyet grubu üzerinde etkin bir rol oynaması beklenmektedir. Böylece, başlangıçta iç denetim sadece işletme sahip veya yöneticilerinin finansal olarak mevcut durumu korumalarına yardım edecek bir fonksiyon üstlenirken, daha sonraları finansal alanlarla birlikte faaliyetler alanlara doğru genişletilmiş tüm örgüt aktivitelerine uygulanabilir bir nitelik kazanmıştır. Sadece yönetime mevcut durumu koruması ve devam ettirmesi için değil nasıl daha iyi bir konuma gelebilir konusunda da yardımcı olması beklenmiştir.³⁹

2.1.4. İç Denetimin Türleri

Uygulamada, iç denetim beş temel türünden bahsetmek mümkündür. Bu türler; mali denetim, uygunluk denetimi, performans denetimi, sistem denetimi ve bilgi teknolojileri denetimidir.

³⁹ Yılancı,s.9

2.1.4.1. Mali Denetim

Mali raporlardaki verilerin, denetlenen birimin varlık ve yükümlölüklerinin gerçek değeriyle, finansman kaynaklarıyla, varlıklarının yönetimiyle ve tahsis edilen bütçe ödenekleriyle uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesidir. Yapılan denetimde çok sayıda kusur tespit edilirse kayıtların doğruluğu, mevzuata uygunluğu ve düzenliliği üzerine daha fazla hesap denetimi yapılmasında yarar vardır.⁴⁰

2.1.4.2. Uygunluk Denetimi

Her işletme, faaliyet amaçlarına ulaşmak için, işletme içinde bir dizi yordamı, kuralı ve politikayı oluşturmak ve bunları uygulamak zorundadır. Ayrıca yasalar ve hükümlerce düzenlemeler de işletmece uyulması zorunlu (veya gerekli) olan ve iç işleyişe yansıyan öğelerdir. İşletme yönetimi, konulmuş olan bu politikalara, kurallara, yordamlara, kurum bölümlerince uyulup uyulmadığını belirlemek amacıyla denetim yapılmasını isteyebilir. İşte bölümlerce uyulması gereken bu kurallara uyma ve uygulama derecesinin denetlenmesi uygunluk denetimidir. Doğal olarak uygunluk denetiminden elde edilen sonuçlar, mali denetimde yol gösterici olacaktır.⁴¹

2.1.4.3. Performans Denetimi

Kurum ya da kuruluşun görevlerini yerine getirirken kullandığı fiziki, mali ve beşeri kaynakların ekonomiklik, etkinlik ve verimlilik derecelerinin değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme yapılırken, riske dayalı maliyet unsuru ile kaynakların etkin ve etkili bir şekilde kullanımı göz önünde bulundurulmalıdır. Uygulama zorluğu dolayısıyla bu denetimin kıdemli denetçiler tarafından yerine getirilmesi daha doğru olur.⁴²

2.1.4.4. Sistem Denetimi

Denetlenen birimin mali yönetim usullerinin eksiklerini tespit etme ve giderme konusunda etkili olup olmadığının değerlendirilmesidir. Sistem denetimi ayrıca mali

⁴⁰ Ercan Alptürk, **Finans, Muhasebe ve Vergi Boyutlarında İç Denetim Rehberi**, 1.Baskı, Ankara, 2008, s.18

⁴¹ Melih Erdoğan, **Denetim**, 2.Baskı, Ankara, 2005, s.4

⁴² Alptürk, s.19

işlemlerin ekonomiklik, etkinlik ve verimliliklerinin yanı sıra genel bağlayıcı hukuki düzenlemeler ve iç yönergelere uyumunu inceler.⁴³

2.1.4.5. Bilgi Teknolojileri Denetimi

Teknolojik değişimlerin çok hızlı yaşandığı günümüz ortamında, denetçilerin bu değişiklikleri izleyerek, kendi denetim süreçlerini bu değişikliklere göre yenilemesi gerektiği kadar müşteri firmaların veri işleme süreçlerinde meydana getirdiği değişimleri de takip etmesi gerekmektedir. Firma içi (İntranet) ve firma dışı (internet) ağ bağlantıları giderek daha karmaşık ve komplike bir hal almaktadır. Bu gelişmeler ve değişimler, denetimin doğasını ve özelliklerini de değiştirmiştir.⁴⁴

Teknoloji büyüme ve gelişme için fırsatlar sağlamasına rağmen dağılma, aldanma, hırsızlık ve dolandırıcılık gibi tehditler için yollar ve araçlar da sağlamaktadır. Harici kişiler organizasyonu tehdit ederken içerideki güvenilir kişiler daha büyük tehdit oluşturmaktadır. Neyse ki teknoloji tehditlerden de korunma sağlamaktadır. Bilgi teknoloji kontrolleri belirgin iki öğeye sahiptir. Bunlar: İş kontrollerinin otomatik hale getirilmesi ve bilgi teknolojilerinin kontrolüdür. Böylece bilgi teknoloji denetimleri sistemin altyapısı üzerinde genel ve teknik kontrolleri sağlamanın yanı sıra iş yönetimini ve yönetişimini desteklemektedir.⁴⁵

2.1.5. İç Denetim Sisteminin Unsurları

Etkili bir iç denetim yapısı kurabilmenin ön koşulu, uygun bir ortamın sağlanmasıdır. İşletme içi ve dışı unsurların oluşturduğu bir ortama “İç Denetim Ortamı” adı verilir. Ortamın oluşmasını etkileyen çeşitli unsurlar yönetimin bu konudaki düşüncesi ve yaklaşımı, organizasyon yapısı, yetki ve sorumlulukların dağılımı, yönetimin denetim yöntemleri, personel politikaları ve prosedürleridir.

⁴³ Alptürk, s.19

⁴⁴ Cengiz Toraman, **Gelişen Bilgi Teknolojilerinin Denetime Olan Etkisi**, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 2002, Sayı: 60, s. 7.

⁴⁵ Serdar Güzel, **Bilgi Teknolojileri Kontrolleri**, İç Denetim Dergisi, Bahar 2005, Sayı: 11, s. 34.

İşletmelerde iç denetim yapısı bünyesinde hata ve düzensizlikleri önleyebilmek için etkili bir iç denetim yapısının ortaya koyduğu hedefler şunlardır:⁴⁶

- Kayda alınan işlemlerin gerçek olup olmadığı,
- İşlemlerin verilmiş olan yetkilere dayalı olarak yapılıp yapılmadığı,
- Gerçekleşen işlemlerin kayıtlara alınıp alınmadığı,
- İşlemlerin uygun bir biçimde değerlendirilip değerlendirilmediği,
- İşlemlerin doğru kaydedilip kaydedilmediği,
- İşlemlerin zamanında kayıt altına alınıp alınmadığı,
- İşlemlerin tablo ve raporlara gerektiği biçimde yansıtılıp yansıtılmadığı,

2.1.6. Basel II ve Basel II’de İç Denetimin Yeri

Basel II düzenlemeleri, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS- Bank for International Settlements) bünyesinde kurulan “Bankacılık Denetim Komitesi” tarafından 1988 yılında yapılandırılan Basel I düzenlemelerinin yetersiz kalması sonrasında, 1999’da yine “Basel Komitesi” tarafından hazırlanan ve bankacılık sisteminin finansal risklere ve krizlere karşı korunmasını amaçlayan düzenlemelerdir. BIS bünyesindeki Bankacılık Denetim Komitesi, ortak ve standart yaklaşımlar saptayarak, belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu çerçevede, Komitenin önemli hedeflerinden birisi de uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmaktır. Bu hedef kapsamında iki önemli prensip belirlenmiştir; birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmaması gerektiği, ikinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir. Basel Komitesi’nin temel amacı, bankaların maruz kaldıkları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir uygulama alanı oluşturmaktır. Sağlıklı ve istikrarlı bir finansal sistemi sürdürülebilir kılmak elbette tek başına asgari sermaye yeterliliğinin sağlanması ile olanaklı değildir. Bunun için, etkin bir denetim ve gözetim sistemi oluşturulup uygulanması ve piyasa

⁴⁶ Şenol Babuşçu ve Adalet Hazar, **Muhasebe, Denetim ve Etik Kurallar**, 1.Baskı, Ankara:Öncü Basım Evi Basım Yayın, 2007,s.314.

disiplininin etkinliğinin arttırılmasının sağlanması da gereklidir. Özellikle 1990’larda sermaye yeterliğine sahip olan bankaların dahi iflas etmiş olması bu konuda daha farklı yaklaşımların gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu noktada bankacılık sisteminin yeniden dzenlenmesi ve denetimin önemi açık bir şekilde görülmüş ve yeni dzenlemeler bunun üzerine yoğunlaşmıştır.⁴⁷

Basel II dzenlemeleri iç denetim açısından konunun iki tarafı üzerinde etki yaratmaktadır. Birincisi, bankaların kendi risklerinin değerlemesi açısından, ikincisi ise, firmaların kredibiliteleri açısından etkisidir. Basel II uygulamasında kredi fiyatının firmanın taşıdığı riske göre belirlenmesi ve banka tarafından riske göre kredi fiyatı teklif edilmesi söz konusudur. Bu zorunluluk, yüksek kredi riskinin bankanın kendi taşıdığı riski de yükselterek daha fazla sermaye bulundurma ihtiyacı doğurması ve bankanın bu maliyeti kredi fiyatını belirlerken hesaba katmak durumunda olması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Firmanın katlanacağı kredi maliyetinin temeli olan kredi riskinin hesaplanmasında ise, niceliksel ve niteliksel olmak üzere iki farklı ölçüt esas alınmaktadır. Niceliksel kriterler, finansal tablolardan elde edilen firmanın finansal yeterliği ile ilgilidir. Niteliksel kriterler ise, firmanın sermaye yapısı, yönetim kalitesi, kurumsal yönetim ilkelerinin varlığı, denetim mekanizmasının işleyişi vb. ağılardan değerlendirilmektedir. Dolayısıyla Basel II kredi değerlemesi ve kredi riskinin tespitinde iç denetim sisteminin varlığı firmaların kredibilitesine doğrudan etki edecek temel belirleyicilerden birisi haline gelmiştir. Basel II ile risk değerlemesinde çok daha hassas ve etkin değerleme ölçütleri getirilmiştir. Bu dzenlemede bankalar arasında değişebilen ve bankaların büyüklüklerine ve yapısına uyumlu farklı yöntem alternatifleri de bulunmaktadır. Getirilen dzenlemeler ile hem bankaların ve bankacılık sisteminin sağlamlığı, hem de firmaların etkin kredilendirilmesi ile mevduat sahibinin korunması amaçlanmaktadır. Basel II ile etkin risk yönetimi ve denetim anlayışi ön plana çıkarılmıştır. Yeni dönemde, risklerini iyi değerleyemeyen ve etkin bir iç kontrol sistemi olmayan bankaların bu sisteme uyum sağlamaları olanaksız olacaktır. Bu nedenle dzenleme ile öncelikle bankaların bu konudaki altyapılarını sağlamlaştırmaları ve risk yönetim ve denetim kültürünü geliştirmeleri gerekli olup, bankalar bu konudaki çalışmalarını sürdürmektedir. Bütün bunlar, getirilen dzenlemelerle sağlanacak etkili

⁴⁷ Güler Aras, **Basel II Bankacılık Dzenlemeleri ve İç Denetim**, İç Denetim Dergisi, Kış 2007, Sayı: 17, s.24.

bir risk yönetimi ile ticari bankaların verimliliğinin artırılacağını, doğru değerlendirilerek sağlanan kredilerin yaygın ve verimli kullanılması sayesinde de ekonomiye katkılarının artacağını göstermektedir.⁴⁸

Son yıllarda bankacılık sektöründe yaşanan gelişmeler paralelinde Basel Komitesi temel prensipleri, denetim ve gözetim otoritelerinin öncülüğünde, bankalarca bankacılık risklerini ölçen ve kontrol eden sistemlerin etkinliğini vurgulamaktadır. Buna bağlı olarak risk odaklı denetim kapsamında, bankalarca organizasyonel ve yönetsel anlamda riskin ne şekilde tanımlandığı, ölçüldüğü ve kontrol edildiği önem kazanmaktadır.⁴⁹

2.1.7. İç Denetim Mesleği

İç denetimin ele alındığı bir çalışmada bu mesleği icra eden kişilere değinmekte fayda vardır. İç denetim faaliyeti en basit tabirle iç denetçiler tarafından yerine getirilmektedir.

Son yıllarda işletmeler arası rekabet, toplumların ve bu bağlamda bireylerin tercihlerindeki ve ihtiyaçlarındaki değişimler, ülkelerin dünya ekonomisine olan katkılarının artması, uluslararası sermaye piyasasının gelişmesi, dünya ekonomisinin yeniden yapılanma sürecinin yarattığı alternatiflerden yararlanma isteği, işletmelerin uluslararası düzeyde faaliyet göstermelerine neden olmuştur. Bu değişim süreci kapsamında 1980 'li yıllarla birlikte dünyada globalleşme eğilimi kendini hissettirmeye başlamıştır. Globalleşme eğiliminin etkisiyle, ülkeler, toplumlar, bireyler ve meslekler de değişim sürecine girmişlerdir.⁵⁰

İç denetim, işletme faaliyetlerinin ve uygulayıcılarının yaptıkları işlerin, uygunluk ve etkinliğinin, üretilmiş her türlü bilginin güvenilirliğinin, finans, muhasebe ve diğer tüm konularındaki kontrollerin sıhhatinin araştırılıp üst yönetime rapor

⁴⁸ Aras, Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim,s.25.

⁴⁹ Ali Kemal Cenk,Uluslararası Bankacılık Denetim İlkeleri ve Denetim Süreçleri, Active Bankacılık ve Finans Dergisi,Mart-Nisan 2005,Sayı:41,s.16.

⁵⁰ Hanifi Ayboğa,Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyum,Sosyal Bilimler Dergisi, <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c5s8/makale/c5s8m3.pdf> (28.12.2009),s.41.

edilmesi olarak ifade edilmekte ve kurumda bu amaçla çalışan kişilere de iç denetçi denmektedir.⁵¹

İç denetimin, sadece kontrol sistemlerinin gözden geçirildiği bir süreçten, organizasyonel riskin değerlendirilerek, kontrol sistemlerinin etkinliğinin güvence altına alınmasına yönelik bir sürece dönüşmeye başladığı günümüzde, yeni görev performansına uygun bilgi, beceri ve yaklaşımları içeren iç denetçi yetkinleri gerekmektedir.⁵²

2.1.7.1. İç Denetçinin Organizasyon İçindeki Yeri

İç denetçilerin organizasyon içindeki konumlarının belirlenmesinde, örgütsel statü ve tarafsızlıktan oluşan iki bağımsızlık ölçüsünün sağlanması gerekmektedir. Örgütsel statü, iç denetçinin örgüt içerisinde bağımsızlığını tehlikeye düşürmeyecek bir konuma sahip olması gerekliliğini, diğer bir ifade ile doğrudan üst yönetime veya yönetim kuruluna bağlı olması gerekliliğini vurgulamaktadır. Tarafsızlık ise; işletmede sürekli çalışan personelin belirli aşamalardan sonra bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyamamasını ifade etmektedir. Bu bağlamda diyebiliriz ki, iç denetçi organizasyonda en üst birime, varsa denetim komitesi, yoksa yönetim kurulu veya genel müdüre bağlı olarak faaliyette bulunmalı ve tarafsızlığına gölge düşürmemek için uzun süre aynı işletmede iç denetçi olarak çalışmamalıdır.⁵³

İç denetçiler, denetlenenler ile işbirliği yapabilmek, çalışmalarını diğer çalışanlar ile koordine edebilmek ve denetimi müdahalesiz gerçekleştirebilmek için üst yönetimin ve yönetimin kurulunun desteğine sahip olmalıdır.⁵⁴

2.1.7.2. İç Denetçinin Yetki, Görev ve Sorumlulukları

Yönetim anlayışında meydana gelen gelişmeler, yasal düzenlemeler ve rekabet, iç denetçilerin görev ve sorumluluklarını sürekli arttırmaktadır.⁵⁵ İç denetçinin kurum

⁵¹ Tuan ve Sağlar, s.1.

⁵² Ali Rıza Eşkan, *Üstünlük Üzerine*, İç Denetim Dergisi, Kış 2003, Sayı 6, s.41.

⁵³ Mehmet Ünsal Memiş, *Etkin ve Başarılı Bir İç Denetim İçin Gerekli Koşullar*, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat 2008, Sayı 85, s.84.

⁵⁴ Ali Rıza Eşkan, *İç Denetimin Değişen Dünyasında İç Denetçiler*, İç Denetim Dergisi, Kış 2003, Sayı 6, s.32.

⁵⁵ Süleyman Uyar, *İç Denetçi ile Denetim Komitesi Arasında Nasıl Bir İlişki Olmalıdır?*, İç Denetim Dergisi, Yaz 2005, Sayı 12, s.22.

içinde elde ettiği yetkinin boyutu aynı zamanda iç denetçinin o kurumdaki etkinliğini doğrudan etkileyecektir.

İç denetim birimlerinin çoğunun görev ve yetkileri iş dünyasındaki fırsat ve gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan yeni yaklaşımlardan etkilenmektedir. İç denetim birimlerinin görev ve yetkileri özellikle “Müşteri” ihtiyaçlarına yönelme, risk yönetimi, işe değer katma (performansın geliştirilmesine katkıda bulunma), eğitim, bilginin organizasyon bünyesindeki birimlerle paylaşılması, yeni program ve sistem oluşturma aşamalarında tavsiyelerde bulunma ve dış denetime yardımcı olma üzerinde odaklanmaktadır.⁵⁶

İç Denetçiler çalışmalarında denetlenenlere katma değer sağlarken, kontrol boşlukları ve suistimal risklerini de göz önünde bulundururlar. Bir yandan uygulama yöneticilerinin güvenini sürekli kılmaya çalışırken diğer yanda eksiklik bulgularını üst yönetime raporlamaktadırlar. Bu kompleks ilişkiler iç denetçilerin iletişim becerisinin önemini de ortaya koymaktadır.⁵⁷

Nihayetinde iç denetçilerin yetkileri kurumların kendi içlerinde değişiklik gösterebilmektedir. İç denetçi, görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili olarak İç Denetim Koordinasyon Kurulu’nun yayınladığı İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 16. maddesinde aşağıda belirtilen yetkiler sıralanmıştır.

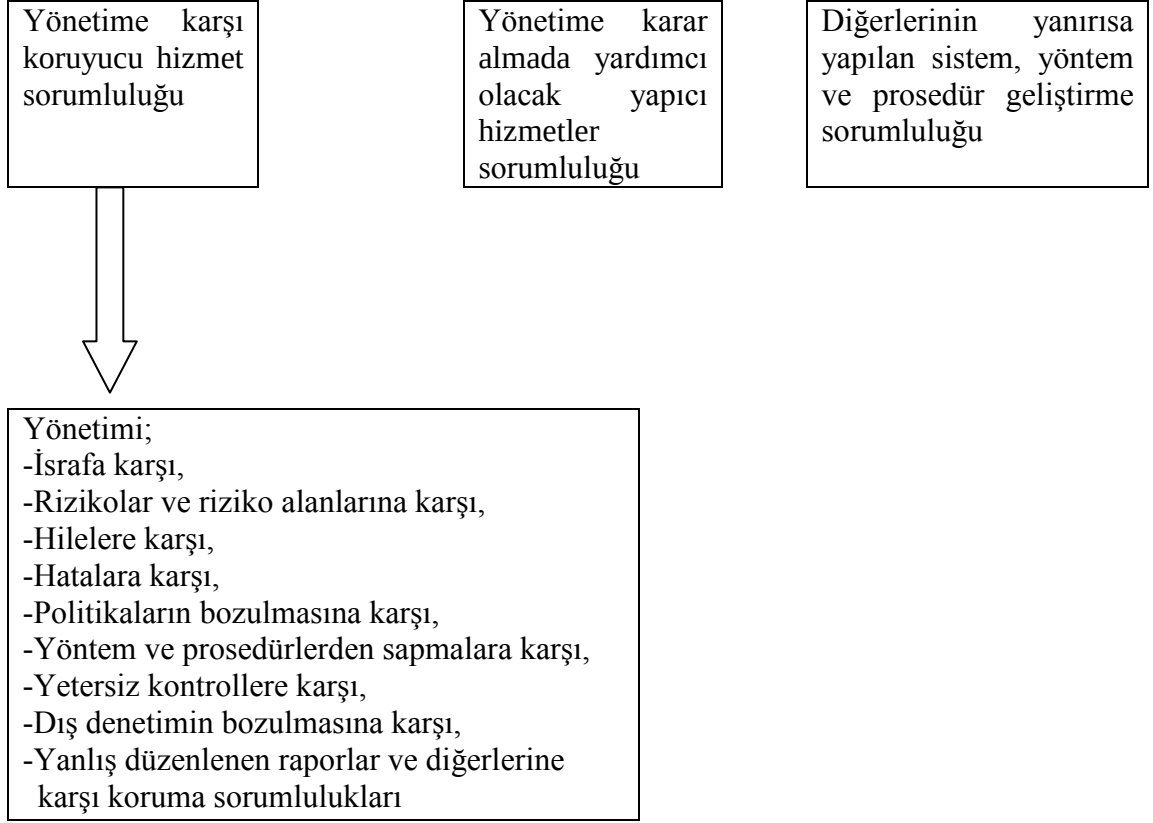
- Denetim konusuyla ilgili elektronik ortamdakiler dahil her türlü bilgi, belge ve dokümanlar ile nakit, kıymetli evrak ve diğer varlıkların ibrazını talep etmek.
- Denetlenen birim çalışanlarından, iç denetim faaliyetlerinin gereği olarak yardım almak, yazılı ve sözlü bilgi istemek.
- Denetim faaliyetinin gerektirdiği araç, gereç ve diğer imkanlardan yararlanmak.
- Denetimi engelleyici tutum, davranış ve hareketleri üst yöneticinin bilgisine intikal ettirmek.

⁵⁶ Süleyman Uyar, **İç Denetim Alanında Ortaya Çıkan Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde İç Denetçilerin Değişen Rolü**, Mali Çözüm Dergisi, Nisan Mayıs Haziran 2003, sayı 63, s.2.

⁵⁷ Eşkazan, s.32.

İç denetim faaliyetlerinin kapsadığı bu geniş yelpaze ve yönetimin beklentileri iç denetim faaliyetlerinden elde edilecek sonuca duyulan güvenin önemini arttırmaktadır. Çünkü; iç denetimin amacı, işletmenin amaçlarının ne olduğunu ve onları yerine getirmek için hangi süreçlerin takip edildiğini belirlemek; iç denetçinin rolü ise belirlenen bu süreç içerisinde neyin çalışmakta neyin çalışmamakta olduğunu; birini güdüleyecek, diğerini caydıracak şekilde ortaya koymaktadır. Bu yapılırken iç denetçinin görev ve sorumluluklarının kuruluşun organizasyon yapısına ve faaliyet alanına göre değişiklik göstereceği de doğaldır. Şekil 1’de iç denetçilerin sorumluluk alanlarının genişliği ve yönetim açısından taşıdığı önem açıkça ortaya konulmaktadır.⁵⁸

⁵⁸ Tuan, Sağlar, s.2,3.

Şekil 1: İç Denetçinin Sorumlulukları

Kaynak: Müjdat Ünlen, **İç Denetçinin Sorumlulukları ve İç Denetim Düzeylerine Dayalı Raporlama Türleri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları,1988, Sayı 1,s.67.

Öte yandan, rekabetin küreselleşmesi, bilgi teknolojisindeki baş döndürücü hızda yaşanan gelişim yönetim anlayışlarında da hızlı bir değişim başlatmıştır. Yaşanan bu değişim iç denetim fonksiyonunun rolünü de etkilemektedir. Artık iç denetçiden, işletme için katma değer yaratması, risk analizi yapması, riskin yanı sıra iş fırsatlarını da göstermesi, elektronik ortamda etkin denetim yapabilmesi için bilgi teknolojisinde uzmanlaşması beklenmektedir.⁵⁹

2.1.7.3. İç Denetim Mesleğinin Uygulanmasına İlişkin İlkeler

İç denetçilerin uyması beklenen ilkeler IIA tarafından dürüstlük, tarafsızlık, sır saklama, yetkinlik(ehil olma) olarak sınıflandırılmıştır.⁶⁰

a) Dürüstlük:

İç denetçilerin dürüstlüğü, güven oluşturur ve böylece verdikleri hükümlere itimat edilmesine yönelik zemin sağlar. İç denetçiler;

- Çalışmalarını doğruluk, dikkat ve sorumluluk duygusuyla yaparlar,
- Hukuku gözetir ve hukukun ve mesleğin gerektirdiği özel durum açıklamalarını yaparlar,
- Kanun dışı bir faaliyete bilerek ve isteyerek taraf olmaz veya iç denetim mesleği ve kurum açısından yüz kızartıcı eylemlere girişmezler,
- Kurumun meşru ve etik amaçlarına saygı duyar, katkıda bulunurlar.

b) Objektiflik:

İç denetçiler, izledikleri süreç veya faaliyet ile ilgili olan bilgiyi toplarken, değerlendirirken ve raporlarken en üst seviyede mesleki objektiflik sergilerler. İç denetçiler ilgili tüm şartların değerlendirilmesini dengeli bir şekilde yapar ve kendilerinin veya diğerlerinin menfaatlerinden etkilenmez. İç denetçiler;

⁵⁹ Ali Kamil Uzun, **Geleceğin Yönetiminde İç Denetim**, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 1998, Sayı:42,s.1.

⁶⁰ Türkiye İç Denetim Enstitüsü, **Uluslararası İç Denetim Standartları**, İstanbul,2008,s.13.

- Değerlendirmelerinin tarafsızlığına zarar verebilecek veya zarar vereceği varsayılabilir herhangi bir ilişkiye veya faaliyete katılamazlar; bu katılım, kurumun çıkarlarıyla çatışan ilişki ve faaliyetleri de içerir,

- Mesleki muhakemelerini zayıflatabilecek veya zayıflatacağı varsayılabilir herhangi bir şeyi kabul etmezler,

- Tespit ettikleri ve açıklanmadığı takdirde faaliyetlerinin raporlanmasını bozacak tüm önemli bulguları açıklarlar.

c) Gizlilik:

İç denetçiler, elde ettikleri bilginin sahipliğine ve değerine saygı gösterir; hukuki ve mesleki bir mecburiyet olmadığı müddetçe de gerekli yetkilendirmeyi almaksızın bilgiyi açıklamaz. İç denetçiler;

- Görevleri sırasında elde ettikleri bilgilerin korunması ve kullanımı konusunda ihtiyatlı olurlar,

- Sahip oldukları bilgileri kişisel menfaatleri için veya hukuka aykırı olarak veya kurumun meşru ve etik amaçlarına zarar verebilecek tarzda kullanmazlar.

d) Yetkinlik ((Ehil Olma):

İç denetçiler, iç denetim hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde gereken bilgi, beceri, ve tecrubeyi ortaya koyar. İç denetçiler;

- Sadece görevin gerektirdiği bilgi, beceri ve tecrubeye sahip oldukları işleri üstlenmelidirler,

- İç denetim hizmetlerini Uluslararası İç Denetim Standartları'na uygun bir şekilde gerçekleştirirler,

- Kendi yeterliliklerini ve hizmetlerinin etkinlik ve kalitesini devamlı olarak geliştirirler.

2.2. İç Kontrol

İç kontrol, belirlenen amaçlara ve hedeflere ulaşmak için işletme yönetimince kabul edilen politikalar ile uygulanan usul ve yöntemlerin bütünüdür.⁶¹

Biraz daha geniş tanımıyla iç kontrol, işletme organizasyonunda yönetim kurulu, yöneticileri ve çalışanları tarafından yönlendirilen, operasyonların etkinliği ve verimliliği, mali raporlama sisteminin güvenilirliği, yasal düzenlemelere uygunluk sağlamayı amaçlayan ve bu konuda makul güvence sağlamak için tasarlanmış ve iş süreçleri içinde yer almasından ötürü bir sistem olarak nitelendirilen bir kavramdır.⁶²

Örgüt planı ile birlikte varlıkların korunması, bilginin doğruluk ve güvenilirliğinin sağlanması, faaliyetlerin verimliliğinin artırılması ve personelin yönetim politikalarına uyumunun sağlanması amacıyla alınan önlemler ve belirlenen yöntemler bütününe iç kontrol sistemi denir.⁶³

İşletmeler gelişen ekonomik ilişkilerin etkisiyle fiziki olarak büyüdükçe faaliyetlerin ve meydana gelen değer hareketlerinin sayısı ve karmaşıklığı arttıkça, işletme yönetiminin işletme faaliyetlerini doğrudan doğruya kontrol etme olanağı ortadan kalkmaktadır. İşletme yönetimi açısından ortaya çıkan bu olumsuz gelişme, ancak etkin bir iç kontrol sistemi kurularak ve yürütülerek giderilebilir. İç kontrol, belirlenen amaçlara ve hedeflere ulaşmak için işletme yönetimince kabul edilen politikalar ile uygulanan usul ve yöntemlerin bütünüdür.⁶⁴

Düzenli tasarlanmış iç kontrol sistemi, öngörülen yönetim ilkelerine bağlılığı teşvik eder. Ayrıca operasyonel verimliliği teşvik edip, dolandırıcılıktan işletme varlıklarını korur ve güvenilir muhasebe verileri sağlar.⁶⁵

61 Tamer Aksoy, **Ulusal Ve Uluslararası Düzenlemeler Bağlamında İç Kontrol Ve İç Kontrol Gerekliliği: Analitik Bir İnceleme**, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz Ağustos Eylül 2005, Sayı 72, s.138

62 Ali Kamil Uzun, **İşletmelerde İç Kontrol Sistemi**
http://www.denetimnet.com/UserFiles/Documents/Makaleler/Ali%20Kamil%20Uzun/%C4%B0%C5%9ELETMELERDE%20%C4%B0%C3%87%20KONTROL%20S%C4%B0STEM%C4%B0_AKU.pdf-(14.09.2009)

63 Cemal Elitaş, **İç Denetçinin Verdiği Raporların Üst Yönetim Tarafından Değerlendirilmesi**, Mali Çözüm Dergisi, Ekim Kasım Aralık 2004, Sayı 69, s.220.

64 Aktaş, s.139.

65 Kermit D. Larson, **Fundamental Accountig Principles**, Chicago, 1990, s.299.

2.2.1. Ulusal Ve Uluslararası Düzenlemeler Bağlamında İç Kontrol

Dünyada farklı iç kontrol varsayımları ve sistemseller modellere dayalı çeşitli iç kontrol yapılandırmaları (COSO, İngiltere-Cadbury, Turnbull, Güney Afrika-KING, COBIT, SysTrust vb.) oluşturulmuştur. Bunların en geniş kapsamlısı olan COSO (Committee of Sponsoring Organizations), diğerlerine kıyasla işletmenin bütününe kapsayan bir yaklaşımdır. COSO şu örgütlerin bileşiminden oluşmaktadır: Amerikan Muhasebe Birliği (AAA-American Accounting Association), Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasipleri Enstitüsü (AICPA-American Institute of Certified Public Accountants), Finans Yöneticileri Enstitüsü (FEI-Financial Executives Institute), IIA ve Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (IMA-Institute of Management Accountants).⁶⁶

AICPA tarafından da benimsenen COSO tarafından yapılan iç kontrol tanımı ise şu şekildedir: “İç kontrol, mali tabloların güvenilirliği, faaliyetlerin ve işlemlerin etkinliği ve verimliliği, faaliyetlerin yasa ve yönetmeliklere uygunluğunu sağlama konusunda sınırlı bir güvence vermek üzere, şirket üst yönetimi veya yönetim kurulu tarafından oluşturulan ve kontrol edilen bir yöntemler bütünüdür”. COSO tanımını baz alarak çok benzer bir iç kontrol tanımını da Amerikan Uluslararası Muhasebe Uzmanları Federasyonu yapmıştır. Buna göre; “ İç kontrol sistemi, işletmenin varlıklarını korumak, yolsuzlukları ve yanlışlıkları önlemek ve bulmak, muhasebe kayıtlarının doğruluk ve güvenilirliğini sağlamak, finansal bilgilerin zamanında hazırlanmasını sağlamak, işletme faaliyetlerinin yönetim politikalarına uygunluğunu sağlamak amaçlarına ulaşmak için işletme faaliyetlerinin düzenli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamada yardımcı olan, yönetim tarafından kabul edilmiş tüm usul ve yöntemler ile örgüt planından oluşur.”⁶⁷

2.2.2. İç Kontrolün Fonksiyonları

İç kontrol her ne kadar birçok sistemden oluşsa ve çeşitli fonksiyonları olsa da genel olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar yönetsel kontrol fonksiyonu ve muhasebe kontrolü fonksiyonudur.

⁶⁶ Aksoy,s.140.

⁶⁷ Aksoy,s.140.

2.2.2.1. Yönetmel Kontrolleler

Yönetimin işlemler üzerindeki yetkilerini kullanmada birer araç olan karar süreçleriyle ilgili prosedür ve kayıtlarla organizasyon planını içerir. İşletme yönetiminin asıl amacı işletmeyi karlı işletmektir. Bunu gerçekleştirmek için de (maliyetleri azaltmak, satışları arttırmak vb.) her faaliyet alanında etkinliği sağlayacak politika ve prosedürleri belirlemeli, uygun personel seçimi ve eğitimi ile bu politikaları uygulamaya koymalı, genelge ve emirlerle bunları personele iletmelidir. Yönetim kontrolü ile örgütlenme süreci arasında da yakın bir ilişki vardır. Örgütlemeye belirlenen amaçlara ulaşmak için nasıl bir görev dağılımının yapılması gerekeceği sorunu ele alınır. Yapılacak işler , önce gruplara ve alt gruplara bölümlendirilmeli, daha sonra belirlenen iş ve bölümlere işgörenler atanmalı ve her biri için sorumluluklar tanımlanmalı ve uygun yetki aktarılmalıdır. Böylece örgütlenme kontrol için sistem oluşturur.⁶⁸

2.2.2.2. Muhasebe Kontrolleri

Muhasebe kontrolleri genel olarak yetkilendirme ve onaylama, kayıt tutma ve muhasebe raporlarının hazırlanması gibi görevler ile birlikte faaliyetler veya varlıkların korunması, varlıklar üzerindeki fiziki kontroller ve iç denetim gibi konuları kapsar.⁶⁹

Muhasebe kontrolü aşağıdaki hususların yerine getirilmesini sağlayacak bir biçimde tasarlanır.⁷⁰

a) İşlemler, işletme yönetiminin genel ve özel yetkilerine uygun olarak yürütülmelidir.

b) İşlemler, muhasebe kayıtlarına şu şekilde yansıtılmalıdır ki; bunlar:

i) Finansal tabloların, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine yada raporlara uygulanabilecek diğer belirli ölçütlerin doğrultusunda hazırlanabilmesi ve

⁶⁸ <http://www.denetci.net/ziliski.htm> -14.09.2009

Nuran Cömert Doyrangöl, **İşletme Çevresindeki Olumsuz Gelişmeler Karşısında İç Denetimin Yeri ve Önemi**, Mali Çözüm Dergisi,. Temmuz-Ağustos-Eylül 2002, s.1.

⁷⁰ Çağrı Köroğlu ve Tuğba Uçma, **İşletmelerdeki İç Kontrol Sisteminin Etkinliği ve Dış Denetimdeki Önemi**, Mevzuat Dergisi, Temmuz 2006, Sayı 103, s.2.

ii) Varlıklar üzerindeki sorumluluğun her zaman için sürdürülebilmesini sağlayabilsin

c) Varlıkların yanına girme ve varlıkları elleme, sadece ve sadece yönetimin vermiş olduğu yetkiye dayalı bir izinle gerçekleştirilmelidir.

d) Uygun aralıklarla işletmedeki varlıklar ile bunların defter kayıtları arasında karşılaştırmalar yapılarak kayıtlı varlıkların hesabı sorulabilmeli, bunlar arasında bir fark bulunması halinde eyleme geçirilmelidir.

2.2.3. İç Kontrol Sisteminin Önemi Ve Etkileri

İç kontrol sisteminin önemi, amacından kaynaklanmaktadır. Bir işletmede iç kontrol sistemi öncelikle mali tabloların güvenilirliğini ve anlaşılabilirliğini sağlamayı hedefler. İşletme varlıklarının korunmasını, ilgili mevzuata uygunluğu ve verimliliğin artırılmasına destek olur.⁷¹

İç kontrol, bir organizasyonun aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya her kesimi ile içinde olduğu bir sistemdir. İş akışlarının içerisinde iç kontroller yer almaktadır. İç kontrol sisteminin üç temel amacı vardır. Birincisi, operasyonların etkinlik ve verimliliği; standartlaşmış süreçler yardımıyla operasyonların etkinliğini ve verimliliğini artırır. Bir organizasyonda kontrollerin varlığı, süreçlerin standart tanımları, görev tanımları, kuralların düzenlenmesi ve sonuç olarak işletme etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasında katma değer yaratır. Aynı zamanda kontrol faaliyetleri aracılığıyla işletmenin var olan varlıklarının korunmasını sağlar. Çünkü işletme büyüdükçe varlıklarını korumak sistemsal bir sorun haline gelmektedir. Bir diğer önemli amaç ise, mali raporlama güvenilirliğini sağlamaktır. Mali tabloların güvenilir olması yönetimin ticari kararlarda doğru kararlar alması, işletme içi herhangi bir yolsuzluğun önlenmesi veya tespitinde yardımcı olur. Üçüncü temel amacı ise, iç kontrol sistemi, gerek işletme içi, gerekse yasal düzenlemelerin getirdiği kurallara uygunluğun sağlanmasında yardımcı olur, güvence sağlar. Diğer bir ifadeyle iç kontrol sisteminin bir işletmede var olmamasının olumsuz sonuçları; para ve mal kaybı, hatalı kararlar alınması, suistimal ve dolandırıcılıklarla karşı karşıya kalınması, gelir kaybı ve

⁷¹ Kadir Dabbağoglu, **İç Kontrol Sistemi**, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos 2007, Sayı 82, s.161.

amaçlara ulaşamamasıdır. Bu özellikleri ile iç kontrol sisteminin etki alanları; organizasyon yapısı ve yetkilendirme sistemi, politikalar ve yazılı prosedürler, insan kaynakları yönetimi, muhasebe sistemi ve mali kontrol, bütçe ve yönetim raporlama sistemidir.⁷²

2.2.4. İç Kontrol Sisteminin Unsurları

İç kontrol sistemi beş katlı bir piramit şeklinde düşünülebilir ve etkin bir iç kontrol sistemi birbirine geçmiş olan beş ayrı parçadan oluşur. İç kontrol sisteminde bu parçalardan birinin eksik olması sisteminin etkinliğini yitirmesine sebep olur. Bu unsurlar; iç kontrol çevresi, risk belirlenmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ve iç kontrol sisteminin izlenmesi şeklinde sıralanabilir. Bu unsurlar alt kesimlerde kısaca tanımlanmıştır.⁷³

2.2.4.1. İç Kontrol Çevresi

Kısaca özetlemek gerekirse ‘kontrol çevresi’ ile anlatılmak istenen, bir organizasyonun iş görme biçimini, genel-geçer prensipler karşısındaki duruşunu ve kalitesini tanımlar. Bu zeminin sağlam olmasını isteyen kuruluşlar, yetenekli ve uzman kişileri istihdam eder, kontrol bilincini artırmaya ve sistemlerin bütünlüğünü sağlamaya çalışırlar.⁷⁴ İç kontrol çerçevesi aşağıdaki faktörleri içerir:⁷⁵

- Yönetim felsefesi,
- Örgütsel yapı,
- Yönetim ve kontrol yöntemleri,
- İç denetim,
- Personel politikaları ve uygulamaları,
- Çeşitli dış etkiler.

⁷² Uzun,s.1

⁷³ Cemal Elitaş ve Yaşar Özdemir, **Bankalarda İç Kontrol Sistemi**, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006, Sayı 2, s.148.

⁷⁴ Yavuz, s.42.

⁷⁵ Ferruh Çömlekçi, Celal Kepekçi ve Melih Erdoğan, **Muhasebe Denetimi**, Eskişehir, 1992, s.51.

2.2.4.2. Risk Belirlenmesi

İşletme üst yönetimi işletmeyi yakın veya uzak zamanda etkileyecek riskleri tespit etmek ve karşı önlemler almak zorundadır. Burada söz edilen risk iki türdedir. Bunlardan birincisi iş veya işletme riskleri olup, işletmenin yaşamını, karlılık, büyüme ve gelişme gibi hedeflerini etkileyen risklerdir. İşletme bu risklere karşı önlem alabilmek için işletmesinin risklerinin ne olduğunu bilmeli, aralarındaki ilişkileri kurmalı, onları sınıflamalı ve gerekli önlemleri almalıdır. Bunlar işletmenin dış çevresinden kaynaklanan risklerdir. Bu nedenle ekonominin gelişmesinden ve hukuki düzenlemelerden etkilenirler. İkinci tip riskler ise işletme içi risklerdir. Özellikle personelin kasıtlı ve kasıtsız hareketleri ile yeterli düzeyde bilgi ve eğitim eksikliğinden kaynaklanırlar. Yani iç kontrol sisteminin yetersizliği nedeniyle, hata, hile, kaçak, kayıp gibi durumların olmasını önleyici tedbirlerin alınmamasından kaynaklanan riskler ile değişen çevre koşullarına uygun yeni ürünler üretememekten, uygun kalite ve fiyatlı ilkmadde ve malzeme bulamamaktan kaynaklanan risklerdir. İyi bir kontrol sistemi olmadığı zaman bu tür verimsizliklerin olması kaçınılmaz olduğu gibi aynı zamanda finansal tablolarda hatalı veya yanlış gösterim, yanlış raporlama ve denetçi açısından da yanlış görüş verme riski artacaktır. İşte bu tür risklerin ne olduğu bilinmeli, risklere karşı önlemler alınmalı, işletmede kurumsal bir şekle getirilmeli ve sistematik açıdan bir erken uyarı sistemi kurulmalıdır.⁷⁶

2.2.4.3. Kontrol Faaliyetleri

Bir organizasyon uygulanan yönetim politikalarına yardım sağlama amacıyla kendi politika ve uygulamalarını kuracaktır. Bu politikalar ve uygulamalar kontrol faaliyetlerini göstermektedir.⁷⁷

Kontrol faaliyetleri bir organizasyonun her işlevinde ve her seviyesinde ortaya çıkabilir. Kontrol faaliyetleri geniş kapsamlıdır ve aşağıdaki unsurları da içerebilir.⁷⁸

⁷⁶ Hasan Kaval, **Muhasebe Denetimi**, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2005, s.127.

⁷⁷ Ümit Ataman, Rüstem Hacıüstemoğlu ve Nejat Bozkurt, **Muhasebe Denetimi Uygulamaları**, , İstanbul :Alfa Basım-Yayın, 2001, s:64.

⁷⁸ Aslı Yüksel ve Volkan Demir, **Bankalarda Denetim ve İç Kontrol Yapısı Eksikliğinin Sonucu: Finansal Kriz**, Mali Çözüm Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2001, s.57.

- Performansın gözden geçirilmesi; bütçeleme, tahmin ve önceki dönem faaliyet sonuçlarının karşılaştırılması ile yapılabilir.
- Bilgi sürecinin kontrolü; manuel kontrol kadar otomatik kontrolü de içermektedir.
- Fiziksel kontroller; varlıkların fiziki güvenliği, muhasebe kayıtlarında tutar kayıtları ile karşılaştırma ve periyodik kontroller, bilgisayar programları ve dosya bilgilerinin giriş yetkisi vb.
- Görev ayrımı.

Kontrol faaliyetleri genellikle; politikalar ve politikaların yerine getirilmesi sürecinde ne yapılabileceği üzerine kurulmuştur.

2.2.4.4. Bilgi ve İletişim

İyi bir iç kontrol sisteminin temel unsurlarından birisi de yatay ve dikey düzeyde bilgi alma yeteneğinin ve insanlar arasında iletişiminin sağlanmasıdır. Bilgi ya üstten altta doğru, yada alttan üstte doğru olur. Üstte altta doğru akan bilgiler, üst yönetimin niyetlerini ve isteklerini yansıtan bilgilerdir. Alttan üste doğru akan bilgiler, faaliyet sonuçlarına ilişkin bilgilerdir. Yine işletmenin bazı bölümlerindeki faaliyet sonuçlarının diğer yatay birimlerle iletilmesi de gerekir. Bu bir disiplin içinde ve işletmenin büyüklüğü ile uyumlu bir şekilde yönetim bilgi sistemi ve onun alt sistemleri sayesinde yerine getirilir. Bu kapsamda pazarlama bölümlerinden satışların miktar ve tutarlarına, bölgelerin pazar paylarına ilişkin raporlar, değişik bölümlerin üretim hacimlerine ve maliyetlerine ilişkin raporlar alttan üstte doğru akan bilgilerin aracı olarak gösterilebilir. Bütçeler üstten alta doğru akan bilgi raporlarına örnek gösterilebilir. Bu tür raporlar bilgi iletişim sisteminin aracı olmakta, iç kontrol sistemini ve bunun yönetim kontrolleri fonksiyonunu sağlamlaştırmaktadır.⁷⁹

⁷⁹ Kaval,s.131.

2.2.4.5. İç Kontrol Sisteminin İzlenmesi

Kurumdaki ve personeldeki değişimlere bağlı olarak, iç kontrollerin önceden belirlenen politika ve prosedürlere uygun şekilde devam ettirilip ettirilmediğini ve bu değerlemelerin işletmeyi yeni risklere sokup sokmadığını belirlemektir. Bir zaman temeline bağlı olarak yapılan izleme, iç kontrol kalitesinin, kontrollerin tasarımı ve işleyişinin ve alınması gereken tavırların (karşı önlemlerin) değerlendirilmesinden oluşan süreçtir. İç kontrol izlemesi performansın belli bir zaman içindeki kalitesini değerlendirmeli ve denetim ya da diğer incelemelerin bulgularının derhal çözüme bağlanmasını güvence altına almalıdır. İzleme faaliyeti sürekli ve ayrı ayrı değerlendirme şeklinde olabileceği gibi her iki yöntemin birlikte uygulanması şeklinde de olabilir. Her iki yöntemde de yönetim, meydana gelen değişikliklerin yapısını, bunlarla ilgili riskleri ve kontrolleri yürüten personelin beceri ve tecrübesini göz önüne almalıdır.⁸⁰

2.2.5. İç Kontrol Sisteminin Temel İlkeleri

Görevinin gereklerini yerine getirebilecek ve etkin olarak çalışacak bir iç kontrol sisteminin kurulmasında, dikkate alınması gereken temel ilkeler aşağıdaki alt başlıklarda belirtildiği gibidir.

2.2.5.1. Görevlerin Ayrılığı

İşletme organizasyonunda bir işin tüm aşamalarından bir kişiyi sorumlu tuttuğunuz zaman, yapılabilecek hata ve yolsuzlukların ortaya çıkartılması olasılığı azalmaktadır. Bu nedenle işletme büyüklüğü dikkate alınarak, görevler hata ve yolsuzlukları ortaya çıkarabilecek şekilde ve en aza indirebilecek biçimde farklı kişiler arasında dağıtılmalıdır. Bu mantığa göre görevler aşağıdaki biçimde bir dağılıma tabi tutulabilir:⁸¹

- İşlemleri fiilen yapmakla görevli bir kişi
- İşletme aktiflerini koruma altında tutma görevli bir kişi

⁸⁰ Mahmut Demirbaş, **İç kontrol ve İç Denetim Faaliyetlerinin Kapsamında Meydana Gelen Değişimler**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2005/1, Sayı 7, s.172.

⁸¹ Nejat Bozkurt, **Muhasebe Denetimi**, 3. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000, s.127.

- İşlemleri kaydetmekle görevli bir kişi

Bir işlem sürecinde görevlendirilebilecek kişilerin sayısı, işletmenin büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Küçük veya orta büyüklükteki işletmelerde görevlerin fazla dağıtılması maliyet sorunlarını da beraberinde getirmektedir.⁸²

2.2.5.2. Yetkilendirme

Çalışanların yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak prosedürler ve yönetmeliklere bağlanmış olması ve bu prosedürler dahilinde çalışanların iş tanımlarının belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ortaya çıkabilecek herhangi bir ihmal veya suistimal durumlarında iç kontrol sorumluları çok daha kolay tespit yapabileceklerdir.

2.2.5.3. Uygun Bir Belgeleme ve Muhasebe Kayıt Düzenin Varolması

Etkin bir iç kontrolün sağlanması, uygun bir belgeleme düzeninin varlığını gerektirmektedir. Kıymet hareketine neden olunması ve muhasebe kayıtlarına geçirilmesi belge ile gerçekleştirilir ve sorumluluk belge üzerinde incelenir. Güvenilir muhasebe kayıtlarının tutulabilmesi ve muhasebe bilgilerinin uygun zamanda raporlanabilmesi için işletmede bir hesap planı ve muhasebe el kitabı olmalıdır. Kısaca etkin bir kontrolün gerçekleştirilmesi için işletmede iyi işleyen bir muhasebe organizasyonunun bulunması gerekir.⁸³

2.2.5.4. Fiziki Korunma

Varlıkların ve muhasebe kayıtlarının fiziki olarak korunması için her türlü fiziksel önlem alınması gerekmektedir. Yangına karşı korunmalı kasalar, iyi bir ambarlama düzeni, mekanik ve elektronik muhasebe araçları, yazar ve ekranlı kasalar fiziksel korunmaya yardımcı araçlardır.⁸⁴

⁸² Bozkurt,s.127.

⁸³ Güredin,s.181.

⁸⁴ Güredin,s.181.

2.2.5.5. Bağımsız Mutabakatlar

İç kontrolün bir unsuru olan mutabakatların yapılıp yapılmadığının veya doğru yapıldığının kontrolünün, periyodik olarak mutabakatı yapanlar dışındaki 3. kişiler tarafından belirli dönemlerde habersiz olarak yapılması ve elde edilen sonuçları yönetime raporlamasına bağımsız mutabakatlar denir. Örnek vermek gerekirse banka şubeleri her akşam şube kasalarını düzenli olarak yapmaktadırlar. Buna rağmen periyodik olarak şubelere habersiz kasa sayımları yapılarak şube tarafından mutabakatların doğru yapılıp yapılmadığı kontrol edilir ve bunun sonucunda elde edilen bulgular yönetime raporlanır.

2.3. İç Denetim Ve İç Kontrolün Karşılaştırılması

İç denetim ve iç kontrol kavramlarının en temel farklılığı kontrolün anlık olarak devam eden faaliyetlere yönelik olarak yapılması, denetimin ise geçmişe dönük olarak belli bir dönemi kapsayan hususlara yönelik olarak yapılması olduğu görülmektedir.

İç denetimin anlık olarak devam eden faaliyetlere yönelik olarak yapacağı en etkili kontrol yönteminin kurum içindeki iç kontrol sisteminin etkinliğini sağlamaya yönelik çalışmalar olduğu bir gerçektir. Bir kurumda iç kontrol sistemi ne kadar güçlü olur ise buna doğru orantılı olarak iç denetim sistemi de bir o kadar güçlü olacaktır. Dolayısıyla kurum içinde iç kontrol sisteminin etkin ve doğru bir şekilde işleyip işlemediğinin kontrolü iç denetimin başlıca görevlerinden biridir.

İç kontrol ve iç denetim kavramları farklı sorumlulukları ifade eder. İç kontrol sisteminin kurulup çalışmasının sorumluluğu işletme yönetimine aittir. Denetçi sadece bu sisteminin uygunluğunu, işleyişini ve etkinliğini araştırır.⁸⁵

İç denetim, şirket yönetim kuruluna veya kamu mali yönetiminde de kamu idaresine, var olma amaçlarına ulaşmada yardımcı olunması amacıyla kurulmuştur. İç kontrol ise, tüm yönetim ve temsil gibi icrai işlemlerin önceden belirlenen amaçlara

⁸⁵ Berk Dicle, **Modern İç Denetim ve İç Kontrol**, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı.187, Mart 1997, s.41.

uygun gerçekleşmesinin kontrolü amacıyla getirilmiştir. Öyleyse amaçları bakımından benzerlik bulunmaktadır.⁸⁶

İ denetimi ve iç kontrolü özellikleri yönüyle karşılaştırdığımızda, benzeyen yönlerinin ağır bastığını söylemek mümkündür. Ancak bunu söyleyebilmek için şirket yada kamu idaresinin iç sistemler olarak iç kontrol sistemi ve iç denetim birimi kurmuş olması gerekir. Aynı zamanda işlemeye başlayan sistematik sürecin başlangıcı iç kontroldür. Bu bağlamda karşılaştırmalı özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:⁸⁷

⁸⁶ Fahrettin Önder, **Türk Hukukunda İç Denetim ve Uluslararası Standartlara Uyum**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 1. Baskı, 2008, s.28.

⁸⁷ Önder, s.29

Tablo 2: İç Kontrol İle İç Denetimin Karşılaştırması

İç Kontrol	İç Denetim
1. Bilginin doğruluğunu ve güvenirliğini test edip yönetime güvence vermek	1. Bilginin doğruluğunu ve güvenirliğini sağlamak
2. Plan, program ve mevzuata uygunluğu kontrol etmek	2. Plan, program ve mevzuata uygunluğu gerçekleştirmek
3. Etkinlik ve verimliliği teşvik ederek artı değer kazandırmak	3. Etkinlik ve verimliliği sağlamak
4. Risk denetimi suretiyle bağımsız ve tarafsız faaliyette bulunmak	4. Başta yönetimce belirlenen hedeflere ve iç ve dış denetime hizmet etmek

Kaynak: Fahrettin Önder, **Türk Hukukunda İç Denetim ve Uluslararası Standartlara Uyumu**, Asil Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, 2008, s.29.

3. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL

Türk Bankacılık sektöründe denetim fonksiyonunun ne kadar önemli olduğunu anlamak adına bankacılıkla ilgili en son kanun olan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 7. maddesindeki banka kuruluş şartlarında bulunan “kurumun etkin denetimini engellemeyecek şeffaf ve açık bir ortaklık yapısı ve organizasyon şemasına sahip olması, konsolide denetimini engelleyici nitelikte herhangi bir hususun bulunmaması, öngörülen faaliyet konularına ait iş planlarını, kuruluşun mali yapısı ile ilgili projeksiyonlarını sermaye yeterliliğini de içerecek şekilde, ilk üç yıl için bütçe planını ve yapısal örgütlenmesini gösteren bir faaliyet programını iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi de dahil olmak üzere ibraz etmesi” ifadelerine bakmak yeterli olacaktır.

Yine aynı kanunun iç sistemlerle ilgili yükümlülükler ile ilgili olan 29. maddesinde:

“Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tabi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.

İç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin kuruluşuna, işleyişine, yeterliliğine, oluşturulacak birimlere, icra edilecek faaliyetlere, üst yönetimin görev ve sorumlulukları ile kuruma yapılacak raporlamalara ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.” denmektedir. Çalışmanın içeriği bakımından iç sistemler kapsamında bulunan iç kontrol ve iç denetim sistemleri incelenerek bunlara ilişkin olan kanuni ve yapısal düzenlemeler ele alınacaktır.

Belirli bir sermaye ile kurulan bankalar, faaliyetlerini topladıkları fonlar ile sürdürmektedirler. Gerçek ve tüzel kişilerden mevduat, repo ya da bir başka yolla toplanan fonlar, bankalara birer güven müessesesi olma özelliğini kazandırmaktadır. Bunun yanı sıra bankalar, faaliyet gösterdikleri ülke dışında bulunan banka veya bankalardan ya da diğer kredi kurumlarından borçlanmak suretiyle de fon temin

edebilmektedirler. Bu nedenle bankalara duyulan güvenin sürekliliğinde ekonomide istikrarın sağlanmasında ve sürdürülmesinde, faaliyet gösterilen ülkenin ekonomik anlamda itibarını korunmasında büyük önem taşımaktadır.⁸⁸

Diğer taraftan bankaların, ekonomide etkin bir kaynak kullanımını etkilemeleri, sermaye birikiminin oluşumuna katkıda bulunmaları, kamunun fon ihtiyacının temininde vazgeçilmez kurumlar olmaları, faaliyetlerini likidite, emniyet ve verimlilik ilkeri doğrultusunda sürdürme zorunluluğunda olmaları, tedavül edilen para miktarını ve buna bağlı olarak fiyat mekanizmasını etkileyebilme güçleri, ekonomik istikrarı olumsuz yönde etkileyerek enflasyonist baskıların şiddetlenmesine veya ekonomik durgunluğun gelişmesine yol açabilmeleri, dış ticaret işlemlerinde güven ortamının tesisine katkıda bulunmaları, herhangi bir bankanın ödeme güçlüğüne düşmesinin sadece ilgili bankanın sermayedarları ile birikimlerini bu bankada değerlendiren tasarruf sahiplerini etkilemekle kalmayıp, genel bir banka krizine dolayısıyla, ekonomide istikrarsızlığa neden olması, bu kurumların etkin bir biçimde denetim ve gözetimlerini zorunlu kılmaktadır.⁸⁹

Ülkemizde faaliyet gösteren bankaların tümünde iç kontrol ve iç denetim birimleri mevcut olup çalışmalarını devam ettirmektedirler. Bununla birlikte bankalar arasında uygulamada iç denetim ve iç kontrol birim yapılanmaları, hacimleri ile doğru orantılı olarak personel sayıları ve çalışma şekilleri bakımından birtakım farklılıklar olmakla birlikte çoğunlukla ortak payda altında birleştikleri gözlenmektedir.

3.1. Türk Bankacılık Sisteminde İç Denetim Ve İç Kontrolün Gelişimi

Bankacılığımızın geleneksel yapısı içinde iç sistemlere yönelik uygulamaların geçmişten günümüze var olduğunu söyleyebiliriz. Geçmişte sistemiği olmayan ve birbirlerinden bağımsız olarak gelişen bu uygulamalar bankadan bankaya değişmekle birlikte Kredi Kontrol/Takip Bölümü, Bütçe ve Mali Kontrol Bölümü, Kredi ve Risk İzleme Bölümü, İstahbarat ve Kredi Tahsis Birimi, Finansal Kontrol ve Planlama gibi organları faaliyet bazlı kontrol noktaları olarak görmek mümkündür. İşlemin özelliğine göre örneğin mevduat işlemlerinin öngörülen düzenlemelere uygunluğu bireysel

⁸⁸ İhsan Uğur Delikanlı, **Bankaların Denetim ve Gözetimi: Türkiye ve Avrupa Birliği Uygulamaları**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Haziran-Temmuz 1998, Sayı: 1, s.1.

⁸⁹ Delikanlı, s.2.

bankacılık veya mevduat birimi tarafından kontrol edilmekteyse de bu işlemlerin yukarıda belirtildiği gibi bankanın bütününe kapsadığını ve bir sistematığının olduğunu söylemek mümkün değildir.

18.06.1999 tarihinde yürürlüğe giren 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile Türk bankacılığına getirilen düzenlemelerden birisi de sözkonusu kanunun 9. madde 4. fıkrasında yer almıştır. Bu maddede “bankalar, işlemleri nedeniyle karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolü sağlamak amacıyla faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, esasları ve usulleri Kurumca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek etkin bir iç denetim sistemi ve risk kontrol ve yönetim sistemi kurmakla” yükümlü tutulmuşlardır. Buna dayanılarak BDDK tarafından yayımlanan 08.02.2001 tarihli “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik” ile bankaların karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolün sağlanması üzere kuracakları iç denetim sistemleri ve risk yönetim sistemlerine ilişkin esas ve usuller ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Daha sonra 01.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve BDDK tarafından yayınlanan 01.11.2006 tarihinde yayımlanan “Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik”de iç denetim ve iç kontrol birimleri ve personellerinin görev yetkileri düzenlenmiştir.

3.2. Türk Bankacılığında İç Kontrol Ve İç Denetim İle İlgili Yasal Düzenlemeler

3.2.1. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

5411 sayılı yasa, 171 madde ve 23 geçici maddeden oluşmaktadır. Yasanın ismi Bankacılık Kanunu olmakla birlikte, finansal holding şirketleri hakkında da bu yasa uygulandığı gibi, bağımsız denetim, değerlendirme, derecelendirme ve destek hizmeti kuruluşları da bu Kanuna tabi tutulmuştur. Finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerin kuruluşu, faaliyetleri ve denetlenmeleri ilgili mevzuatta bu Yasanın 168. maddesi ile değişiklik yapılmış ve BDDK yetkili kuruluş olarak kabul edilmiştir.⁹⁰

⁹⁰ Reisoglu, s.14.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu, daha önce yürürlükte olan 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na göre denetim faaliyetleri oldukça genişletilmiş bazı yeni kavramlarda Bankacılık sektörünün içine dahil edilmiştir.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 29., 30., 31., 32. maddeleri gereğince, bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünün sağlanması amacıyla faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tabi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.⁹¹

Yeni kanuna göre bankaların, yönetim kurullarınca yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere denetim komitesi oluşturulur. Denetim komitesi en az iki üyeden oluşur. Denetim komitesi üyeleri icrai görevi bulunmayan yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir.

Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin bu Kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini düzenli olarak izlemek, bu Kanun kapsamında ana ortaklık niteliğindeki kuruluşlarda, konsolide denetime tâbi kuruluşların iç denetim işlevlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevli ve sorumludur.⁹²

Denetim komitesi, altı aylık dönemleri aşmamak kaydıyla icra ettiği faaliyetlerin sonuçları ile bankada alınması gereken önlemlere, yapılmasına ihtiyaç duyulan uygulamalara ve bankanın faaliyetlerinin güven içinde sürdürülmesi bakımından önemli gördüğü diğer hususlara ilişkin görüşlerini yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür.

Denetim komitesi, bankanın tüm birimlerinden, anlaşmalı destek hizmeti kuruluşları ve bağımsız denetim kuruluşlarından bilgi ve belge almaya, bedeli banka

⁹¹ Türkiye Halk Bankası A.Ş., **Faaliyet Raporu**, 2008, s.64.

⁹² 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Md.24.

tarafından karşılanmak suretiyle konularında ihtisas sahibi kişilerden yönetim kurulunun onayına bağlı olarak danışmanlık hizmeti sağlamaya yetkilidir. Denetim komitesinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yönetim kurulu tarafından düzenlenir.

Ayrıca 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda iç kontrol ve iç denetim sistemleri ayrı ayrı tanımlanmış ve buna bağlı olarak düzenlenemeler gidilmiştir. Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tabi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.⁹³

İç Kontrol Sistemi: Bankalar, iç kontrol sistemi kapsamında, faaliyetlerinin mevzuata, iç düzenlemelerine ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve raporlama sisteminin bütünlüğünü, güvenilirliğini ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini her seviyedeki personeli tarafından uyulacak ve uygulanacak sürekli kontrol faaliyetleri ile sağlamak, görevlerin fonksiyonel ayrımlarını, yetki ve sorumlulukların paylaşımını, fon ödemelerini, banka işlemlerinin mutabakatını, varlıkların korunmasını ve yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını temin etmek, maruz kalınan her türlü riskin tanınması, değerlendirilmesi ve yönetimi için gerekli alt yapıyı hazırlamak ve yeterli iletişim ağını oluşturmak zorundadır. İç kontrol faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak iç kontrol birimi ve personeli tarafından yürütülür.⁹⁴

Risk Yönetimi Sistemi: Bankalar risk yönetimi sistemi kapsamında, risk politikalarını Kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde oluşturmak, uygulamak ve raporlamak zorundadır. Risk yönetimi faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak risk yönetimi birimi ve personeli tarafından yürütülür.⁹⁵

İç Denetim Sistemi: Bankalar bütün birim, şube ve konsolidasyona tabi ortaklıklarını kapsayan bir iç denetim sistemi kurmak zorundadır. Bu çerçevede,

⁹³ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Md.29.

⁹⁴ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu,Md.30.

⁹⁵ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu,Md.31.

faaliyetlerin mevzuata, ana sözleşmeye, iç düzenlemelere ve bankacılık ilkelerine uygunluğu, banka müfettişleri tarafından denetlenir.

İç denetim faaliyetleri, tarafsız ve bağımsız bir şekilde, gerekli mesleki özen gösterilerek, yeterli sayıda müfettiş tarafından yerine getirilir.⁹⁶

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda iç kontrolün iç denetimden ayrı bir birim olarak tanımlandırılmasının neticesinde 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de "Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır.

3.2.2. Bankaların İç Sistemleri Hakkında BDDK Yönetmeliği

Bankacılık Kanunu'nda yapılan düzenlemelere ilişkin BDDK'nın yayımladığı yönetmelik iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimi ile çeşitli düzenlemler getirmiştir. İlgili yönetmelikte sırasıyla; iç sistemlerin kurulması, yönetim kurulunun sorumlulukları, denetim komitesi üyelerinin nitelikleri, denetim komitesi üyelerinin yetki ve sorumlulukları, üst düzey yönetimin yetki ve sorumlulukları, iç kontrol sisteminin amacı ve kapsamı, iç kontrol faaliyetleri, iç kontrol birimi, iç kontrol personelinin görev ve yetkileri, iç denetim sisteminin amacı ve kapsamı, iç denetim birimi, müfettişlerin nitelikleri ve yetkileri, iç denetimde mesleki özen, iç denetim faaliyetleri, riske dayalı denetim, iç denetim planı, denetim dönemi, çalışma programı, örneklem ve metod teknikleri, iç denetim raporları, izleme ve danışmanlık faaliyetleri, konsolidasyona tabi ortaklıkların denetimi konuları hakkında açıklamalar getirilmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bir bankanın örnek yapılanması incelenirken bu konuların detaylarına girilecektir.

3.3. Türk Bankacılık Sisteminde İç Denetim Sistemi

Banka; nihai amaçlarına ulaşabilmesine, uzun ve kısa dönemli kar hedeflerini istikrarlı bir şekilde gerçekleştirebilmesine, güvenilir mali ve idari raporlamanın yerine getirilebilmesi için ilgili yasa ve yönetmeliklere uyumlu olmasına, ticari itibarını olumsuz yönde etkileyebilecek beklenmedik risklerin en aza indirilmesine yardımcı olacak etkin, sürekli ve güçlü bir iç denetim sistemi oluşturur.

⁹⁶ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Md.32.

3.3.1. Bankacılık İç Denetim Sisteminin Amacı ve Kapsamı

İç denetim işlevi ile tüm kurum personelinin kurumun menfaatlerini diğer her türlü menfaatin üstünde tutarak, birliktelik içinde kurum amaçları doğrultusunda etkin olarak çalışılması amaçlanır. Ayrıca iç denetim ve bu fonksiyonu yerine getiren müfettişler denetim ortamının önemli bir parçasıdır ve iç denetimin amaçlarına ulaşılmasına yardımcı olurlar.

İç denetimin diğer amacı üst yöneticilere ve yönetim kurulu üyelerine sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirmelerinde yardımcı olmaktır.⁹⁷ Üst yönetime banka faaliyetlerinin Kanun ve ilgili diğer mevzuat ile banka içi strateji, politika, ilke ve hedefler doğrultusunda yürütüldüğü ve iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin etkinliği ve yeterliliği hususunda güvence sağlamaktır.⁹⁸

İç denetim sisteminden beklenen amacın sağlanabilmesi için, iç denetim faaliyetleriyle; banka içi herhangi bir kısıtlama olmaksızın bankanın tüm faaliyetleri, yurt içi ve yurt dışı şube ve genel müdürlük birimleri dahil diğer birimleri dönemsel ve riske dayalı olarak incelenir ve denetlenir, eksiklik, hata ve suistimaller ortaya çıkarılır, bunların yeniden ortaya çıkmasının önlenmesine ve banka kaynaklarının etkin ve verimli olarak kullanılmasına yönelik görüş ve önerilerde bulunulur. Kuruma ve üst yönetime iletilen bilgi ve raporlamaların doğruluğu ve güvenilirliği değerlendirilir.

Dönemsel ve riske dayalı denetimlerde;⁹⁹

- İç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin yeterliği ve etkinliği değerlendirilir.
- Elektronik bilgi sistemi ile elektronik bankacılık hizmetleri de dahil olmak üzere ve 16/5/2006 tarihli ve 26170 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca Gerçekleştirilecek Bilgi Sistemleri Denetimi Hakkında Yönetmeliğin “Bilgi Sistemleri Denetimi” başlıklı Dördüncü Bölümünde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bilgi sistemleri gözden geçirilir.

⁹⁷ Takan,s.503.

⁹⁸ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,1 Kasım 2006;26333 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır,Md. 21/1.

⁹⁹ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md. 21/3.

- Muhasebe kayıtları ile finansal raporların doğruluğu ve güvenilirliği incelenir.
- Operasyonel faaliyetlerin, belirlenmiş olan usullere uygunluğu ile bunlara ilişkin iç kontrol uygulama usullerinin işleyişi test edilir.
- İşlemlerin, Kanuna ve ilgili diğer mevzuata, banka içi strateji, politika ve uygulama usulleri ile diğer iç düzenlemelere uygunluğu denetlenir.
- Banka içi düzenlemeler çerçevesinde yönetim kurulu ve denetim komitesine yapılan raporlamalar ile yasal raporlamaların doğruluğu, güvenilirliği ve zaman kısıtlamalarına uygunluğu denetlenir.

Bankada risk ölçüm modeli kullanılması halinde, risk ölçüm modelleriyle ilgili olarak;¹⁰⁰

- Risk ölçüm model ve yöntemleriyle elde edilen sonuçların günlük risk yönetimine dahil edilip edilmediği,
- Bankanın kullandığı fiyatlama modelleri ile değerlendirme sistemleri,
- Bankanın kullandığı risk ölçüm modellerinin kapsadığı riskler,
- Risk ölçüm modellerinde kullanılan verinin ve varsayımların doğruluğu ve uygunluğu,
- Risk ölçüm modellerinde kullanılan verinin kaynağının güvenilirliği, bütünlüğü ve zamanında elde edilebilirliği,
- Risk ölçüm modelleri için kullanılan geriye dönük testlerin doğruluğu denetime tabi tutulur.

Bankanın konsolidasyona tabi ortaklıkları da iç denetime tabi tutulur.

¹⁰⁰ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Md. 21/4.

Yukarıda sayılan hususlar gözden geçirildiğinde iç denetimin asli görevlerinin başında iç sistemlerin diğer aktörleri olan iç kontrol ve risk yönetim birimlerinin yeterliliği denetlemek olduğu görülmektedir.

3.3.2. Türk Bankacılık Sisteminde İç Denetimin Temel Unsurları

İç denetim sistemini oluşturan temel unsurlar yönetim kurulu, denetim komitesi ve iç denetim birimidir.

3.3.2.1. Yönetim Kurulu

Bankaların iç sistemlerinin BDDK yönetmeliğinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde oluşturulması, etkin, yeterli ve uygun bir şekilde işletilmesi, muhasebe ve finansal raporlama sisteminden sağlanan bilgilerin güvence altına alınması, banka içindeki yetki ve sorumlulukların belirlenmesi nihai olarak yönetim kurulunun sorumluluğundadır. Yani denetimin sağlıklı bir şekil işlemesinin birincil sorumluluğu bankanın yönetim kurulundadır.

3.3.2.2. Denetim Komitesi

Denetim komiteleri, yaşanan şirket yolsuzlukları, yönetim hileleri ve iflaslar sonrasında şirket iç kontrol ve finansal raporlama süreçlerine duyulan güvensizliğine çözüm olarak ortaya çıkmış bir idari birimdir. Aynı zamanda denetim komiteleri mali raporlama sürecinin denetlenmesi, iç denetimlerin gözetimi ve iç kontrol sistemi ile dış denetçiler arasında koordinasyonun sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Denetim komitesinin görevleri finansal raporlamanın gözetimi, dış denetimin gözetimi, iç kontrolün gözetimi ve iç denetim faaliyetlerinin gözetimidir.¹⁰¹

Denetim komitesinin amacı şu konular üzerinde yönetim kurulunun gözetim (idare) sorumluluklarını yerine getirmesine yardım etmektir.¹⁰²

- Finansal raporlama süreci,

¹⁰¹ Özgür Çatıkkaş ve Gürdoğan Yurtsever, Türkiye Uygulamaları Açısından Denetim Komiteleri Üzerine Bir Değerlendirme, Mali Çözüm Dergisi, 2007 Mayıs-Haziran, Sayı: 81, s. 80.

¹⁰² Münevver Yılancı, Denetim Komitesinin İç Denetim Etkinliğini Sağlamadaki Ve Hileleri Önlemedeki Rolü, Muhasebe ve Denetime Bakış, Ocak 2003, s. 24.

- Finansal raporlamayla ilgili,
- Denetim süreci,
- Yasal düzenlemeler ve etik kurallara uygunluğu izleyen işletme süreci

BDDK İç Sistemler Yönetmeliğinde denetim komiteleri üyelerinin nitelikleri, görev ve sorumlulukları detaylı olarak belirtilmiştir. Denetim komitesi üyelerinin banka yönetim kurulu mensuplarından icrai görevi bulunmayan en az iki üye tarafından oluşması belirtilmiştir. Bu üyelerin;¹⁰³

a) Atamanın yapıldığı tarihten önceki son iki yıl da dahil olmak üzere;

i) Bankada icrai görevi bulunan yönetim kurulu üyelerinden olmaması,

ii) İç sistemler ile mali kontrol ve muhasebe birimlerinde görev yapanlar hariç, bankanın ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının personeli olmaması,

iii) Bankanın ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının bağımsız denetimini ya da derecelendirmesini veya değerlemesini yapan kuruluşların ya da bu kuruluşlar ile hukuki bağlantısı bulunan yurt dışındaki kuruluşların ortağı veya personeli olmaması veya bağımsız denetim, derecelendirme ya da değerlendirme sürecinde yer almaması,

iv) Bankaya ve konsolidasyona tabi ortaklıklarına danışmanlık veya destek hizmeti veren kuruluşların ortağı veya personeli olmaması veya bu hizmeti veren kişilerden olmaması,

b) Bankada ve konsolidasyona tabi ortaklıklarda nitelikli pay sahibi olmaması,

c) Hakim ortağın, icrai görevi bulunan yönetim kurulu üyelerinin veya genel müdürün eşi veya ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan veya sıhrî hısımlı olmaması,

ç) Aralıklı veya sürekli olarak, dokuz yıldan fazla bir süreyle aynı bankanın denetim komitesinde görev yapmamış olması,

¹⁰³ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Md.6.

d) Ana sözleşme hükmüne veya genel kurul kararına dayalı olarak tüm personele kardan yapılan ödemeler hariç olmak üzere, bankadan ve konsolidasyona tabi ortaklıklardan, bunların karlılığına dayalı olarak herhangi bir ad altında ücret veya benzeri bir gelir sağlanmaması,

e) En az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olması ve bankacılık veya finans alanında en az on yıllık deneyime sahip olması,

f) Eş ve çocuklarının bankada veya konsolidasyona tabi ortaklıklarında genel müdür, genel müdür yardımcısı ve dengi pozisyonda yönetici olmaması,

Bununla birlikte ilgili yönetmeliğin 7. maddesinde denetim komitesinin yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir. Denetim Komitesi'nin temel görevleri:

- İç denetim ve iç kontrol biriminin yükümlülüklerini yerine getirmediğinin kontrolü,
- İç sistemler kapsamındaki personelin kendilerine ulaşmasını sağlayacak iletişim kanalları oluşturmak ve personelin yeterliliğini sürekli gözetim altında tutmak,
- Bankanın maruz kalabileceği risklerin tespiti, ölçülmesi ve kontrol edilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- İç denetim raporlarında tespit edilen hususlar konusunda üst düzey yönetimin ve bunlara bağlı birimlerin aldığı önlemleri izlemektir.

3.3.2.3. İç Denetim Birimi

İç denetim biriminde biri yönetici (başkan) olmak üzere, bankanın ölçeği, faaliyetlerinin niteliği ve karmaşıklığına göre denetim komitesi tarafından uygun görülecek sayıda iç denetim birimi elemanı görev yapar. Başkan'ın talebi ve denetim komitesi talebi ile çalışan personel sayısında değişiklik yapılabilir. İç denetim birimi çalışanları, belirli nitelik ve yeterliliklere sahip elemanlardan oluşturulur. Birime katılma şartları ve taşınması zorunlu olan özellikler yazılı olarak belirlenmelidir.

İç denetim birimi; Başkan, Müfettiş, Re'sen Yetkili Müfettiş Yardımcıları ve Müfettiş Yardımcılarından oluşur. Müfettiş Yardımcılığı görevini iki yıl başarıyla

sürdüren (bankadan bankaya farklılık göstermekle birlikte genel süre bu yöndedir.), Müfettişlik kariyer ve vasıflarına uygun tutum ve davranışlar sergileyen ve olumlu sicil alan Müfettiş Yardımcılarına Başkan'ın teklifi, Yönetim Kurulu'nun onayı ile re'sen teftiş, inceleme ve soruşturma yetkisi verilir. Re'sen Yetkili Müfettiş Yardımcıları görevlerini başarıyla sürdürdükleri takdirde 1 yılın sonunda Yönetim Kurulu'nun onayı ile Müfettişliğe terfi ederler.

Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'de müfettişlerin nitelikleri ve yetkileri şu şekildedir:¹⁰⁴

- Müfettişler görev ve sorumluluklarını tarafsız ve bağımsız olarak icra eder. Bu amaçla müfettişlerin iç denetim birimi yöneticisi, ilgili iç sistemler sorumlusu ve yönetim kurulu haricinde banka yönetiminde yer alan hiçbir kişiye karşı hesap verme sorumluluğu bulunmaması ve görevlerinin icrasında kişisel veya akrabalık ilişkileri ya da bankadaki konumu gibi hususlardan kaynaklı menfaat çatışmalarından uzak olmaları sağlanır.

- Müfettişler, bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını zedeleyici nitelikteki hususların bulunması halinde bunları denetim öncesinde iç denetim birimi yöneticisine ve denetim komitesine bildirir ve görevden çekilir. Müfettişler, daha önce bulunduğu görevler nedeniyle sorumluluğu bulunan işlemlerin denetiminde yer alamazlar.

- Yönetim kurulunca, müfettişlere görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için, bankanın tüm bölüm ve birimlerinde inisiyatif kullanabilecek, bankanın herhangi bir personelinden bilgi alabilecek ve bankanın tüm kayıt, dosya ve verilerine ulaşabilecek yetkiyi haiz olmaları sağlanır.

- İç denetim birimi tarafından hazırlanan, ilgili iç sistemler sorumlusu tarafından uygun görülen ve yönetim kurulu tarafından onaylanarak kabul edilen iç denetim yönetmeliğinde müfettişlerin yeterlilikleri için aranan öğrenim durumu, deneyim, bilgi ve beceri seviyeleri ile diğer niteliklere yer verilir. Müfettişlerden, bankanın bilgi teknolojilerinin denetimini icra edeceklerin bilgi teknolojileri ile bilgi teknolojilerine dayalı denetim teknikleri konularında öğrenim alanları itibarıyla veya

¹⁰⁴ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.23.

aldıkları eğitim sertifikalarıyla kanıtlanabilir asgari bilgi ve beceriye sahip olmaları zorunludur. Bu zorunluluk, 22 nci maddenin dördüncü fıkrası kapsamında bankalarda görev yapan müfettiş hakkında da uygulanır.

3.3.3. Riske Dayalı Denetim

Risk; "belirli koşullar altında gerçekleşebilecek ihtimallerin çokluğu, çeşitliliği veya gerçekleşen ile olması gereken arasındaki fark" şeklinde tanımlanabilir. Denetim açısından risk ise, denetçilerin yapmış oldukları denetimler esnasında çeşitli sebeplerden ötürü ortaya çıkaramadığı hataların birleşerek meydana getirmiş olduğu risktir. Denetim çalışmalarında her an karşılaşılabilen ve ortadan kaldırılması mümkün olmayan bu riskin, denetçiler tarafından en aza indirilmesi gerekmektedir. Sıfır hata, diğer bir ifade ile kesin güvenlik denetimde mümkün değildir.¹⁰⁵

Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'in "Riske dayalı denetim" başlıklı 26 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasında " Etkin bir iç denetim sistemi, iç denetim biriminin risk değerlendirmelerine dayalı olarak gerçekleştirilir. İç denetimde risk değerlendirmeleri, iç denetim birimi tarafından bankanın maruz kaldığı riskler ve bunlara ilişkin kontroller dikkate alınarak denetim çalışmalarında öncelik verilecek olanların, dikkate alınacak ayrıntıların ve denetimin sıklığının belirlenmesine yönelik yürütülen bir işlemdir" denilmektedir.¹⁰⁶

Etkin bir risk değerlemesi riskleri belirleme, kontrol etme ve yönetmeye imkan vermelidir. Risk değerlemesinin ön koşulu kuruluş amaçlarının açık, net ve tutarlı biçimde belirlenmesidir. Açıklanan amaçların gerçekleştirilmesiyle bağlantılı olarak risklerin tanımlanması, analiz edilmesi ve bu risklerin nasıl yönetilmesi gerektiği hakkında kıstaslar oluşturulması gerekir.¹⁰⁷

Risk odaklı denetim kapsamında denetlenecek her bir faaliyet alanı itibariyle her yıl alt risk matrisleri ve tüm risk kategorilerinin net risklilik düzeylerinin

¹⁰⁵ Barış Sipahi, **Muhasebe Denetiminde Örneklem Büyüklüğü Üzerinde Etkili Unsurlar ve Örneklem Büyüklüğünün Tespiti**, Muhasebe ve Denetime Bakış, Ocak 2003, s.100.

¹⁰⁶ Risk Odaklılık ve Dönemsellik Bağlamında İç ve Dış Denetim
<http://www.sayder.org.tr/dosyalar/%C4%B0%C3%87%20DENET%C4%B0M%C4%B0N%20R%C4%B0SKE%20DAYALI%20VE%20D%C3%96NEMSEL%20OLMASI%20.doc> (25.08.2009)

¹⁰⁷ Demirbaş, s.180.

gösterildiği temel risk matrisi hazırlanır. Bu çalışma üst düzey yöneticiler ve iç sistemler kapsamındaki diğer birimlerin yöneticileri ile yapılır. Hazırlanan alt risk matrisleri ile temel risk matrisi İç Sistemler Sorumlusu'na sunulur. Yönetim Kurulu tarafından onaylanmasından itibaren on gün içinde temel risk matrisleri BDDK'ya gönderilir.

3.3.4. Denetim Faaliyetleri

Banka iç denetim birimi yıl başında denetim faaliyetlerine başlamadan önce ilk olarak yaptığı risk değerlendirmesi sonucunda yıllık denetim planını yapar. Bu plan ışığında denetim faaliyetlerini gerçekleştirir. Bunun dışında rutin çalışmalarla birlikte denetim komitesinden gelen talepler doğrultusunda inceleme ve soruşturma faaliyetlerini gerçekleştirirler.

3.3.4.1. İç Denetim Planı

İç denetim planı, risk değerlendirmelerine (temel ve alt risk matrisleri) dayalı olarak oluşturulur. Plan hakkında üst düzey yönetimin görüşü de alınır. Denetim Komitesi tarafından uygun görülen planlar Yönetim Kurulu'nun onayıyla yürürlüğe konulur.

Her bir denetim alanı itibariyle belirlenen risk düzeyine göre yeni yıla ait denetim planı hazırlanır. Denetim planında, risklilik düzeyi yüksek konu ve birimlere öncelik verilir. Risk değerlendirmeleri neticesinde daha riskli olduğu değerlendirilen alanlar, diğerlerine göre daha fazla sıklıkta denetlenir.

İç Denetim Planlarında;¹⁰⁸

- Riske dayalı değerlendirmeler sonucunda önem ve öncelik sıralamasına da yer verilerek dönem içerisinde denetlenecek alanlara,
- Denetimin amacına,
- Denetlenecek her bir alan veya faaliyet ile ilgili özet risk değerlendirmelerine ve Kanun ve ilgili diğer mevzuata,

¹⁰⁸ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.27/3.

- Planlanan denetim çalışmasının gerçekleştirileceği zamana ve denetim dönemine,
- Denetim faaliyetleri için gerekli olan kaynaklara ve kaynak kısıtlamalarının olası etkilerine yer verilir.

İç Denetim Birimi gerektiğinde denetim planlarını günceller ve güncellenen plan İç Sistemler Sorumlusu'na sunulur. Denetim planında yapılan önemli değişiklik ve güncellemeler İç Sistemler Sorumlusu'nun uygun görüşü alınarak ve Yönetim Kurulu'nun onayıyla yürürlüğe girer. Güncellenen planda, güncelleme tarihine kadar gerçekleştirilmiş olan denetim çalışmaları ile bunlara ayrılan zamana ve yapılan önemli değişikliklerin nedenlerine yer verilir.

Başkan tarafından hazırlanan denetim planı Denetim Komitesi'ne sunulur. Yönetim Kurulu tarafından onaylanmasından itibaren on gün içinde BDDK'ya gönderilir.

3.3.4.2. Çalışma Programları

Denetçi, denetim planını uygulamak üzere planlanan denetim prosedürlerinin türü, zamanlaması ve kapsamını açıklayan bir denetim programını gerçekleştirmeli ve dökümanite etmelidir. Denetim programı, denetim çalışmasının düzenli bir şekilde kontrol ve idare edilmesi amacına yönelik olarak denetim talimatları şeklinde çalışmalara dahil olan denetçi yardımcılara yardımcı olmaktadır. Denetim programı ayrıca her alan için denetimin amacını ve çeşitli denetim alanları veya prosedürleri için bütçelenmiş zamanı da ihtiva edebilir. Denetim programının hazırlanması sırasında denetçi, işin doğasından kaynaklanan risklerin ve kontrol risklerinin değerlendirmesini ve denetim teknikleri ile elde edilecek gerekli güvence düzeyini belirtmelidir.¹⁰⁹

Çalışma programları olağan koşullarda asgari olarak aşağıdaki hususlara ilişkin uygulamaları içerir:¹¹⁰

- a) Gerek duyulması halinde yapılacak beklenmedik denetimler,

¹⁰⁹ Tamer Aksoy, **Tüm Yönleriyle Denetim**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2006, s.280.

¹¹⁰ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Md.29/3.

- b) Denetlenecek kayıtların kontrolü,
- c) İç kontrol sistemlerinin, politikaların ve uygulama usullerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi,
- ç) Risk değerlendirmeleri,
- d) Kanunun ilgili maddesi ya da ilgili kanun, düzenleme ve kuralların gözden geçirilmesi,
- e) Örneklem metot ve tekniklerinin kullanımı,
- f) Seçilmiş işlemlerin ve hesap bakiyelerinin asgari olarak aşağıdaki uygulamalar yoluyla teyidi;
- i) Yardımcı hesaplar, büyük defter kayıtları ve kontrol kayıtlarının birbirleriyle tutarlılığının incelenmesi,
- ii) Kayıtlara esas belgelerin incelenmesi,
- iii) İstisnai uygulamaların doğrudan incelenmesi ve uygun izleme faaliyetleri,
- iv) Fiziksel denetimler.

3.3.4.3. Haberli Teftiş Uygulaması

İç Denetim birimlerinin denetim faaliyetlerini habersiz olarak gerçekleştirmeleri gerekliliğine yönelik herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple ülkemizde faaliyet gösteren bankaların bir çoğu denetim faaliyetlerini önceden şube veya birimlere haber vermek suretiyle gerçekleştirirler.

Haberli teftiş uygulamasında; denetlenecek birim/şubelere denetim çalışmalarının başlangıç tarihi bildirilir. Bu sayede İç Denetim Elemanları'nın yerinde denetim faaliyetlerinden önce birim/şubelerin kendi kendilerini denetim çalışmaları yapmaları sağlanır.

Faaliyet denetimi ve özel incelemeler yerinde ve uzaktan gözetim yoluyla yürütülür. Gerçekleştirilen faaliyet denetimleri ve özel incelemeler sırasında, çalışmanın

yürütüldüğü operasyonel birimdeki iş akışları ve iç kontrol uygulamalarına uyum konuları da incelenerek, operasyonel işleyiş ve iş kalitesi de değerlendirilir.

Denetim çalışmaları sırasında günlük işleyişe müdahalede bulunulmaz; çalışmaların, diğer personelin günlük çalışmaları kesintiye uğratılmadan yürütülmesi için gerekli önlemler alınır.

Elde edilen bulgular denetimi yapılan birim/şube ile paylaşılarak, gerekli uyarılar yapılır ve düzenlenen rapora birim/şubenin cevapları alınır. Tespit edilen uygulama hataları ile eksikliklerin giderilme performansı izlenir.

3.3.5. Raporlama

İç denetim raporları; bir birimin veya faaliyetin Kanun ve ilgili diğer mevzuat ile banka içi politika ve uygulama usullerine uygunluğu, işletilen süreçlerin ve iç kontrollerin etkinliği ve alınması gerektiği düşünülen düzeltici işlemler hakkında üst yönetime bilgi verecek şekilde düzenlenir. Müfettişler bulgularını ve önerilerini ilgili taraflarla paylaşmak, denetim raporlarını acil bir durum öngörülmediği sürece denetim çalışması tamamlandıktan sonra mümkün olduğu kadar kısa süre içinde İç Denetim Birimi aracılığıyla Denetim Komitesi ve Yönetim Kurulu'na ulaştırmakla yükümlüdür. Müfettişlerce düzenlenecek çalışma kağıtları, raporları destekler mahiyette olmak zorundadır. Rapor ile birlikte çalışma kağıtları da İç Denetim Birimi'ne tevdi edilir.¹¹¹

İç denetim raporları denetlenen alan ve iç denetim gereklerine uygun olarak hazırlanır. Bu raporlarda;¹¹²

- Tespit edilen sorunlar ve sonuçlara ilişkin özete,
- Denetimin kapsam ve amaçlarına,
- Detaylı denetim sonuçlarına (tespit edilen hususlar çerçevesinde denetlenen konuya verilen önem derecesi ve ayrıntılı nedenleri),
- Varsa önerilere ve bunların faydalarına,

¹¹¹ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.31/1.

¹¹² Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.31/2.

- Üst yönetim tarafından ihtiyaç duyulabilecek diğer bilgilere yer verilir.

Denetim için gidilen birim veya şubede çalışmalar tamamlandıktan sonra, taslak denetim raporunu müzakere etmek, yanlış bilgilerin düzeltilmesini sağlamak, ilgili birim/şube yönetiminin bulgulara ve alınacak önlemlere ilişkin değerlendirmelerini almak üzere iç denetçiler ilgili birim yöneticisiyle görüşür. Bu görüşmeden sonra denetim raporunun son hali oluşturularak şube/birim yetkilerinin yazılı olarak yanıtları da eklenerek önce iç denetim birim yetkilisine daha sonra ise Denetim Komitesine rapor sunulur.

3.3.5.1. Rapor Türleri

Müfettişler için özelliğine göre çalışmalarının sonuçlarını şu raporlarda belirtirler:

- a) Cevaplı Raporlar (Teknik Rapor, Genel Durum Raporu),
- b) Cevapsız Raporlar (Personel Raporu, Genel Görünüm Raporu),
- c) İnceleme Raporu,
- d) Soruşturma Raporu.

a) Cevaplı Raporlar:

İç denetim planına yönelik olarak gerçekleştirilen periyodik denetim faaliyetleri sonucunda düzenlenen raporlardır. Tespite konu olan işlerin risk derecesine göre mahiyetleri, bunların hangi yasal veya içsel mevzuata aykırı olduğu, bankanın menfaatlerine hangi bakımdan uygun olmadığı ve bunlara göre yapılması gereken işlemler ve alınması gereken tedbirler açık bir şekilde bu raporda belirtilir.

Tespit edilen noksanlıklar ve aksaklıklardan ilgili birim/şube en kısa sürede haberdar edilerek bunların tamamlanması sağlanır. Tamamlanmayan noksanlık ve aksaklıkları ve mevcut durumla ilgili hususları içeren cevaplı raporların bir nüshası 1 haftadan fazla olmamak kaydı ile Müfettişçe verilecek süre içerisinde cevaplandırılması için birim/şube yöneticisine verilir. Kendilerine cevaplı rapor verilen ilgililer, eleştirilen

işlemleri usul ve mevzuata göre düzeltmek ve cevaplarında bunu göstermekle görevlidirler. Tespitlerin bir kısmı veya tamamı hakkında Müfettişten ayrı bir düşüncede bulunduklarında, bunun dayandığı haklı ve kanuni gerekçeleri açık ve kısa bir şekilde belirterek hazırlayacakları cevapları Müfettişe iletirler. Müfettiş şube/birim cevaplarına müdahalede bulunmamalıdır.

Birim/şube tarafından Müfettişe süresi içerisinde cevap verilmemesi durumunda, ek süre talebinde bulunulur ya da Müfettişin uygun görmesi üzerine ek süre verilir. Bu süre içerisinde de cevap verilmemesi halinde şube yöneticisi durumu gerekçeleri ile birlikte İç Denetim Birimi Yöneticisine bildirerek ek süre talep eder. İç Denetim Birimi Yöneticisi durumu değerlendirerek ek süre verebilir.

Teknik rapor olarak değerlendirilen raporlar şube denetimlerinde hazırlanmakta olup, bunlar; mevduat raporu, muhasebe raporu, krediler raporu, takipteki krediler raporu, banka kartları ve internet bankacılığı ile haberleşme raporlarıdır. Her ne kadar örnek uygulamamızda tüm raporlardan düzenlenecek olsa da ilgili raporları kısaca açıklamakta fayda vardır.

Mevduat Raporu: Mevduat raporu ağırlıklı olarak şubenin operasyonel işlemlerini inceleyen alanlardan oluşmaktadır. Bu işlemlerin başlıcaları mevduat hesabı sahiplerinin belge kontrolleri, şube tarafından yapılması gereken yasal bildirimler, günlük olarak müşteri hesaplarından veya kasadan yapılan işlemleri ilişkin kontrollerdir.

Muhasebe Raporu: Muhasebe raporu isminden de anlaşılacağı üzere şubenin muhasebe sistemini inceleyen çalışmaları kapsayan bir rapordur. Çalışmanın temelini şubenin mizanı oluşturmaktadır. Mizan temelli olarak şubenin geçici hesapları, nazım hesapları, gelir ve gider hesap kontrolleri yapılır.

Krediler Raporu: Bankacılık faaliyetlerinin temeli oluşturan en önemli ve riskli hususlardan başında bankanın gerçek ve tüzel kişilere kullandığı krediler gelmektedir. Krediler raporunda şubenin müşterilerine kullandığı ticari ve tüketici kredileri ,nakdi-gayri krediler incelenmektedir. Nakdi kredilerde kredinin seyyaliyeti ve teminatları denetlenirken gayrınakdi kredilerde seyyaliyet söz konusu olmadığından

sadece teminat kontrolleri ve şekil şartı kontrolleri yapılmaktadır. Ayrıca kredili müşterilerin belge kontrolleri de bu rapor kapsamında değerlendirilmektedir.

Takipteki Krediler Raporu: Şubenin problemli kredilerinin yani kanuni takip hesaplarına devredilmiş olan kredilerinin gidişatı ve mevcut hukuksal durumunun bahsedildiği raporlardır.

Banka Kartları ve İnternet Bankacılığı Raporu: Şubenin internet bankacılığı, kredi kartı ve ATM kartları ürünlerini kullanan müşterilerin belge kontrolleri yapılır. Bunun yanında kredi kartı müşterilerinin ödeme düzensizlikleri kontrol edilerek raporlanır.

Haberleşme Raporu: Her bankanın kendi içinde haberleşme işlemleri ile ilgili prosedürleri bulunmakta ve prosedürlere uygun çalışarak banka içerisinde tekdüzelik sağlamaya çalışılmaktadır.

Hazırlanan bu raporlar 3 nüsha olarak İç Denetim Birimi'ne verilir. Raporlardan bir nüshası İç Denetim Biriminde muhafaza edilir. Bir nüsha Denetim Komitesi'ne, bir nüshası da son görüş bulunmaksızın Şube Müdürüne/Birimin bağlı bulunduğu Genel Müdür Yardımcısı'na teslim edilir.

Genel Durum Raporu: Teftiş devresine ait Şube işlemlerinin rakamsal gelişimi Genel Durum Raporu'nda belirtilir. Genel Durum Raporu, yürürlükteki mevzuat doğrultusunda Üst Düzey Yönetim'e genel bir bilgi aktarmak, şubenin yıllar itibarıyla aldığı sonuçların karşılaştırmasını yapmak ve bu sonuçları yorumlamak, daha güvenli ve verimli ortam sağlamaya yönelik önerilerde bulunmak, Şubeye yeni kaynaklar göstermek amacıyla tanzim edilir.

b) Cevapsız Raporlar:

Cevapsız raporlar denetim sürecinin sonunda denetlenen birim veya şube ile paylaşılmadan ve onlardan bulgulara dair yanıt almadan Denetim Komitesi'ne sunulan raporlardır. Bunlar personel raporu ve genel görünüm raporlarıdır.

Personel Raporu: Denetlenen birim/şubenin güncel iş hacmi karşısında personel sayısı ve yeterliliğini, bu personellerin ünvan durumlarını, birim/şube

içerisindeki iş koordinasyonunu, personelin bankanın genel prensiplerine uyumunu (işe geliş gidiş saatleri, kılık kıyafetleri v.b.) değerlendirir. Ayrıca personelin geçmişteki iş tecrübeleri, aile durumu, sağlık durumu, geçim durumu hususları içerek personel tanıtıcı bir niteliğe de sahiptir. Bunun yanında şube içinde varsa terfi, ceza, nakil gibi konularda Müfettişlik önerilerini ortaya koyan gizli nitelikli raporlardır.

Genel Görünüm Raporu: Denetlenen birim/şubenin genel görünümünü, hizmet binasının genel bakım ve temizliğini, derhal önlem alınmasını gerektiren güvenlik sorunlarını, reklam araç ve gereçlerinin etkili bir biçimde değerlendirilmesini, büro makinelerinin ve elektronik makinaların yeterliliği ve kullanım durumlarını, tesisat sisteminin durumunu, şube içerisinde asılması kanunen zorunlu olan belgelerin mevcudiyetinin sağlanması hususlarını Üst Düzey Yönetim'e aktarma amacıyla düzenlenir.

c) İnceleme Raporu:

İnceleme Raporları, genellikle Denetim Komitesi tarafından incelenmesi gerekli görülen belirli konu ve sorunlar hakkında düzenlenir. Denetim Komitesi'ne Genel Müdürlük tarafından gelen talepler doğrultusunda da incelemeler yapılabilmektedir.

İnceleme raporu süreci, konunun denetim komitesinden iç denetim birim yöneticisine oradan da müfettişe intikali ile başlar. Daha sonra konuyla ilgili olarak yapılan inceleme çalışmaları ile devam eder. Nihai olarak da incelemenin sonucu ve müfettişin konuyla ilgili önerileri ile son bulur.

Yapılan incelemelerde, sorumlu personelin yazılı beyanına başvurulabilir. Beyan almaktaki amaç; olay, eylem ve davranışları açıklığa kavuşturmak ve bu konuda sorumlu kişilerin yazılı teyidinin alınmasıdır. Daha sonraki süreçte personel ile müfettişlik arasında çıkabilecek ihtilaflarda delil teşkil edebilmesi açısından yazılı beyan oldukça önem taşımaktadır.

İnceleme raporları İç Denetim Birimi'ne sunulmak üzere iki nüsha olarak düzenlenir. İç Denetim Birimi Yöneticisi, raporu Denetim Komitesi'ne iletir. Raporun

bir nüshası İç Denetim Birimi'nde saklanır. İnceleme yapılan konuyla ilgili personele raporlar ibraz edilmez.

d) Soruşturma Raporu:

Soruşturma Raporu, kanunlara ve bankanın iç mevzuatına göre suç sayılan ve disiplin cezası veya kanuni cezayı gerektiren eylem ve davranışların varlığına rastlanıldığı veya haber alındığı zaman bunların gerçek olup olmadığını, sorumlularını, sorumluluk derecelerini, olayın kimler tarafından ve ne amaçla işlendiğini, herhangi bir zarar mevcut ise mahiyet ve miktarını tespit etmek için yapılan soruşturmaların neticesinde sorumlular hakkında ceza önerilerini de içerecek şekilde düzenlenir.

Müfettişler; İç Denetim Birimi Başkan'ının kendilerine verdiği talimata istinaden soruşturma yapmak ve rapora bağlamakla yükümlüdürler.

Soruşturmalar konuya ve suçun niteliğine göre ikiye ayrılır:

İdari Soruşturma

Kanuni Soruşturma

1) İdari Soruşturma: Kanuni soruşturmayı gerektirmeksizin, Bankanın iç mevzuatına, talimatlarına göre sorumluluğu gerektiren eylemler için düzenlenir.

Rapor başlıca şu bölümlerden oluşur:

- Soruşturma emri ve konusu,
- Olay ve iddiaların niteliği,
- Araştırma ve inceleme sonuçları,
- Müfettişlik önerileri.

2) Kanuni Soruşturma: Banka personelinin Türk Ceza Kanunu ve diğer ilgili kanun hükümlerine göre suç sayılan her türlü iş ve işlemlerini araştırmaya yönelik faaliyetlerdir. Bu rapor, soruşturma sırasında suçluların kanuni mercilere sevki için düzenlenir.

Rapor; konu, olayın niteliği, suçlular, suça katılma ve sorumluluk dereceleri, suç kanıtları, suçun kanuni unsurları, sonuç ve kanaat bölümlerinden oluşmaktadır.

Soruşturma olaylarında acil haller hariç, Üst Düzey Yönetim'in kararından sonra suçlular kanuni mercilere sevk edilir.

3.4. Türk Bankacılık Sisteminde İç Kontrol

İç Kontrol, Banka'nın varlıklarının korunması, faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde Kanuna, ilgili diğer mevzuata, banka içi politika ve kurallara, bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesi, muhasebe ve finansal raporlama sisteminin güvenilirliğinin ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğinin sağlanmasına yönelik olarak, genel kabul görmüş mesleki standartlar ve iş etiği kuralları çerçevesinde, proaktif ve önleyici bir yaklaşımla finansal, operasyonel ve diğer kontrol noktaları aracılığıyla izleme, değerlendirme ve yönetim kademelerine eş zamanlı, tarafsız ve objektif raporlama faaliyetlerini yürütmek amacıyla, Bankacılık Kanunu ve BDDK tarafından yayımlanan Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, Denetim Komitesi'ne bağlı olarak görevlerini sürdürmektedir.¹¹³

İyi bir banka yönetimi ile güvenilir ve sağlıklı bankacılık işlemlerinin tesisi, etkin bir iç kontrol sistemini zorunlu kılmaktadır. Böyle bir denetimle banka uzun vadeli karlılık hedeflerine ulaşacağı gibi, doğru bir mali ve idari raporlama sistemine de kavuşacaktır. Ayrıca etkin bir iç kontrol bankanın kanun ve tüzüklere uygun hareket etmesini, benimsenen politika, plan ve kurallara uymasını kolaylaştıracaktır. Böylece, banka beklenmeyen risk ve zararlara karşı korunacağı gibi itibarı da zarar görmeyecektir.¹¹⁴

Banka iç kontrol sisteminin, banka yönetim kurulu, banka yöneticileri ve diğer banka personelinin etkilenen bir süreç olduğu ve iç kontrolün herhangi bir zamanda uygulanan prosedür ve politikaların ötesinde süreklilik arz eden ve bankanın her noktasında tüm banka çalışanlarının katılımı ile uygulanan bir sistem olduğu belirtilmektedir. Özellikle son yıllarda bankacılık sektöründe önemli problemlerin bir

¹¹³ Türkiye Halk Bankası A.Ş., **Faaliyet Raporu**, 2008, s.69.

¹¹⁴ Pembe Jale Oktay, **Bankaların İç Kontrol Sistemi**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Ekim-Kasım 1998, s.1.

çoğunun yetersiz iç kontrol sistemlerinden kaynaklandığı, dünyaca ünlü bazı bankaların yetersiz iç kontrol sistemleri bulunması sebebiyle hem finansal kayıplara uğradığı hem de itibar kaybettikleri görülmüştür.¹¹⁵

3.4.1. Banka İç Kontrol Sisteminin Temel Unsurları

Gerek 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu gerekse BDDK'nın İç Sistemler Yönetmeliği ile getirilen düzenlemeler dikkate alındığında bankalarda olması gerekli iç kontrol sisteminin temel unsurlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkün olacaktır.¹¹⁶

- Banka yönetim kurulu, denetim komitesi ve üst düzey yönetiminin gözetim faaliyetlerinin bulunması,
- Tüm çalışanları kapsayan kurum içi kontrol kültürünün oluşturulması,
- Muhasebe ve finansal raporlama sisteminin, bilgi sisteminin ve banka içi iletişim kanallarının etkin çalışacak şekilde oluşturulması,
- Bankanın karşı karşıya olduğu risklerin tanınması, ölçülmesi ve değerlendirilmesi,
- Banka bünyesinde işlevsel ve fonksiyonel görev ayrımlarının oluşturulması ve sorumlulukların paylaştırılması,
- Acil ve beklenmedik durum planı hazırlanması,
- Asgari olarak faaliyetlerin icrasına yönelik operasyonel işlemlerin kontrolü, iletişim kanalları ile bilgi sistemlerinin ve finansal raporlama sisteminin kontrolü ve uyum kontrollerini kapsayan iç kontrol faaliyetlerinin bankanın günlük tüm faaliyetlerinin bir parçası şeklinde oluşturulması ve yürütülmesi, kontrol faaliyetleri içinde; üst düzey incelemeler, farklı birim ve bölümlere ilişkin uygun kontrol faaliyetleri, fiziki kontroller, belirlenen asgari ve azami limitlere uygunluğun kontrolü ve uygun olmayanların takibi, yetki ve onay sistemi ile doğrulama ve mutabakat sisteminin oluşturulması,

¹¹⁵ Elitaş ve Özdemir, s.147.

¹¹⁶ Gürdoğan Yurtsever, **Bankacılığımızda İç Kontrol**, 1.Baskı ,İstanbul:Graphis Matbaa, ,2008,s.116.

- İzleme ve denetim faaliyetleri ile iç kontrol sistemindeki hataların düzeltilmesi sürecinin etkin bir şekilde oluşturulması.

Bu unsurların birbirleriyle ilişkili olduğunu gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

İç kontrol sisteminin, bankanın yurt içi ve yurt dışı şubelerini, genel müdürlük birimlerini, konsolidasyona tabi ortaklıklarını ve tüm faaliyetlerini kapsayacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir.

3.4.2. Banka İç Kontrol Sisteminin Amacı ve Kapsamı

İç kontrol sisteminin amacı, bankanın varlıklarının korunmasını, faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde Kanuna ve ilgili diğer mevzuata, banka içi politika ve kurallara ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve finansal raporlama sisteminin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini sağlamaktır.¹¹⁷

İç kontrol sisteminden beklenen amacın sağlanabilmesi için;¹¹⁸

- Banka bünyesinde işlevsel görev ayrımının tesis edilmesi ve sorumlulukların paylaştırılması,
- Muhasebe ve finansal raporlama sisteminin, bilgi sisteminin ve banka içi iletişim kanallarının etkin çalışacak şekilde tesis edilmesi,
- Acil ve beklenmedik durum planı hazırlanması,
- İç kontrol faaliyetlerinin oluşturulması,
- Bankanın iş süreçleri üzerinde kontrollerin ve iş adımlarının gösterildiği iş akım şemalarının oluşturulması zorunludur.

¹¹⁷ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.9/1.

¹¹⁸ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.9/2.

3.4.3. İç Kontrol Faaliyetleri

İç kontrol faaliyetleri, tespit edilen risklerin de izlenmesine olanak verecek şekilde günlük faaliyetlerin bir parçası olarak düzenlenir ve sürdürülür.¹¹⁹

İç kontrol faaliyetleri asgari olarak aşağıdaki kontrolleri kapsar: ¹²⁰

- Faaliyetlerin icrasına yönelik işlemlerin kontrolü,
- İletişim kanalları ile bilgi sistemlerinin ve finansal raporlama sisteminin kontrolü,
- Uyum kontrolleri.

İç kontrol faaliyetleri, bankanın günlük tüm faaliyetlerinin bir parçasını oluşturur. İç kontrole ilişkin yazılı politika ve uygulama usullerinin, önce faaliyeti gerçekleştiren personel tarafından sonra iç kontrol personeli tarafından icra edilecek bir yaklaşımla geliştirilmesi sağlanır ve bankanın tüm personeli gerçekleştirdikleri faaliyetlere ilişkin geliştirilen iç kontrol faaliyetlerine dair politika ve uygulama usulleri hakkında bilgilendirilir. ¹²¹

3.4.4. Banka İç Kontrol Birimi

İç kontrol sistemi ile iç kontrol faaliyetleri ve bunların nasıl icra edileceği, bankanın gerçekleştirdiği tüm faaliyetlerin nitelikleri dikkate alınarak, iç kontrol birimi tarafından ilgili birimlerin üst düzey yöneticileri ile birlikte tasarlanır.¹²²

Bu kapsamda iç kontrol birimi ve personeli ile ilgili bazı önemli husuları kısaca aşağıdaki şekilde belirtmek mümkün olacaktır.¹²³

- İç kontrol birimi çoğunlukla fiziken banka genel müdürlüğünde yer alır.

¹¹⁹ Sinan Aslan, **Türk Bankacılık Sektöründe İç Denetim**, 1.Baskı,İstanbul:Avcıol Basım Yayın,2003,s.83.

¹²⁰ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.14/1.

¹²¹ Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.14/2.

¹²² Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik,Md.19/1.

¹²³ Gürdoğan Yurtsever,**Banka İçi Kontrol Birimleri**, İç Denetim Dergisi,Sayı 17,Kış 2007,s.28.

- İç kontrol biriminde bir yönetici ile yeterli sayıda mesleki uzmanlığa sahip iç kontrol personeli görev yapar.
- İç kontrol birimine bağlı iç kontrol personeli görevlerini, operasyonel faaliyetlerin gerçekleştirildiği birim veya şubelerde ve genel müdürlükte yürütürler. Banklar, bazı şubelerde sürekli iç kontrol personeli bulundurabilir.
- İç kontrol personeli, iç kontrol faaliyetleri dışında bir faaliyette bulunamazlar.
- İç kontrol personeli, bankanın tüm faaliyetlerinin güvenli bir biçimde icra edilmesini izlemek, incelemek ve kontrol etmek amacıyla ilgili birimlerden raporlamaya dayalı bilgi talebinde bulunurlar, çeşitli kontrol dökümanları ve araçları üzerinden genel veya özel gözlemlere ve izlemeye dayalı kontrol ya da inceleme yaparlar, tespitlerini raporlara bağlarlar veya uyarı mesajları hazırlayarak bunları ilgili birimlere tebliğ ederler.
- İç kontrol personeline izledikleri, inceledikleri ve kontrol ettikleri hususlara ilişkin olarak banka personelinden ilave açıklama isteme ve bunların fikirlerine başvurma yetkisi verilir.
- İç kontrol sistemi ile iç kontrol faaliyetleri ve bunların nasıl icra edileceği, bankanın gerçekleştirdiği tüm faaliyetlerin nitelikleri dikkate alınarak, iç kontrol birimi tarafından ilgili birimlerin üst düzey yöneticileri ile birlikte tasarlanır.
- İç kontrol faaliyetlerinin yerine getirilip getirilmediği normal veya acil bir şekilde iç kontrol personeline iç kontrol birimine bildirilir. İç kontrol birimine raporlanan kontrol sonuçları bu birim bünyesinde muhafaza edilir.,

3.5. İç Kontrol Merkezi İle Teftiş Kurulu (İç Denetim Birimi) Arasındaki Temel Farklılıklar

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gibi gerek 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda gerekse BDDK'nın 02.11.2006 tarihli İç Sistemler Yönetmeliği'nde iç kontrol ve iç denetim birimlerine ayrı ayrı roller tanımlanmıştır.

İç Kontrol Merkezi ile Teftiş Kurulu arasındaki temel farklılıkları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkün olacaktır.¹²⁴

- Teftiş, bankanın günlük faaliyetlerinden bağımsız, iç kontrol ise günlük faaliyetlerin ayrılmaz bir parçası olarak yerine getirilir.
- Teftiş süreci müfettişlerce yerine getirilmekte iken, iç kontrol merkezi faaliyetleri, iç kontrol merkezi elemanlarınca yerine getirilmektedir.
- Teftiş, bankanın tüm faaliyetlerini ve birimlerinin yanı sıra konsolidasyon kapsamındaki iştiraklerini de kapsar. İç kontrol merkezi çalışmaları ise bankanın tüm bankacılık faaliyetleri ile işlemlerini kapsamaktadır.
- İç kontrol sisteminin yeterliliği ve etkinliği teftiş kurulunun çalışmalarına dahildir. Bu nedenle, iç kontrol merkezi çalışmaları teftiş çalışmalarına dahildir. İç kontrol sürecinin etkinliğinin ve bu sürece ilişkin politikalara ve uygulama usullerine uyulup uyulmadığının izlenmesi görevi, nihai olarak teftiş kurulu tarafından yerine getirilir. Bankanın her faaliyet ve her birimi iç kontrol kapsamına girmekle birlikte, Teftiş Kurulu ve faaliyetleri bu kapsamın dışındadır.
- Teftiş kurulu çalışmaları Teftiş Kurulu Yönetmeliği, iç kontrol merkezi çalışmaları ise İç Kontrol Merkezi Yönetmeliği ile düzenlenir.
- Teftiş, gerektiğinde soruşturma yapılmasını, ifade alınmasını, savunma istenilmesini, belge ve bilgilere el konulmasını, gerekli görülmesi halinde sorumlu personelin inceleme sonuçlandırılıncaya kadar işten uzaklaştırılması gibi eylemleri de kapsarken, iç kontrol merkezinin bu tür yetkileri bulunmamaktadır.
- İç kontrol merkezi faaliyetlerinden bazılarının teftiş kurulunca gerçekleştirilmesinin kararlaştırılması halinde, diğer kontrol faaliyetlerinin nasıl ifa edileceği, iç kontrol merkezi tarafından saptanır. Bu kapsamda bazı iç kontrol faaliyetleri, yalnızca teftiş kurulu tarafından yerine getirilebilir.

¹²⁴ Gürdoğan Yurtsever, **Türk Bankacılığının Kontrol ve Denetim Yapısı İçinde İç Kontrol Merkezlerinin Yeri**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Kasım-Aralık-2003, Sayı 33, s.66.

▪ Teftiş daha geniş sürelerde, ancak daha detaylı biçimde sistemlerin amaçlarına uygun çalışıp çalışmadığının, faaliyetlerin organizasyon hedeflerine uygun olup olmadığının denetlenmesini kapsar ve icra edilirken, disiplinli ve sistematik yaklaşımlar kullanır. iç kontrol elemanları tarafından gerçekleştirilen iç kontroller, tüm bankacılık faaliyetlerinin ve işlemlerinin, gerek gerçekleşme gerekse gerçekleştikten çok kısa bir süre sonra yapılan kontrol faaliyetlerinden oluşur. Bu çerçevede iç kontrol, gün boyu sürekli bir faaliyet olarak, iş akımlarının gerçekleştirildiği süreçlerin içinde ve işin yapıldığı sırada veya kısa bir süre sonra yerinde veya uzaktan etkin bir izlemenin yerine getirilmesi suretiyle yerine getirilir.

Ayrıca iç denetim, iç kontrol sisteminin yeterliliği, etkinliği ve işleyişiyle ilgili olarak yönetime bilgi sağlar, değerlendirmeler yapar ve önerilerde bulunur. Böylece, iç denetim kurumdaki iç kontrole ilişkin olarak üst yönetime güvence verir. Buna karşın, iç denetçiler iç kontrol sisteminin düzenlenmesi ya da uygulanması süreçlerine ve iç kontrol tedbirlerinin seçimine dahil edilemez.¹²⁵

¹²⁵ Sabri Midyat, **Teftiş, Geleneksel Denetimden İç Denetime 1**, http://www.stratejikboyut.com/article_detail.php?id=40-25.08.2009

4. ULUSLARARASI DENETİM STANDARTLARI VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE UYUMLAŞTIRILMASI

4.1. Uluslararası Denetim Standartları (ISA- International Standards on Auditing)

Finans sektörü günden güne gelişmekte, bununla birlikte getirilen yeni düzenlemeler ve işlemler zorlaşmakta ve gittikçe karmaşık bir hal almaktadır. Teknolojinin gelişimi, uluslararası ticaretin artışı denetime olan talebi de arttırmaktadır. Dolayısıyla küreselleşen finansla birlikte bu yapının denetimine ilişkin belirli standartların ve kuralların getirilmesi kaçınılmaz bir hal almaktadır.

Günümüzde hemen hemen her konuda “standart” kavramı veya uygulaması karşımıza çıkabilir hale gelmiştir. Standart, çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir. Standart, kimilerine göre “olması gereken,” kimilerine göre “amaca uygunluk derecesi” şeklinde tanımlanabilmektedir. Denetim kavram ve uygulamalarında da standartlar söz konusudur. Bu standartlardan bazıları kavramsal düzeyde olup çeşitli düşünceleri yansıtmakta, diğer bazıları da uygulamayı yönlendirmektedir. Bu konudaki standartlaşma, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir.¹²⁶

4.2. Uluslararası Denetim Standartları’nın Oluşumu ve Düzenleyici Kurumlar

Günümüzde uluslararası denetim standartları, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC-International Federation of Accountants) bünyesinde, üye ülkelere belirlenmiş meslek mensuplarının oluşturduğu Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB-International Auditing and AssuranceStandarts Board) tarafından oluşturulmaktadır.¹²⁷

¹²⁶ Masum Türker ve Recep Pekdemir, **Uluslararası Denetim Standartları, Türkiye Uygulması ve Beklentiler**, http://www.semor.com.tr/misc/muhasebe/turker-pekdemir_bildiri.html (14.12.2009)

¹²⁷ Ahmet Başpınar, **Türkiye’de ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bakış**, Maliye Dergisi, Ocak-Nisan 2005, Sayı: 148, s.40.

4.2.1. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC- International Federation of Accountants)

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu, 1977 yılında Münih’de yapılan 11.Dünya Muhasebeciler Kongresi’nde kurulmuş olup, IFAC’a üye olan muhasebe örgütlerinin sayısı 150’yi aşkındır.

IFAC bünyesinde beş ayrı teknik komite görev yapmaktadır. Bunlar; Eğitim komitesi, Meslek Ahlakı Komitesi, Finansal ve Yönetim Muhasebesi Komitesi (FMAC), Uluslararası Denetim Uygulamaları Komitesi (IAPC) ve Kamu Kesimi Komitesi (PSC)’dir.¹²⁸

IFAC’ın temel amacı; muhasebe mesleği mensuplarının toplum çıkarları doğrultusunda sürekli olarak yüksek kalitede hizmet sunmalarını sağlayacak evrensel standartları uyumlaştırarak mesleğin gelişimi adına çalışmaktır. Bu temel amaç doğrultusunda, kendisine üye olan muhasebe meslek örgütleri ve bölgesel olarak oluşturulan diğer muhasebe meslek örgütleri ile işbirliği yapmaktadır. Bu işbirliği çerçevesinde bünyesinde oluşturduğu komiteler ve çalışma gruplarına öncülük ederek;

129

- Mesleğin uluslararası savunuculuğunu yapmakta,
- Yeniliklere öncülük etmekte ve
- Evrensel olarak uyumlaşmış muhasebe mesleğini geliştirmek için çalışmalar yapmaktadır.

¹²⁸ Ümit Gökdeniz, **Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm**

Önerisi, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 2005, s.33.

¹²⁹ Yakup Selvi, **Uluslararası Muhasebeciler Federasyonunun Finansal ve Yönetim Muhasebesi Komitesi’nin Sidney Toplantısından Notlar**,

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/58MaliCozum/19%20-%2058%20YAKUP%20SELV%20SELV%C4%B0.doc> (14.12.2009)

4.2.2. Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB-International Auditing and AssuranceStandarts Board)

IAASB, IFAC tarafından kurulmuş ve bu federasyon bünyesinde bağımsız olarak faaliyet gösteren bir standart belirleme organıdır. IAASB'nin amacı, yüksek kaliteli denetim, güvence, kalite kontrol ve ilgili hizmet standartları belirlemektir. Uluslararası ve ulusal standartların uyumlaştırılmasını kolaylaştırmak ve böylelikle tüm dünyada uygulama birliğini sağlamak ve kamu çıkarına hizmet etmektir. Uluslararası denetim standartları her türlü denetimlerde kullanılmaktadır. Her türlü ölçekteki halka açık şirketler, özel şirketler ve her seviyedeki kamu şirketleri bu standartları kullanmaktadırlar.¹³⁰

IAASB'nin yayınladığı bildiriler şöyledir:

- Uluslararası Denetim Standartları (ISA)
- Uluslararası Güvence Hizmetleri Standartları (ISAE)
- Uluslararası İlgili Hizmet Standartları (ISRS)
- Uluslararası Kalite Kontrol Standartları (ISQC)
- Uluslararası Denetim Uygulama Bildirileri (IAPS)

4.3. Uluslararası Denetim Standartları (ISA) ve Türk Bankacılık Sisiteminde İç Denetime Uyumlaştırılması

15.12.2009 tarihi itibarıyla Uluslararası Denetim Standartları 32 adet olup bu standartlar aşağıdaki gibidir.¹³¹

ISA 200- Denetim Genel İlke ve Yaklaşımlarının Uluslararası Denetim Standartlarına Uyumu

ISA 210-Denetim Sözleşmesinin Koşulları

¹³⁰ <http://siteresources.worldbank.org/INTECAADVPRO/Resources/1934132-1135083719799/IAASB-Fact-Sheet-TUR.doc> (15.12.2009)

¹³¹ <http://web.ifac.org/publications/international-auditing-and-assurance-standards-board> (27.12.2009)

ISA 220- Finansal Tabloların Kalite Kontrolü

ISA 230-Denetim Belgeleri

ISA 240- Denetçinin Finansal Tablolardaki Hileli Noktaları Açıklama Sorumluluğu

ISA 250 –Finansal Tabloların Denetiminde Kanun ve Düzenlemelerin Göz Önünde Bulundurulması

ISA 260-Yetkili İdarecilerle İletişim

ISA 265-Yönetim ve Yetkili İdarecilerle İletişim Eksiklikleri

ISA 300-Finansal Tablo Denetiminin Planlaması

ISA 315- Müşteri ve Çevresinin Anlaşılması ve Önemli Hata Riskinin

Değerlendirilmesi

ISA 320- Denetim Plan ve Performansında Önemlilik

ISA 330- Değerlendirilen Risklerin Denetime Yankıları

ISA 402- Dışarıdan Hizmet Alan Kuruluşlarda Hizmet Yaklaşımı

ISA 450- Firma Denetimi Sırasında Yanlış Beyanların Değerlendirilmesi

ISA 500-Denetim Kanıtları

ISA 501-Denetim Kanıtları- Özel Yapıdaki Hesaplar İçin Dikkate Alınması Gereken Hususlar

ISA 505-Dış Kaynaklardan Teyitler

ISA 510-İlk Denetim-Açılış Bakiyeleri

ISA 520-Analitik Prosedürler

ISA 530-Denetim Örneklemesi

ISA 540- Muhasebe Tahminleri Denetimi, Muhasebe Tahminlerini İçeren Gerçeğe Uygun Değer ve Ortaya Çıkarma

ISA 550- İlişkili Taraflar

ISA 560- Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar

ISA 570- İşletmenin Sürekliliği

ISA 580- Yazılı Açıklamalar

ISA 600- Özel Hususlar - Grup Finansal Tablolarının Denetimi (Grup Denetçilerinin Çalışmaları Dahil Olarak)

ISA 610- İç Denetim Çalışmalarından Yararlanılması

ISA 620-Uzman Çalışmasından Yararlanılması

ISA 700-Finansal Tablolara İlişkin Rapor ve Fikir Kurma

ISA 705- Bağımsız Denetim Raporundaki Tahmin Değişiklikleri

ISA 706- Bağımsız Denetim Raporu Maddelerinde Vurgulama

ISA 710-Karşılaştırmalı Bilgiler-Karşılaştırmalı Mali Tablolar ve Yerini Tutan Rakamlar

ISA 720-Denetlenmiş Mali Tabloları İçeren Dökümanlarda Yer Alan Diğer Bilgiler

ISA 800- Özel Hususlar – Finansal Tabloların Belirlenen Kapsama Uyumlu Olarak Hazırlanmasının Denetimi

ISA 805- Özel Durumlar- Temel Esasların ve Basit Finansal Tabloların Denetimi, Finansal Tabloların Hesap veya Kalemleri

ISA 810- Finansal Tablo Özet Raporlarında Ödeme Yükümlülükleri

Çalışmamızda Türk Bankacılık Sisteminde İç denetim ve İç Kontrol çalışmaları esnasında kullanılan yöntemlerle ilişkili olan denetim standartları incelenecek olup bu standartların bankacılık sisteminin iç denetim ve iç kontrolüne nasıl entegre edildiği üzerinde durulacaktır.

4.3.1. International Standard Auditing (ISA) 230 Denetim Belgeleri

Bu Uluslararası Denetim Standardının amacı, denetim sürecinde yapılacak olan belgelendirme işleminde standartlar oluşturmak ve denetçiye yol göstermektir. Denetçi, denetimle ilgili bir bilgi sunacak şekilde ayrıntılı ve yeterli bir şekilde tamamlanmış çalışma kağıtlarını hazırlamakla yükümlüdür. Çalışma kağıtlarının saklanması dosya ve/veya bilgisayar sisteminde yapılır.

Türk Bankacılık sisteminde iç denetim faaliyetlerinde BDDK'nın Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmeliğinde madde 29/2'de "Denetimde kullanılan denetim usulleri çalışma kağıtları şeklinde belgelendirilir. Çalışma kağıtlarının, denetim görevinin çalışma programında öngörülen şekilde tamamlanıp tamamlanmadığını ve görevin icra ediliş şeklini gösterecek mahiyette tutulması ve ilgili müfettişin adı ve soyadı belirtilerek imzalanması esastır." denmektedir. Buna istinaden şube veya birimde denetim çalışmasını gerçekleştiren müfettiş denetim faaliyetleri sırasında yaptığı kontroller ve elde ettiği bulgulara ilişkin olan çalışma kağıtlarını muhafaza ve gerektiğinde ibraz etmekle yükümlüdür.

4.3.2. International Standard Auditing (ISA) 250 Finansal Tabloların Denetiminde Kanun ve Düzenlemelerin Göz Önünde Bulundurulması

Bu uluslararası denetim standardı ile mali tablo denetiminde yasa ve yönetmeliklerin dikkate alınmasında denetçinin sorumluluğu amaçlanmaktadır. Bu standart finansal tablolarda kanun ve düzenlemelerde aykırılık arz eden hususları teşhis etmek üzere denetçiye yardımcı olmak adına tasarlanmıştır. Bununla birlikte denetçi uyumsuz noktaları önlemekle sorumlu değildir. Ayrıca öngörülemeyen veya tahmin edilemeyen kanun ve düzenlemelere aykırılık teşkil eden hususları tespit etmek denetçinin sorumluluğunda değildir.

Türk Bankacılık Sisteminde mali tablolar BDDK'nın 22.06.2002 tarih ve 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımladığı Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ ilişkin olarak düzenlenmektedir. Aynı kurumun yayımladığı tebliğler ile sözkonusu hesap planı güncellenmektedir. Bankada denetim yapan müfettişler bankanın finansal tablolarının bu tekdüzen hesap planına uyumlu olup olmadığını inceler ve yapılan yanlış uygulamalar var ise bunları raporlayıp düzeltilmesi için gerekli önerilerde bulunurlar.

Ayrıca BDDK'nın Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmeliğinde madde 17/1-c'de iç kontrol biriminin finansal raporlama sistemlerinin kontrolü ile ilgili bölümde "Finansal raporların Kanuna ve Kanuna istinaden yürürlüğe konulan düzenlemelere uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığının kontrolü" şeklindeki bir ifade ile iç kontrol birimine bu sorumluluğu yüklemektedir.

4.3.3. International Standard Auditing (ISA) 260-Yetkili İdarecilerle İletişim

Bu Uluslararası Denetim Standardı'nın (ISA) amacı finansal tabloların denetlenmesi esnasında meydana gelen denetimle ilgili konuların denetçi ve yönetimden sorumlu kişiler arasında görüşülmesini sağlamak ve bu konu hakkında standartlar oluşturmaktır. Bu standarda göre denetçi finansal tabloların denetimi sonucunda ortaya çıkardığı hususları yönetim ile paylaşmak durumundadır.

Bankada denetim ve kontrol faaliyetlerini yerine getiren denetçiler tespitlerini yönetim kuruluna denetim komiteleri aracılığıyla sunarlar. BDDK'nın Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmeliği ile Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların hepsine denetim komiteleri kurma zorunluluğu getirilmiştir. Bu yönetmelikte yer alan hususlardan biri de iç sistemler kapsamındaki birimlerin personelinin doğrudan kendilerine ulaşabilmesini sağlayacak iletişim kanallarını oluşturmaktır. Dolayısıyla Türk Bankacılık sisteminde denetçilerin yetkili idarecilerle iletişimi sağlamak adına düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

4.3.4. International Standard Auditing (ISA) 300-Denetim Planlaması

Bu Uluslararası Denetim Standardının (ISA) amacı, mali tabloların denetimine ilişkin yapılması gerekli olan planlama çalışması ile ilgili gerekli olan standartları oluşturmak ve denetçiye yol göstermektir. Planlama faaliyetlerinin işleyişi ve kapsamı, işletmenin büyüklük ve işlemlerine, bağımsız denetçinin işletme hakkındaki önceki tecrübelerine ve bağımsız denetim çalışması sırasında oluşan şartlarda meydana gelen değişikliklere göre değişir.

BDDK'nın Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmeliğinde madde 27'de banka iç denetim biriminin iç denetim planı oluşturmasından bahsedilmiştir. Söz konusu madde de riske dayalı değerlendirmeler sonucunda önem ve öncelik sırasına göre dönem içerisinde denetlenecek alanların belirlenmesi hususuna yer verilmiştir. İç denetim planı yıllık olarak düzenlenir ve dönem içinde ön görülemeyen sebeplerden dolayı güncellenme imkanı tanınır. İç denetim planı düzenlendiği sırada öngörülemeyen inceleme ve soruşturma faaliyetleri dikkate alınarak plan yapılır.

4.3.5. International Standard Auditing (ISA) 320- Denetim Plan ve Performansında Önemlilik

Bu Uluslararası Denetim Standartı (ISA) ile denetçinin mali tablo denetiminde planlama ve performans olarak önemlilik kavramının göz önüne alınması ve uygulanması ile ilgili sorumluluğu belirtilmiştir.

Bankaların iç denetim birimleri her yıl sonu risk matrisleri düzenler ve bu matrisleri BDDK'ya iletirler. Bu risk matrislerinde inceledikleri konulara ilişkin bir risk derecesi belirlenir ve buna uygun bir denetim planı hazırlanır. Diğer şube veya birimlere göre risk derecesi yüksek olan yerler daha sık ve daha dikkatli olarak incelenir. Belirlenen bu önemli konulardaki noksanlıkların giderilmesi yahut düzeltilmesi için azami çaba sarfedilir.

5. BİR BANKADA YAPILAN İÇ DENETİM VE İÇ KONTROL FAALİYETLERİ ÖRNEK UYGULAMASI

Bu örnek uygulamada izlenen yöntem olay çalışması olarak ele alınmıştır. Olay çalışması, özel bir durumun sistemik incelemesidir. Bu bölümde Türkiye’de faaliyet gösteren özel bir bankanın iç denetim uygulamalarında yer verilmiştir. Örnek olarak bankada konu ile ilgili uzman kişilerle görüşmeler yapılmış ve bankanın bir takım kayıtlı verilerinden faydalanılmıştır. Banka denetçilerinin bir banka şubesinde yaptığı denetim faaliyetleri sonucunda elde ettikleri bulgulara, bu bulguları raporlama şekillerine ve şubenin bulgulara yanıtlamalarına çalışmamızda yer verilecektir. Ancak Banka ismi, şubesi, raporlarda yer alan müşteri numaraları, isimleri, hesap numaraları ve tutarlar değiştirilmiştir.

Z Bankası İzmir Şubesi’nin 21.06.2008-12.09.2009 denetim devresine ait periyodik teftişleri sonucu düzenlenen teftiş raporları aşağıdaki gibidir.

Rapor Tarihi ve Numarası	Rapor Adı
20.10.2009/19	Mevduat Raporu
20.10.2009/20	Muhasebe Raporu
20.10.2009/20	Krediler Raporu
20.10.2009/21	Takipteki Krediler Raporu
20.10.2009/22	Banka Kartları ve İnternet Bankacılığı Raporu
20.10.2009/23	Haberleşme Raporu
20.10.2009/24	Genel Durum Raporu
20.10.2009/25	Genel Görünüm Raporu

20.10.2009/26

Personel Raporu

20.10.2009

Bulgular ve Cevaplar
Tablosu

Rapor tarihi, denetimi yapan müfettişin çalışmalarını bitirdiği tarihi ifade etmektedir. Rapor numarası ise denetimi gerçekleştiren müfettişin her yılbaşından itibaren birden başlayarak tüm raporlarına verdiği numaraları ifade etmektedir. rnek vermek gerekirse İzmır şubesi mevduat raporu bu denetimi gerçekleştiren müfettişin yıl başından itibaren hazırladığı ondokuzuncu rapordur. Örneğimizde İzmır şubesinin denetiminde hazırlanan tüm iç denetim raporları ile Haziran 2009 dönemine ait iç kontrol raporu yer almaktadır.

10 adet raporun içeriği aşağıda belirtilmiştir.

5.1. Mevduat Raporu

Madde 1- Günlük Kesilen Fişlerin Mutabakatı

Günlük fişlerin örnekleme yoluyla incelenmesi neticesinde aşağıda belirtilen noksan ve hatalı uygulamalara rastlanmıştır. (23.06.2008, 16.07.2008, 04.08.2008, 30.09.2008, 09.10.2008, 19.12.2008, 06.03.2009, 22.04.2009, 23.06.2009, 04.08.2009 tarihli günlük fişler incelenmiştir.)

Bulgu: Şubece, gişe yetkilisi bazında kesilen fişlerin sıraya dizilmediği, operasyon yetkilisi tarafından fiş listesi ile kesilen fişlerin mutabakatının yapıp fiş listesine ‘kontrol edilmiştir’ yazılarak toplam fiş adedinin ve kıymetli evrak adedinin belirtilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca, günlük klase edilen fişlerden 04.08.2008 tarihine ait bir grup fişin 04.01.2008 tarihli fiş torbasında yer aldığı tespit edilmiştir.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Günlük kesilen fişlerle gün sonunda sistemden üretilen fiş listesinin mutabakatının, noksan fiş, noksan imza/talimat olmaması açısından Operasyon Yetkilisi tarafından kontrol edilmesi oldukça önem arz etmektedir. Operasyonel risk kategorisinde risk derecesi 3-Orta olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $9/10=90\%$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 2007/18 sayılı Operasyon Md. Operasyon Genel Genelgesi

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Genelgelere uygun hareket edilmesi gerekmektedir.

Madde 2- İlk Kez Çek Karnesi Verilen Müşterilerin TCMB Bildirimleri

Bulgu: İlk kez çek karnesi verilen tabloda belirtilen müşterilerin Merkez Bankası bildirimlerinin 15 günü aşmış olduğu tespit edilmiştir.

Hesap No	Müşteri Adı	Müşteriye Teslim Tarihi	Merkez Bankası Bildirim Tarihi
3000000010	İleri Teknoloji İletişim Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti.	26.07.2008	18.08.2008
3000000008	Bol Vitamin Med. Malz. İla. Dağ. San. Ltd. Şti.	27.07.2008	18.08.2008
3000000006	Hasan Nuri Güleç	29.07.2008	18.08.2008

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: İlk defa çek karnesi verilen müşterilerin Merkez Bankası'na bildirimlerinin yasal bir zorunluluk olması sebebiyle risk sınıfı yasal ve risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $3/20 = \%15$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 08.03.2003 tarih 25042 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4814 Sayılı Kanunun 9.maddesi

Çözüm Çalışmaları: Teftiş devremiz içinde gerekli bildirimlerin yapılması sağlanmıştır.

Öneri: Müşterilere ilk kez verilen çek karnelerinin teslim tarihinden itibaren 15 gün içinde TCMB'ye bildirim yapılmalıdır.

Madde 3– Bloke Çek Düzenlenmesi

Bulgu: Bloke çek düzenlenmesinde müşterilerin yazılı talimatı, çek fotokopisinin alınması ve imza karşılığı teslim edilmesi operasyonel gereklerdir. Aşağıdaki bloke çekin düzenlenmesinde birtakım koşulların yerine getirilmediği görülmüştür.

Tarih	Müşteri Adı	Tutar (TL)	Açıklama
13.03.2009	Metin Ali Uçar	85,000.00	Çek teslim alındığına dair imza bulunmamaktadır.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Operasyonel risk kategorisinde risk derecesi 3-Orta olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $2/38=\%5$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 2007/27 sayılı Operasyon Md. Operasyon Genel Genelgesi

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Konuyla ilgili azami dikkat gösterilmelidir.

Madde 4– Çek Karnesi Değerli Kağıt Vergilerinin Tahsil Edilmesi

Bulgu: Değerli kağıt vergileri tahsil edilmeyen çek karneleri aşağıda belirtilmiştir.

Hesap No	Müşteri Adı	Tarih	Çek No Başlangıç	Çek No Bitiş
30000000003	El Emeği Mobilya-Asım Güleryüz	18.05.2009	4327501	4327525
30000000004	Hakkı Sedat	19.06.2009	4327801	4327825

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Yasal risk kategorisinde risk derecesi 5-Çok yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $2/100=\%2$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu

Çözüm Çalışmaları: Teftiş devremiz içerisinde bahsi geçen değerli kağıt vergilerinin tahsil edilmesi sağlanmıştır.

Öneri: Çek karnesi teslimiyle birlikte gerekli tahsilatların yapılıp yapılmadığı teyit edilmelidir.

Madde 5- Ticari ve Tasarruf Hesaplarındaki Belge Noksanlıkları

Bulgu :

a)Ticari Hesaplardaki Belge Noksanlıkları

İmza Sirküleri Noksanlıkları	696613-Misafir Ağırlama Turizm ve Otelcilik A.Ş., 697998-Dümenidüz Denizcilik A.Ş.
Kuruluşu Gösteren Ticaret Sicil Gazetesi Noksanlıkları	697412-Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağıtım San. Ltd. Şti.
Temsile Yetkilileri Gösteren Ticaret Sicil Gazetesi Noksanlıkları	696548-Vapur İşletme Acentaları Tic. A.Ş.
Vergi Levhası Noksanlıkları	699276-Beyaz Sayfa Girişimcilik A.Ş.
Faaliyet Belgesi Noksanlıkları	697761-Son Model Otomotiv San. ve Tic. A.Ş., 699387-Kara Faktoring Hizmetleri A.Ş., 699414-Uçanlar Turizm ve Tic. A.Ş.

b) Tasarruf Hesaplarındaki Belge Noksanlıkları

İmza Kartonu Olmayanlar	698332-Metin Ali Uçar
İkametgah Noksanlıkları	697994-Hakkı Sedat Ansız, 697999-Hasan Nuri Güleç, 699111-Umut Başarılı
Kimlik Fotokopisi Noksanlıkları	699253-İsmail Manidar

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Operasyonel risk sınıfında risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: 13/290=%4 (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ve 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren Şube ve Cari Hesaplar Servisi Uygulama Prosedürü ve İş Akışları

Çözüm Çalışmaları: Eksikliklerin bir kısmı tamamlanmış olup, çalışmalar sürmektedir.

Öneri: Mevcut noksanlıkların tamamlanması ve yeni açılan hesaplardan gereken belgelerin hesap açılışı sırasında alınması hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir.

ÖNEM DERECELERİ: 1-Çok Düşük, 2-Düşük, 3-Orta, 4-Yüksek, 5-Çok Yüksek

(İŞBU RAPOR BEŞ SAYFADA BEŞ MADDEDEN OLUŞMAKTADIR)

Müfettiş

XXX

5.2. Muhasebe Raporu

I-Sayım ve Mutabakatlar

Madde 1- Sayım ve Mutabakatı Yapılan Kıymetler

Bulgu: 13.09.2009 günü sabahı yapılan sayımlarda; basılı çek deposunun, basılı kredi kartı şifreleri, basılı ATM card şifreleri, kiralık kasalar ve anahtarları, ipotekler, yürürlükteki teminat mektupları tahsil/teminat senetlerinin muhasebe kayıtlarıyla mutabık oldukları tespit edilmiştir.

Aşağıdaki sayımı yapılan kıymetli değerlerin muhasebe kayıtları ile mutabık olmadığı tespit edilmiş olup, farklar tablolarda belirtilmiştir.

Tahsile Alınan Çekler (9820020 Hs.) :

13.09.2009 sabahı alınan listeye göre

Teftiş Mizanı	:	49,502,571.54 TL
Sayım Sonucu	:	49,436,446.38 TL
Fark (Eksik)	:	66,125.16 TL

Aradaki farkların; 883.87 TL olan bir adet çekin 88,387 TL olarak sisteme girilmesinden ötürü 87,503.13 TL eksik, 9,250 TL olan bir adet çekin 9,875 TL olarak sisteme girilmesinden ötürü 625 TL eksik, 5,584.21 TL olan bir adet çekin 5,584.24 TL olarak sisteme girilmesinden ötürü 0.03 TL eksik, 9,074.66 TL olan bir çekin 9,071.66 TL olarak sisteme girilmesinden ötürü 3 TL fazla, 2,000 TL tutarındaki bir adet çekin keşide tarihinden önceki bir tarihte sehven tahsil edildiğinden ötürü 2,000 TL fazla, 20,000 TL tutarındaki bir çekin sisteme girilmemesinden ötürü 20,000 TL fazlaya sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. İlgili düzeltmeler yapıp hesap mutabık hale getirilmiştir.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Sayıma tabi kıymetlerin muhasebe kayıtları ile mutabakatı önem arz etmektedir. Operasyonel risk kategorisinde risk derecesi 3-Orta olarak belirlenmiştir.

İlgili Mevzuat: 2007/27 sayılı Operasyon Genelgesi, Şube İşlemleri Prosedürü

Sıklık Derecesi: $1/14=\%7$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

Çözüm Çalışmaları: Teftiş devremizde gerekli düzeltme kayıtları yapılarak hesaplar mutabık hale getirilmiştir.

Öneri: Her aysonu itibariyle kıymetli evrakların sayımı yapılarak ilgili muhasebe kayıtları ile mutabakatı yapılmalı ve her kıymetin mutabakatı ile ilgili tutanak düzenlenerek yetkililerce imzalanmalıdır.

II-Hesap İncelemeleri

Madde 2- Yanlış Alt Hesapta Muhasebeleştirilen Giderler

Bulgu: Tabloda teftiş devremizde yanlış alt hesaplarda muhasebeleştirilen giderler tespit edilmiştir.

TEMSİL VE AĞIRLAMA GİDERLERİ (88012)				
Tarih	Fiş No	Açıklama	Tutar	Kaydedilmesi Gereken Hesap
24.08.2008	16719	Arşiv çalışması yemek gideri	96.00	TAZMINAT ODENEKLERİ (81008 HS.)
26.11.2008	22614	Yemek gideri fazla mesai çalışması	18.50	TAZMINAT ODENEKLERİ (81008 HS.)

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Operasyonel risk kategorisinde risk derecesi 2-Düşük olarak belirlenmiştir.

İlgili Mevzuat: Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ

Sıklık Derecesi: $2/80=\%8$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: İşletme gider kayıtlarının TDHP'deki sınıflandırmaya uygun olarak kaydedilmesi gerekmektedir. Bu husus limitli giderlerin sağlıklı bir şekilde takibi açısından da önem arz etmektedir.

Madde 3- Geçici Hesap İncelemeleri

390503 No.'lu Hesap İncelemesi

Bulgu: Karşılığı bloke edilen banka çekleri geçici hesabındaki 2,254.49 TL bakiyenin; 1997-98 ve 2003 yıllarında sorunlu çeklerle ilgili yapılan bloke kayıtları olduğu anlaşılmıştır. İlgili bakiye halen 390503 no'lu hesapta beklemektedir.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Geçici hesaplarda meydana gelebilecek hatalı uygulamalar dikkate alındığında operasyonel risk sınıfında olup risk derecesi 3-Orta olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $1/4 = \%25$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren Şube Cari Hesaplar Servisi Uygulama Prosedürü ve İş Akışları

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Geçici hesaplardaki bakiyelerin kısa sürelerde tasfiye edilmesi, hesapların prensiplerine uygun kullanılması gerekmektedir.

RİSK DERECELERİ: 1-Çok Düşük, 2-Düşük, 3-Orta, 4-Yüksek, 5-Çok Yüksek

(İŞBU RAPOR ÜÇ SAYFADA ÜÇ MADDEDEN OLUŞMAKTADIR)

Müfettiş

XXX

5.3. Krediler Raporu

A) Nakdi Krediler

Madde 1- Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağ. San. Ltd. Şti.

Bulgu: 20.03.2009/143 tarih ve sayılı kredi tebliğ mektubu ile Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağ. San. Ltd. Şti. lehine 2,300,000.00 TL Borçlu Cari Hesap, 100,000.00 TL Ticari Kredili Mevduat Hesabı, 43,500.00 TL çek kredisi TP, 21,750.00 TL çek kredisi YP, 20,000.00 TL yurtiçi kredi kartı, 10,000.00 USD yurt dışı kredi kartı limiti tanımlanmıştır. Bankamız lehine İzmir Menemen’de tutarı 1,500,000.00 USD olan 1. derecede fabrika ipoteği, İzmir/Çankaya’da toplam tutarı 9,500,000 USD olan 10 adet büro ve deponun 1. ve 2.derecede ipotekleri alınmıştır. Genel Kredi Sözleşmesi’ne Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağ. San. Ltd. Şti.’nin ortaklarının kefalet imzaları alınmıştır.

Müşteri risk durumu: 04.10.2009

Hesap No	Risk Tutarı	Kredi Türü
3000000096	2,100,000.00 TL	BCH
3000000095	90,664.00 TL	TKMH
3000000008	19,140.00 TL	Çek Kredisi
Toplam Risk	2,209,804.00 TL	

Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağ. San. Ltd. Şti.’nin BCH kredilerinin teminatı olarak risk tutarında ticari ilişkiden kaynaklanan ve istihbaratı olumlu ticari çek/senet alınması istenmiştir. Firmaların teminata verdiği senetlerin detayları ve inceleme neticesi aşağıda belirtilmiştir.

Müşteri Adı	Teminattaki Senet Toplam Tutarı	Adet	Borçlu
Bol Vitamin Med. Malz. İla. Dağ. San. Ltd. Şti.	850,000.00 TL	7	Şanlıoğulları Sağlık Hizmetleri veTic. A.Ş.
Bol Vitamin Med. Malz. İla. Dağ. San. Ltd. Şti.	1,000,000.00 TL	8	İlk Yardım Tıbbi Malz Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.

Firmanın BCH kredileri toplam tutarı 2,100,000.00 TL’dir. Krediler için alınan teminatların toplam tutarı 1,850,000.00 TL’dir. Şanlıoğulları Sağlık Hizmetleri veTic. A.Ş.’nin borçlu olduğu senetler toplamı teminatın %46’sını, İlk Yardım Tıbbi Malz. Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.’nin borçlu olduğu senetler toplam teminatların %54’ünü

oluşturmaktadır. Dolayısıyla teminat yoğunlaşma sınırı olan %25 oranının aşılmış olduğu tespit edilmiştir.

Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağ. San. Ltd. Şti.'nin teminat senetlerinde borçlu Şanhoğulları Sağlık Hizmetleri veTic. A.Ş.'nin iki adet 25,000.00 TL olmak üzere toplam 50,000.00 TL tutarındaki senetlerinin 20.05.2009 tarihinde protesto edildiği görülmüştür.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Kredi risk sınıfında olup, teminat noksanlığına sebebiyet verildiğinden risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $2/8=\%25$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 20.03.2009/143 tarih ve sayılı kredi tebliğ

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Teminata alınacak ticari çek/senetlerin keşidecilerinin istihbaratlarının titiz bir şekilde yapılması ve teminattaki çek/senet yoğunlaşmasına sebebiyet vermemeye yönelik çalışmaya özen gösterilmelidir.

B) Gayrinakdi Krediler

Madde 2- Beyaz Sayfa Girişimcilik A.Ş.

Bulgu: 25.09.2008/765 tarih ve sayılı kredi tebliğ mektubu firma lehine 400,000.00 TL BCH, 200,000.00 TL Tem. Mek., 4,200,000.00 TL (2,000,000 EUR) Har. Gar. Mek., 1,100,000.00 TL (500,000.00 EUR) Vad.Akr., 65,250.00 çek kredisi TP, 43,500.00 TL çek kredisi YP limiti tanımlanmıştır. Teminata asgari risk tutarında azami 6 ay vadeli istihbaratları olumlu çek / senet alınması istenmiştir. Ancak riskin bir kısmı için teminata çek alındığı, geri kalan kısım için mevduat rehni alınması suretiyle teminatlandırma yolu seçildiği görülmüştür.

Müşteri risk durumu: 12.10.2009

Hesap No	Risk Tutarı	Kredi Türü
3000000145	269,996.40 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	303,676.80 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	280,282.10 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	245,140.24 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	180,152.36 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	235,079.40 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	225,273.02 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	144,649.80 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	227,613.00 USD	Har.Gar.Mek.
3000000145	60,000.00 TL	Tem.Mek.
3000000074	21,750.00 TL	Çek kredisi
3000000074	10,440.00 TL	Çek kredisi
Toplam Risk	3,169,596.93 TL	

Müşteriye verilen kredilerin teminatı olarak risk tutarında ticari ilişkiden kaynaklanan ve istihbaratları olumlu ticari çek/senet istenmiştir. Firmanın teminata verdiği çeklerin keşidecilerinin istihbarat ekranından incelenmesi neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Keşideci	Teminattaki Çek Tutarı	Karşılıksız Çek Adedi	Açıklama
Hasır Bina Yapı Tasarım İnşaat San.Tic.Ltd.Şti.	82,770.00 USD	2	Her iki çek için düzeltme tarihi içinde ödeme yapılmıştır.
Tuğla Mak.İnş. İhr. İth. San. Ve Tic.Ltd.Şti.	47,876.00 TL	2	Çeklerin karşılığı ödenmemiştir.
ÇSA Kilit Sis. Metal İma. San. ve Tic. A.Ş.	52,940.00 TL	1	Düzeltilme tarihi içinde ödeme yapılmıştır.
Hamza Çokgüçlü	6,000.00 TL	1	Çekin karşılığı ödenmemiştir.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Kredi risk sınıfında olup, teminat noksanlığına sebebiyet verildiğinden risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $1/5 = \%20$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 25.09.2008/765 tarih ve sayılı kredi tebliğ mektubu

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Teminata alınan çek ve senetlerin istihbaratında daha dikkatli davranılmalıdır.

C) Taksitli Krediler

Madde 3- Halit Akçakoca

Bulgu: 06.10.2008/886 tarih ve sayılı kredi tebliğ mektubu şahıs lehine 27,000.00 TL İhtiyaç kredisi, 1,300.00 TL Bireysel Kredili Mevduat Hesabı (BKMH) kredi limiti tanımlanmıştır.

Müşteri risk durumu: 13.10.2009

Hesap No	Risk Tutarı	Kredi Türü
3000000122	10,716.58 TL	İht. Krd.
3000000026	1,840.75 TL	BKMH
Toplam Risk	12,557.33 TL	

Müşterinin BKMH limitinin 1,300.00 TL olduğu, ancak yapılan hesap incelemesinde ihtiyaç kredisi taksitleri dolayısıyla hesapta limit aşımaları meydana geldiği, 13.10.2009 tarihi itibarıyla hesap bakiyesinin -1,840.75 TL olduğu ve 340.75 TL limit aşımı olduğu, hesabın 04.11.2008 tarihinden itibaren eksi bakiyede olduğu tespit edilmiştir.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Kredi risk sınıfında olup, kredi taksit tahsilatlarında aksamalar ve gecikmeler olduğundan risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $4/16 = \%25$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 06.10.2008/886 tarih ve sayılı kredi tebliğ mektubu

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Kredi taksit ödemelerinde müşteriden tahsilatların zamanında yapılmasına özen gösterilmelidir. Müşterinin yakından izlenerek tahsil edilemeyen taksitlerin tahsilatına çalışılmalıdır.

D) Dosya Noksanlıkları

Madde 4- Ticari Kredi Dosyalarındaki Belge Noksanlıkları

Bulgu: Ticari kredi dosyalarındaki belge noksanlıkları tabloda belirtilmiştir.

BİKKKMHS
697912-İleri Teknoloji İletişim Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti
İmza Beyannamesi/Sirküleri Noksanlıkları
696983-El Emeği Mobilya Asım Gülerüz, 697412-Bol Vitamin Medikal Malz. İlaç Dağ. San. ltd. Şti.
Vergi Dairesi Onaylı Bilanço/Kar-Zarar Cetveli Noksanlıkları
699276-Beyaz Sayfa Girişimcilik A.Ş.
Cari Yıla Ait Faaliyet Belgesi
697912-İleri Teknoloji İletişim Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti, 699414-Uçanlar Turizm Tic. A.Ş.
Son 3 Yıla Ait Vergi Levhası
697761-Son Model Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.
Kuruluş Ticaret Sicil Gazetesi
699276-Beyaz Sayfa Girişimcilik A.Ş.
Temsile Yetkilileri Gösteren Ticaret Sicil Gazetesi
699387-Kara Faktoring Hizmetleri A.Ş.
Tapu Tetkik Belgesi
699094-Yapıcı Teks. Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti., 699061-Sakınan Güvenlik Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Dahili mevzuat gereği, operasyonel risk sınıfında olup risk derecesi 4-Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $12/284=\%5$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren Krediler Operasyon Müdürlüğü ve Şube Kredi İşlemleri Uygulama Prosedürü ve İş Akışları.

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: İlgili belgelerin müşterilerden hesap açılışı sırasında mutlak suretle alınması ve söz konusu noksanlıkların en kısa sürede tamamlanması yerinde olacaktır.

RİSK DERECELERİ: 1-Çok Düşük, 2-Düşük, 3-Orta, 4-Yüksek, 5-Çok Yüksek

(İŞBU RAPOR ALTI SAYFADA DÖRT MADDEDEN OLUŞMAKTADIR)

Müfettiş

XXX

5.4. Takipteki Krediler Raporu

İzmir Şube'nin 18.10.2009 tarihi itibariyle kanuni takip hesaplarında izlenen kredi alacağı, ayrılan karşılıklar ve bunlara ait dava-takip masrafları aşağıdaki gibidir.

Tasfiye Olunacak Alacaklar	3,249,118.13 TL
Ayrılan Karşılık	248,131.31 TL
Dava Takip Masrafı	20,526.67 TL

Organize Konut ve İnş. Yapı Malz. Tic. Ltd. Şti.'ye ait olan 3,164,354.55 TL tasfiye olacak alacağa 163,217.73 TL karşılık ayrıldığı görülmüştür.

I.Bölüm- Teftiş Devresi İtibariyle Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesap Kayıtları

Madde 1- Organize Konut ve İnş. Yapı Malz. Tic. Ltd. Şti.

Bulgu: Müşterinin 3000000188 no'.lu BCH hesap hareketleri incelendiğinde; ilgili hesaptan son kısmi ödemenin 18.09.2008 tarihinde yapıldığı, 30.10.2009 tarihinde riskinin limiti kadar (risk=2,941,545 TL) olduğu görülmüştür.

3000000104 no.lu Ticari Kredili Mevduat Hesap (TKMH) hareketleri incelendiğinde hesabın 30.07.2008 tarihinden itibaren eksi bakiyede olduğu, 31.10.2008 tarihinde hesapta limit aşımı meydana geldiği ve hesabın takibe intikal ettiği tarih olan 31.12.2008 tarihine kadar bu şekilde seyrettiği görülmüştür. Hesabın takibe geçtiği tarih olan 31.12.2008 tarihli bakiyesi -322,809.55 TL'dir.

31.12.2008 tarihinde toplam 3,264,354.55 TL borcun 17002- Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı'na aktarıldığı tespit edilmiştir.Müşteriye BCH kredisi için 31.12.2008 tarihinde 2,941,545 TL anapara, 288,872 TL faiz komisyon ve BSMV , TKMH kredisi için 322,809.55 TL anapara, 14,009.93 TL faiz komisyon ve BSMV olmak üzere her iki kredinin toplamı olan 3,567,236.48 TL üzerinden ihtarname çekildiği görülmüştür.

Takibe İntikal Tarihi	31.12.2008
Takibe İntikal Eden Risk	4000003119 2,941,545.00 TL BCH 4000002864 322,809.55 TL TKMH
18.10.2009 Tarihli	4000005767 2,841,545.00 TL BCH

Risk Bakiyesi	4000002864 322,809.55 TL TKMH
Ayrılan Karşılık	163,217.73 TL
Teminatlar	Müşteri tarafından imzalanmış BİKKKMHS ve GKS mevcuttur. Toplam tutarı 5,200,000 TL olan 4 adet GKS'lere firma ortaklarının kefalet imzaları alınmıştır. İzmir/Konak'da 1.derecede 1,800,000 TL konut ipoteği İzmir/Konak'da 1.derecede 1,800,000 TL konut ipoteği İzmir/Konak'de 1.derecede 900,000 TL konut ipoteği İzmir/Alsancak'de 1.derecede 700,000 TL mesken ipoteği İzmir/Alsancak'de 1.derecede 1,000,000 TL dublex mesken "" İzmir/Konak'de 1.derecede 1,000,000 TL mesken ipoteği İzmir/Alsancak'de 1.derecede 600,000 TL mesken ipoteği Tekirdağ/Çorlu'da 1.derecede 2,000,000 TL Arsa ipoteği

Bankamız Avukatı ile yapılan görüşmede, teminatımızda bulunan ipotekli gayrimenkullerin kıymet takdirlerinin yapıldığı, müşteriyle sürekli görüşülmekte olup anlaşma yoluna gidilmeye çalışıldığı, aksi halde gayrimenkullerin satışlarının yapılacağı öğrenilmiştir.

Hesapların takibe intikal ettiği tarih olan 31.12.2008 tarihinden itibaren 100,000.00 TL geri ödeme yapıldığı tespit edilmiştir..

II.Bölüm- Teftiş Devresi Öncesinde Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabına Yapılan Kayıtlar

Madde 2- 17600-Teminatsız Olanlar:

Bakiyesi: 84.763,58 TL

Detayı:

Müşteri	Takibe İntikal Tarihi	Takibe İntikal Edilen Tutar	Tahsilat Tarihi	Tahsilat Tutarı	Kalan Tutar
Dermancılar İth. İhr. ve Tic .A.Ş.	15.04.2002	16,904.35 TL	-	-	16,904.35 TL
Parlak Temizlik Ürünleri Yatırım ve Uluslararası Tic. A.Ş.	15.04.2002	1,415.51 TL	-	-	1,415.51 TL
Engin Günay	07.06.2005	3,000.00 TL	-	-	3,000.00 TL
Andaç Okunmuş	31.03.2006	14,917.76 TL	20.11.2006 01.03.2007 31.05.2007 23.08.2007 19.11.2007 07.03.2007 12.06.2008 19.08.2008 30.01.2009	550.00 TL 605.00 TL 606.07 TL 629.00 TL 629.00 TL 649.00 TL 649.00 TL 635.00 TL 675.00 TL	9,290.69 TL
Tuluğ Bakırcı	24.11.2003	4,316.12 TL	08.12.2003 10.03.2004	1,006.48 TL 1,300.00 TL	2,009.63 TL
Şile Giyim San.ve Tic. Ltd. Şti.	07.01.2005	12,908.26 TL	02.02.2005 14.04.2005	2,822.49 TL 1.743.00 TL	8,282.77 TL
Serdar Aydıncı	17.06.2005	35,256.59 TL	-	-	34,352.73 TL
Eda Sakinler	24.10.2005	3,273.50 TL	31.10.2005 27.06.2006	156.30 TL 121.68 TL	2,995.52 TL

Dermancılar İth. İhr. ve Tic .A.Ş./ Parlak Temizlik Ürünleri Yatırım ve Uluslararası Tic. A.Ş.: Tarafların adres tespitine çalışıldığı, takibin kesinleşmesinden sonra haciz aşamasına geçileceği öğrenilmiştir.

Andaç Okunmuş: Her 3 ayda 1 emekli sandığından tahsilatlar yapılmaktadır.

RİSK DERECELERİ: 1-Çok Düşük, 2-Düşük, 3-Orta, 4-Yüksek, 5-Çok Yüksek

(İŞBU RAPOR DÖRT SAYFADA İKİ MADDEDEN OLUŞMAKTADIR.)

Müfettiş

XXX

5.5. Banka Kartları Ve İnternet Bankacılığı Raporu

A) İnternet Bankacılığı

Madde 1– Belge Eksiklikleri

Bulgu: Ticari müşterilerin belge noksanlıkları aşağıdaki tablodaki gibidir.

İmza Sirküleri Noksanlıkları	696613-Misafir Ağır lama Turizm ve Otelcilik A.Ş.
Faaliyet Belgesi Noksanlıkları	696548-Vapur İşletme Acentaları Tic. A.Ş.
Şifre Teslim Formu Noksanlıkları	699414-Uçanlar Turizm ve Tic. A.Ş.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: İnternet bankacılığı ile ilgili alınması gereken belgeler internet bankacılığını kullanacak şahısların yetkilerini ispat ettiğinden önem arz etmektedir. Kategorisi operasyonel ve risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: 5/96 =%6 (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 2007/46 Operasyon Md. Operasyon Genel Genelgesi

Çözüm Çalışmaları: Eksikliklerin tamamlanması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Öneri: Madde konusuna azami özen gösterilmelidir.

B) Kredi Kartı Ve Atm Kartı

Madde 2- Kredi Kartı Limit Arttırımına İlişkin Noksanlıklar

Bulgu: Kredi kartı limit artışında müşterilerden alınması gereken arttırım talebinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Müşteri No	Müşteri Adı	Tarih
698977	Aslı Özüm Yöntem	02.02.2009

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Yasal risk kategorisinde risk derecesi 5-Çok Yüksek olarak değerlendirilmiştir.

Sıklık Derecesi: $1/10= \%20$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 5464 Sayılı Banka Kartları Kanunu ve Kredi kartları

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Kredi kartı limit artışında müşteri talimatı ile işlem yapılmalıdır.

Madde 3- Kredi Kartı Ödeme Düzensizlikleri

Bulgu: Aşağıdaki müşterilerin kredi kartı borçlarını ödemelerinde düzensizlikler tespit edilmiştir.

Müşteri	Ödenmesi Gereken Asgari Tutar (TL)	Ödenen Asgari Tutar (TL)	Dönem
Aslı Özüm Yöntem	856.73	0	Aralık 2008
	894.60	0	Ocak 2009
Arzu Kıvanç	1,308.34	0	Ağustos 2009
	2,271.17	0	Eylül 2008

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Şubenin kredi riskini arttırması sebebiyle kredi risk kategorisinde risk derecesi 4-Yüksek olarak değerlendirilmiştir.

Sıklık Derecesi: $4/343= \%1$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren Kredi Kartları ve Bireysel Krediler Müdürlüğü Uygulama Prosedürü

Çözüm Çalışmaları: Bulunmamaktadır.

Öneri: Kredi kartı ödemelerinin düzenli olarak tahsil edilmesine çalışılmalıdır.

RİSK DERECELERİ: 1-Çok Düşük, 2-Düşük, 3-Orta, 4-Yüksek, 5-Çok Yüksek

(İŞBU RAPOR ÜÇ SAYFADA ÜÇ MADDEDEN OLUŞMAKTADIR)

Müfettiş

XXX

5.6. Haberleşme Raporu

Madde 1 - Gelen ve Giden Yazılar :

Bulgu: Şubeye gelen yazılar için oluşturulan Gelen Yazılar Kayıt Defteri'nde ek ve konu bilgilerinin yer almadığı görülmüştür. Ayrıca klase edilen dökümanların belirli bir sırada olmadığı tespit edilmiştir.

Risk Derecesi, Kategorisi ve Nedeni: Operasyonel risk sınıfında ve derecesi 3-Orta olarak belirlenmiştir.

Sıklık Derecesi: $1/2 = \%50$ (Çıkan Hata Noksan Adedi / Denetlenen Veri Adedi)

İlgili Mevzuat: 01.01.2007/Haberleşme yönetmeliği

Çözüm Çalışmaları: 16.10.2009 tarihi itibarıyla gerekli düzen sağlanmıştır.

Öneri: Haberleşme yönetmeliğine uygun olarak çalışılması gerekmektedir.

RİSK DERECELERİ: 1-Çok Düşük, 2-Düşük, 3-Orta, 4-Yüksek, 5-Çok Yüksek

(İŞBU RAPOR BİR SAYFADA BİR MADDEDEN OLUŞMAKTADIR)

Müfettiş

XXX

5.7. Genel Durum Raporu

KREDİLER

I-NAKDİ KREDİLER

ORTALAMA

Para Cinsi ve Türüne Göre Dağılım	Para Cinsi	30.09.2008	30.09.2009	Artış (+)/ Azalış(-)	Oran
	TL Ticari	59.945	114.785	54.840	91%
	YP Ticari (USD)	-	-	-	-
	Bireysel	37.106	12.932	-24.174	-65%
	TL Toplam	97.051	127.717	30.666	31%

Hedef Gelişimi	Para Cinsi	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı
	TL Ticari (Bakiye)	1.000.000	10%	500.000	10%
	YP Ticari (USD) (Bakiye)	-	-	-	-
	Bireysel (Bakiye)	200.000	4%	150.000	8%

II-GAYRİNAKDİ KREDİLER

BAKİYE

Türlerine Göre Dağılım	Türü	30.09.2008	30.09.2009	Artış (+)/ Azalış(-)	Oran
	TL T.Mektubu	438.316	239.304	-199.012	45%
	YP Teminat mektubu(USD)	-	-	-	-
		58.309			
	Akreditif(USD)	58.309	-	-	-

Hedef Gelişimi	Türü	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı
	TL (Bakiye)	1.000.000	40%	750.000	20%
	YP (Bakiye)	-	-	-	-

MEVDUAT/KAMBİYO/KARLILIK/RANDIMAN

III-MEVDUAT

ORTALAMA

Para Cinsine ve Türüne Göre Dağılım	Para Cinsi	30.09.2008	30.09.2009	Artış (+)/ Azalış(-)	Oran
	TL Vadesiz	1.608.416	1.805.526	197.110	12%
	TL Vadeli	6.261.991	6.373.434	111.443	2%
	Toplam YP (USD)	2.723.921	4.760.120	2.036.199	75%
	TL Toplam	7.870.407	8.178.960	308.553	4%

Hedef Gelişimi	Para Cinsi	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı
	TL Vadesiz (Ort)	2.500.000	64%	2.250.000	71%
	TL Vadeli (Bakiye)	9.000.000	70%	8.000.000	78%
	YP (USD) (Bakiye)	7.500.000	36%	7.500.000	63%

IV-KAMBİYO

BAKİYE

Türlerine Göre Dağılım	Para Cinsi	30.09.2008	30.09.2009	Artış (+)/ Azalış(-)	Oran
	İthalat	2.751.000	-	-	#VALUE!
	İhracat	8.000	-	-	#VALUE!

Hedef Gelişimi	Para Cinsi	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı	III. Dönem Hedefi	Gerçekleşme Oranı
	İthalat	2.500.000	110%	-	-
	İhracat	500.000	2%	-	-
	Efektif Satış	3.893.005	65%	-	-
	Efektif Alış	13.717.427	72%	-	-

BAKİYE

V-KARLILIK	Gelir/Gider	30.09.2008	30.09.2009	Artış (+)/ Azalış(-)	Oran
	Faiz Gideri	786.537	991.050	204.513	-31%
	Faiz Geliri	1.169.126	1.319.428	150.302	-28%
	Faiz Dışı Gider	568.699	415.933	-152.766	7%
	Faiz Dışı Gelir	494.449	233.001	-261.449	-9%
	Faiz Dışı Gelir / Faiz Dışı Gider	87%	56%	-31%	-15%
	KAR	308.339	145.445	-162.894	-74%

5.8. Genel Görünüm Raporu

		EVET	HAYIR
1	HİZMET BİNASININ DURUMU		
1.1	DIŞ CEPHE GÖRÜNÜMÜ		
1.1.1.	Dış cephenin boya badanası iyi durumda mıdır?	X	
1.1.2.	Tabela ve camlar temiz tutulmakta mıdır?	X	
1.1.3.	Hizmet binasının çevresi müşteri memnuniyetine uygun mu?	X	
1.2.	ŞUBE İÇİ GÖRÜNÜMÜ		
1.2.1.	İç cephenin boya badanası iyi durumda mıdır?	X	
1.2.2.	Şube içi temiz ve bakımlı mıdır?	X	
1.2.3.	Şube içi yerleşim düzeni işlemlerin rahat yürütülmesine uygun mu?	X	
1.2.4.	Bekleme alanları müşterilerin rahat edeceği şekilde mi?	X	
1.2.5.	Arşiv düzenli ve temiz midir?	X	
1.2.6.	Dolap ve dosyalar düzenli ve temiz midir?	X	
1.2.7.	Mobilya ve büro malzemeleri yeterli ve bakımlı mıdır?	X	
1.2.8.	Para sayma makineleri yeterli ve bakımı düzenli olarak yapılıyor mu?	X	
1.2.9.	Tuvaletler temiz midir?	X	
1.2.10.	Kurum tahsilatlarının Bankamızca yapıldığını gösteren ve Bankamızın diğer ürünlerini gösteren afişler asılı mı?	X	
1.2.11.	Güncel faiz oranları müşterilerin görebileceği yerde asılı mıdır?	X	
1.2.12.	Asgari ücret tabelası asılı mı? (Bu işyerinde asgari ücret günlük 22,20 TL'dir)	X	
1.2.13.	Vergi levhası asılı mı?	X	
1.2.14.	Aylık prim ve hizmet belgesi asılı mı?	X	
1.2.15.	TMSF açıklama ilanı (mevduat sigortası içerikli)	X	
1.2.16.	Başkası hesabına hareket eden kimsenin 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun gereğince Bankamızı yazılı olarak bilgilendirmesi konusundaki uyarı yazısı asılı mı?		X
2	MAKİNA-TEÇHİZAT		
2.1.	Jeneratörün kapasitesi yeterli ve bakımı düzenli olarak yapılıyor mu?	X	
2.2.	UPS'in kapasitesi yeterli ve bakımı düzenli olarak yapılıyor mu?	X	

2.3.	Havalandırma, ısıtma, aydınlatma vs.gibi sistemler yeterli ve çalışır durumda mıdır?	X	
2.4.	Su tesisatı yeterli mi, bakım-onarımı düzenli olarak yapılıyor mu?	X	
2.5.	Şube cihaz, kaset ve CD'lerin korunması, saklanması ve bakımı konusunda dikkatli midir?	X	
2.6.	Bilgisayar ve yazıcılar sayı ve performans olarak yeterli mi?	X	
2.7.	Ofis programları etkin ve verimli kullanılıyor mu?	X	
2.8.	Bilgisayardan alınan listeler düzenli olarak saklanıyor mu?	X	
3	GÜVENLİK SİSTEMİ		
3.1.	Mesai saatlerinin dışında kapılar kilitlenmekte midir?	X	
3.2.	Şubede yeterli sayıda alarm düğmesi mevcut mudur? Alarm sistemi çalışır durumda mıdır?	X	
3.3.	Veznelerde ve tüm gişelerde tuzak para bulunduruluyor mu?	X	
3.4.	Gişelerde çalışma saati dışında çekmeceler kilitli tutuluyor mu?	X	
3.5.	Kullanıcı şifrelerinin muhafazası ve gizliliği hususlarına dikkat ediliyor mu?	X	
3.6.	Güvenlik makamlarına ait telefon numaraları Şubede görünür bir yerde asılı mıdır?	X	

Açıklama ve Öneriler:

1.2.16. Şubede, başkası hesabına hareket eden kimsenin 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun gereğince Bankamızı yazılı olarak bilgilendirmesi konusundaki uyarının asılmadığı görülmüş olup Şube personeli bu konuda uyarılmıştır.

(İŞBU RAPOR İKİ SAYFADAN OLUŞMAKTADIR)

Müfettiş

XXX

5.9. Personel Raporu

I.Kadro Değerlendirilmesi:

1. Unvan Dağılımı / Eğitim Durumu / Deneyim Süresi:

UNVAN	Eğitim Durumu	Bankacılıktaki Deneyim Süresi
Müdür – Mustafa Güngörlü	Yüksekokul	23 yıl
Yönetmen – Zeliha Ayanlı	Üniversite	17 yıl
Uzman – Hülya Durmaz	Lise	13,5 yıl
Güvenlik Görevlisi – Engin Eryürek	Ortaokul	3 yıl
Hizmetli – Bekir Muntazam	Lise	20 yıl

2. Müfettişlikçe Önerilen Kadronun Unvanlar Yönünden Dağılımı:

Unvan	Mevcut Kadro	Müfettişlik Önerisi	Fark	Açıklama
Müdür	1	1	-	
Pazarlama-Yönetmen	1	1	-	
Operasyon-Uzman	1	1	-	
Güvenlik Görevlisi	1	1	-	
Hizmetli	1	1	-	
TOPLAM	5	5	-	

3. Değerlendirme Puanı Açısından Sıralama:

Personel	İş Kalitesi Puanı	Hizmet Kalitesi Puanı	Genel Ortalama
Müdür – Mustafa Güngörlü	40(İYİ)	40(İYİ)	40 İYİ
Yönetmen – Zeliha Ayanlı	40(İYİ)	44(İYİ)	42 İYİ
Uzman – Hülya Durmaz	40(İYİ)	42(İYİ)	41 İYİ
Güvenlik Görevlisi – Engin Eryürek	-	-	-
Hizmetli – Bekir Muntazam	-	-	-

Not: Sadece bankacılık işlemleri yapmaya yetkili personel değerlendirilmiştir.

II. İş Akışı, Organizasyon Yapısı Ve Personel Değerlendirmesi:

Görev Dağılımı ve Koordinasyon

Müdür Mustafa Görgülü ve Yönetmen Zeliha Ayanlı Şube’de pazarlama faaliyetlerini yerine getirmekle birlikte kredili müşterilerin takibi, kredi tekliflerinin hazırlanması ile ilgilenmektedirler. Uzman Hülya Durmaz Şubenin operasyonundan sorumlu olarak görev yapmaktadır. Şubede operasyon ve pazarlama işlemleri ayrılmış olup, Yönetmen Zeliha Ayanlı pazarlama, Uzman Hülya Durmaz ise operasyondan sorumlu olarak görev yapmaktadır.

Engin Eryürek Güvenlik Görevlisi, Bekir Muntazam Hizmetli olarak Şube’de görev yapmaktadırlar.

Müşteri İlişkileri ve Pazarlama Faaliyetleri, Şubeye Yeni Müşteri Kazandırma Çabaları

Şube Müdürü Mustafa Görgülü ile beraber Yönetmen Zeliha Ayanlı pazarlama faaliyetlerini yürütmektedirler.

Müdür Mustafa Görgülü ve Yönetmen Zeliha Ayanlı’nın birlikte veya ayrı ayrı müşteri ziyaretleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Ancak ilgililerin, Şubedeki iş yükleri göz önüne alındığında yeni müşterilere yönelik ziyaretlerini sıklaştırmaları yerinde olacaktır.

Hedefleri Gerçekleştirme Gayreti

Şubenin kendisine verilen hedeflerin gerisinde kaldığı görülmüştür.

Bankamız Genelgelerinin Takibi ve Genelgelere Uyum

Bankamız genelgelerinin, prosedürlerinin ve yönetmeliklerin takibi hususunda Uzman Hülya Durmaz oldukça beğenilmiştir.

Risk Unsuruna Gösterilen Önem, Risk Takibi

Şube operasyonel açıdan gayet iyi bulunmuştur. Kredi dosyaları incelenmesinde kredili hesapların seyyaliyetlerine gereken özenin verildiği görülmüştür. Ancak Şubece teminata alınan gayrimenkul ipoteklerinin takyidatlarını yapılmadıkları tespit edilmiştir.

Şube İçi Eğitim

Herhangi bir Şube içi eğitim faaliyetine rastlanılmamıştır.

İş Hacmi-Personel Sayısı Uyumu ve Personel İhtiyacı

İş hacmi ile personel sayısı arasında herhangi bir uyumsuzluk görülmemiştir..

Personelin Giyimi

Personelin giyimi hususunda genelgelere aykırı bir durum bulunmamaktadır.

Personelin Mesai Saatlerine Uyumu

Mesai saatlerine uyum konusunda sorun gözlenmemiştir.

Personel Hesaplarının İncelenmesi

Personel hesaplarının incelenmesi sonucunda herhangi bir uygunsuzluğa rastlanılmamıştır.

Diğer Hususlar ve Genel Değerlendirme

Şube operasyonel olarak oldukça iyi durumdadır. Bu durum Şube pazarlama personelinin işini kolaylaştırmakla birlikte pazarlama faaliyetlerine ağırlık vermeleri için ayrıca imkan tanımaktadır. Şube Müdürü ve pazarlama yönetmeni tarafından gerçekleştirilen müşteri ziyaretlerinin sayısının artırılması ve Bankamıza yeni müşteriler kazandırılmasının Şube karlılığını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Müdür Değerlendirme Formu

Adı Soyadı: Mustafa Görgülü

KİŞİSEL BİLGİLER	
Doğum Tarihi/Yeri	11.03.1941/Samsun
Medeni Durumu	Evli ve 4 çocuk babasıdır.
Eşinin Mesleği	Emekli
Öğrenim Durumu	Uludağ Üni. İ.İ.B.F.
Bildiği Yabancı Dil	-
Sağlık Durumu	Sağlık problemi olmadığını beyan etmiştir.
Borçları	-
Malvarlığı	375,000 TL tutarında iki adet konut
Ek Geliri	Emekli maaşı
Geçim Durumu	İyi

MESLEKİ BİLGİLER	
Bankamızda Göreve Başlama Tarihi	01.05.2003
Son Terfi Tarihi	01.10.2006
İmza Derecesi	I-A
Katıldığı Kurslar & Seminerler	Muhtelif mesleki eğitim ve seminerler
Bankacılık ve Finans Sektöründeki İş Tecrübeleri ve Ayrılış Unvanı	Bbank/5 yıl/ Yönetmen Cbank/12 yıl/II. Müdür

Müfettişlik Görüş, Kanaat Ve Önerileri

İlgilinin, müşteri ilişkilerinin iyi düzeyde olduğu, Şubenin mevcut müşterilerinden azami fayda sağlama gayreti içinde olduğu görülmüştür.

Pazarlama Yönetmeni Zeliha Ayanlı ile geçmiş iş deneyimleri bulunması sebebiyle iyi bir iletişim içerisinde bulunduğu ve uyumlu bir şekilde çalıştıkları görülmüştür. Müşteri ziyaretlerinin hemen hemen tümüne Yönetmen Zeliha Ayanlı ile beraber gittikleri görülmüştür. Pazarlama faaliyetlerine Yönetmen Zeliha Ayanlı ile ayrı ayrı çıkmaları durumunda bankamıza yeni müşteri bulma konusunda şubece daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

İlgilinin müşteriler tarafından sevildiği ve arandığı anlaşılmıştır.

Yönetici Değerlendirme Formu (Pazarlama)

Adı Soyadı : Zeliha Ayanlı

KİŞİSEL BİLGİLER	
Doğum Tarihi/Yeri	16.01.1965/İskenderun
Medeni Durumu	Bekar
Baba Mesleği	Emekli
Anne Mesleği	Ev hanımı
Öğrenim Durumu	Ankara Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Bildiği Yabancı Dil	İngilizce
Sağlık Durumu	Sağlık durumunun iyi olduğunu beyan etmiştir.
Borçları	Borçlarının olmadığını beyan etmiştir.
Malvarlığı	130.000 TL tutarında daire 33.000 TL tutarında otomobil
Ek Geliri	Emekli maaşı
Geçim Durumu	İyi

MESLEKİ BİLGİLER	
Unvanı	Pazarlama Yönetmeni
Bankaya Giriş Tarihi	01.04.2007
İmza Derecesi	I-A
Katıldığı Kurs& Seminerler	Y Bankası-Yönetici Sertifikasyon Programı-6 ay
Bankacılık Sektöründeki Daha Önceki İş Tecrübeleri	Y Bankası/Yönetmen/8 yıl Cbank/Yetkili/4 yıl Sbank/Şef Yard./3 yıl

ÇALIŞMA VE PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ
1. İŞ KALİTESİ
1.1.Liderlik Yeteneği
1.2.Yönetim Becerisi
1.2.1.Personel Yönetimi
1.2.2.İdaredeki Başarısı ve Sorunları Çözümleme Yeteneği
1.2.3.Ekip Çalışmasına Yatkınlığı
1.2.4.Astlarını Yetiştirme ve Motive Etmedeki Başarısı
1.2.5.Zaman Yönetimi
1.3.Bilgi Düzeyi
1.3.1.Mesleki Bilgi Düzeyi
1.3.2.Genel Kültürü
1.4.Mesleki Durumu
1.4.1.Sorumluluk Yüklenme Eğilimi
1.4.2.Banka Politika ve Kurallarına Uyma ve Uygulama
1.4.3.Riskleri Algılama ve Değerlendirme Yeteneği
1.4.4.Bankamız Ürün ve Hizmetlerini Sunuş Şekli
1.4.5.Şube Hedeflerini Gerçekleştirme Gayreti
1.4.6.Rakiplerimiz ve Rakiplerimizin Pazarladığı Ürün ve Hizmetler Hakkındaki Bilgi Düzeyi
1.5.Çalışma Saatlerine Uyumu ve Devam Durumu
2. HİZMET KALİTESİ
2.1.Dış Görünümüne Verdiği Önem
2.2.Konuşma ve İfade Gücü
2.3.Müşteri ve Piyasa İlişkileri, Bankamızı Temsil Yönü
2.3.1.Bankamızı Temsil Kabiliyeti
2.3.2.Müşterilere Karşı Davranışı ve Hitap Şekli
2.4.Pazarlama Faaliyetlerindeki Başarısı
2.4.1.Mevcut Müşterilere Pazarlama Faaliyetlerindeki Başarısı
2.4.2.Bankamıza Yeni Müşteri Kazandırmadaki Başarısı
2.5.Kaynak Teminindeki Başarısı
2.5.1.Mevcut Müşterilerden Kaynak Teminindeki Başarısı
2.5.2.Bankamıza Yeni Müşteri Kazandırmadaki Başarısı
GENEL TOPLAM
DERECE

[illegible]

(PUANLAMA: 45-50 ÇOK İYİ, 35-44 İYİ, 25-34 ORTA, 10-24 YETERSİZ)

MÜFETTİŞLİK GÖRÜŞ, KANAAT VE ÖNERİLERİ

İlgilininin müşteri ilişkileri oldukça iyi düzeyde bulunmuştur. Şubeye gelen müşterilerle yakından ilgililendiği ve mevcut müşterilere sürekli pazarlama faaliyetlerinde bulunduğu görülmüştür. Eski müşteri portföyünü Şubemize çekmeye çalıştığı görülmüştür. Şube içerisine gelen mevcut müşteri sayısı göz önüne alınığında, yeni müşteri bulma konusundaki ziyaretlerini sıklaştırması durumunda Bankamıza daha yararlı olabileceği kanaatine varılmıştır.

Yetkili Personel Değerlendirme Formu

Adı Soyadı: Hülya Durmaz

KİŞİSEL BİLGİLER	
Doğum Tarihi/Yeri	23.03.1978/Artvin
Medeni Durumu	Evli ve 2 çocuk annesi
Eşinin Mesleği	Avukat
Öğrenim Durumu	Lise mezunu
Bildiği Yabancı Dil	-
Sağlık Durumu	Sağlık durumunun iyi olduğunu beyan etmiştir.
Borçları	Borçlarının olmadığını beyan etmiştir.
Malvarlığı	105.000 TL değerinde konut
Ek Geliri	-
Geçim Durumu	Orta

MESLEKİ BİLGİLER	
Unvanı	Uzman
Birimi / Servisi	Cari Hesaplar
Bankaya Giriş Tarihi	01.12.1995
Son Terfi Tarihi	01.01.2003
İmza Derecesi	II-B
Katıldığı Kurs& Seminerler	-
Bankacılık Sektöründeki Daha Önceki İş Tecrübeleri	-

ÇALIŞMA VE PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ
1. İŞ KALİTESİ
1.1.Bilgi Düzeyi
1.1.1.Ünvanına Göre Mesleki Bilgi Düzeyi
1.1.2.Genel Kültürü
1.2.Mesleki Durumu
1.2.1.Sorumluluk Yüklenme Eğilimi
1.2.2.Kendisini Geliştirme Çabası
1.2.3.Dikkatli ve Nitelikli İş Üretimi
1.2.4.Çalışkanlığı ve Görevinde Sağladığı Verimlilik
1.2.5.Denetim ve Kontrol Etkinliği
1.2.6.Bilgi ve Talimatları Gerçekleştirme
1.3.İş Ortamına Uyumu
1.3.1.Amirleri İle Olan İlişkisi
1.3.2.Astları İle Olan İlişkisi
1.3.3.Ekip Çalışmasına Yatkınlığı
1.4.Astlarını Yetiştirme ve Motive Etmedeki Başarısı
1.5. Çalışma Saatlerine Uyumu ve Devam Durumu
2. HİZMET KALİTESİ
2.1.Dış Görünümüne Verdiği Önem
2.2.Konuşma ve İfade Gücü
2.3.Müşteri ve Piyasa İlişkileri, Bankamızı Temsil Yönü
2.3.1.Bankamızı Temsil Kabiliyeti
2.3.2.Müşterilere Karşı Davranışı ve Hitab Şekli
2.4.Müşterilerden Gelen Talepleri Etkili ve Hızlı Karşılatabilme
GENEL TOPLAM
DERECE

(PUANLAMA: 45-50 ÇOK İYİ, 35-44 İYİ, 25-34 ORTA, 10-24 YETERSİZ)

MÜFETTİŞLİK GÖRÜŞ, KANAAT VE ÖNERİLERİ
Şubede operasyonel işlemlerde hizmet vermektedir. Şube operasyonel işlemlerinin yanında kredi dosyalarının revize edilmesi, teminata alınan çek/senet istihbaratlarının yapılması, teminat mektubu düzenlenmesi vb. işlemleri yürütmektedir. Şube denetimi esnasında ilgilinin çalışan bir tavır sergilediği ve özverili bir şekilde çalıştığı görülmüştür.

5.10. Bulgular Cevaplar Tablosu

Referans	Rapor Sayfa No	Bulgu	Şube Görüşü	Tamam (+)/Noksan (-)	Risk Kategorisi	Risk Derecesi (1)	Sıklık Derecesi (2)	(1)x(2)	Madde Net Risk Düzeyi (3)	Kontrol Noktaları Risk Dereceleri Ortalaması	
MEV.1	1	Günlük fişlerdeki noksanlıklar	Konu ile ilgili olarak gişe yetkilileri uyarılmış olup, gereken özenin gösterilmesi sağlanacaktır.		OPERASYONEL	3	4	12	3		
MEV.2	2	İlk kez çek karnesi verilen müşterilerin geciken TCMB bildirimleri	Bildirimler aylık olarak yapılmakta iken , bundan böyle 15 günlük sürede yapılacaktır.	+	YASAL	5	1	5	1		
MEV.3	3	Bloke çek düzenlenmesi	Konu ile ilgili bilgi eksikliği mevcut olup, bundan böyle daha dikkatli hareket edilecektir.		OPERASYONEL	3	1	3	1		
MEV.4	3	Çek Karnesi Değerli Kağıt Vergilerinin Tahsil Edilmesi	İlgili işlem sehven yapılmıştır. Bundan böyle bu tür eksikliklere yer verilmeyecektir.	+	YASAL	5	1	5	1		
MEV.5	4	Ticari ve tasarruf hesaplarındaki belge noksanlıkları	Bundan sonraki çalışmalarımızda konuya gereken özen gösterilecektir.		OPERASYONEL	5	2	10	2		
MEV.									1,60	4,00	Risk Derecesi
										6,40	Düşük

Referans	Rapor Sayfa No	Bulgu	Şube Görüşü	Tamam (+)/Noksan (-)	Risk Kategorisi	Risk Derecesi (1)	Sıklık Derecesi (2)	(1)x(2)	Madde Net Risk Düzeyi (3)	Kontrol Noktaları Risk Dereceleri Ortalaması	
MUH.1	1	Sayım ve Mutabakatı Yapılan Kıymetler	Her ay sonu itibariyle kıymetli evrakların sayımı yapılmakta ve muhasebe kayıtları ile mutabakatı sağlanmaktadır. Bundan böyle daha dikkatli olunacaktır.	+	OPERASYONEL	3	1	3	1		
MUH.2	2	Yanlış Alt Hesapta Muhasebeleştirilen Giderler	Bundan böyle sınıflandırılmaya uygun olarak kayıt edilmesine özen gösterilecektir.		OPERASYONEL	2	1	2	1		
MUH. 3	3	Geçici hesaplardaki hatalı uygulamalar	Söz konusu hesaplara ilgili olarak Genel Muhasebe Müdürlüğü ile irtibata geçilip bakiye sıfırlanacaktır.		OPERASYONEL	3	2	6	2		
MUH.									1,33	3,00	Risk Derecesi
										4,00	
Çok Düşük											
KRD. 1	1	Bol Vitamin Med. Malz. İlaç Dağ. San. Ltd. Şti.	Teminatlarımız yoğunlaşmalarının ortadan kaldırılması çalışmalarımız başlamış olup, istihbarat kaydı olumsuz olan senetler yerine yeni senet talebimiz müşteriye iletilmiştir.		KREDİ	5	2	10	2		

Referans	Rapor Sayfa No	Bulgu	Şube Görüşü	Tamam (+)/Noksan (-)	Risk Kategorisi	Risk Derecesi (1)	Sıklık Derecesi (2)	(1)x(2)	Madde Net Risk Düzeyi (3)	Kontrol Noktaları Risk Dereceleri Ortalaması
KRD. 2	2	Beyaz Sayfa Girişimcilik A.Ş.	İstihbaratları olumsuz olan çekler yerine müşteriden istihbaratı olumlu olan çekler talep edilmiştir. Bundan böyle bu tür hatalara yer verilmemesi için azami gayret gösterilecektir.		KREDİ	5	1	5	1	
KRD. 3	4	Halit Akçakoca	Müşterinin taksit ödemeleri bundan sonra daha yakından takip edilecektir. Hesabın artıya geçmemesi durumunda hesabın tasfiyesine gidilecektir.		KREDİ	5	2	10	2	
KRD. 4	5	Ticari Kredi Dosyalarındaki Belge Noksanlıkları	İlgili belgeler en kısa sürede temin edilecek olup bundan böyle bu tür noksanlıklara izin verilmemesi adına belgeler hesap açılışlarında temin edilecektir.		OPERASYONEL	4	1	4	1	
KRD.									1,50	4,00
										Risk Derecesi
										6,00
										Düşük
BKİB. 1	1	Kurumsal internet bankacılığı belge noksanlığı	Belge noksanlıkları en kısa sürede tamamlanacaktır.		OPERASYONEL	5	1	5	1	
BKİB. 2	2	Kredi Kartı Limit Arttırımına İlişkin Noksanlıklar	Konu ile ilgili noksanlık en kısa sürede tamamlanacaktır.		YASAL	5	1	5	1	

Referans	Rapor Sayfa No	Bulgu	Şube Görüşü	Tamam (+)/Noksan (-)	Risk Kategorisi	Risk Derecesi (1)	Sıklık Derecesi (2)	(1)x(2)	Madde Net Risk Düzeyi (3)	Kontrol Noktaları Risk Dereceleri Ortalaması	
BKİB. 3	3	Kredi kartı ödeme düzensizlikleri	İlgili müşteriler ile irtibata geçilmiş olup tahsilat yapılmasına sağlanılacaktır.		OPERASYONEL	4	1	4	1		
BKİB.									1,00	4,00	Risk Derecesi 4,00
Çok Düşük											
HAB. 1	1	Gelen Giden Yazılar	Bundan böyle haberleşme yönetmeliğine uygun olarak hareket edilecektir.		OPERASYONEL	3	3	9	3		
HAB.									3,00	3,00	9,00
Orta											
Şube Ortalama Risk Derecesi										5,88	DÜŞÜK

RİSK, SIKLIK VE MADDE NET RİSK DERECELERİ	
1	ÇOK DÜŞÜK
2	DÜŞÜK
3	ORTA
4	YÜKSEK
5	ÇOK YÜKSEK

RİSK DÜZEYİ	
1.00-5.00	ÇOK DÜŞÜK RİSK
5.01-10.00	DÜŞÜK RİSK
10.01-15.00	ORTA RİSK
15.01-20.00	YÜKSEK RİSK
15.01-25.00	ÇOK YÜKSEK RİSK

ANA RİSK KATEGORİLERİ
KREDİ
PİYASA
OPERASYONEL
FAİZ ORANI
LİKİDİTE
İTİBAR
STRATEJİ
YASAL
UYUM
İŞ
TEKNOLOJİK
ORGANİZASYONEL
DIŞ RİSK
DİĞER

Noksanlıkların tamamlanıp tamamlanmadığının kontrolü amacıyla şubenin **20.11.2009** tarihinde ziyaret edilmesi kararlaştırılmıştır.

5.11. Haziran 2009 Dönemi İç Kontrol Raporu

İç Kontrol Müdürlüğü'nce Ocak 2009 döneminde yapılan çalışmalar özetle aşağıda açıklanmıştır:

İç Kontrol Müdürlüğü'nce; Hazine, Krediler, Mevduat, Kambiyo, Muhasebe, Bilgi İşlem, İnsan Kaynakları ve İdari İşler Birimlerinde yapılan denetimler ve tespit edilen hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Mevduat:

- Terse dönen ticari/bireysel vadesiz mevduat hesaplarının günlük denetimine devam edilmiştir.
- Mevduat hesaplarının 21.01.2009 tarihli Banka Genelgesinde yer alan faiz oranlarının Banka sistemine girişleri , faiz hesaplamaları ve vergi hesaplaması olup olmadığı kontrol edilmiştir.
- Vadesinden önce kapanan mevduat hesaplarının geri valörle tekrar açılması halinde, müşteriye faiz verilip verilmediği, vade başının ve tutarın doğru bağlanıp bağlanmadığı kontrol edilmiştir.

Vadeli kontrat hesabı menüsünde yapılan değişikliklerden sonra İç Kontrol Müdürlüğü olarak, Bilgi Teknolojileri Departmanı'ndan, Fon Yönetimi'nin onaylamadığı kontratların raporunu alabilmemiz için talepte bulunulmuştur. Bu konu ile ilgili olarak Bilgi Teknolojileri Departmanı'ndan maddenin tamamlanması ile ilgili olarak planlama yapılması ve planlanan tarihlerin tarafımıza bildirilmesi hususunda talepte bulunulmuştur.

Krediler:

- Kredi kartı limit arttırmaların takibine devam edilmiştir.
- Kredi kartı hesaplarının kurallara uygun açılışlarının takibine devam edilmiştir.

- ATM Card risklerinin zamanında kapatılıp kapatılmadığı takibine devam edilmiştir.
- KMH' ların faiz hesaplamalarının yapılıp yapılmadığının kontrolü,
- Kredi faizlerinin sisteme doğru girilip girilmediği ve Genelgede belirtilen oranın dışında kalan faiz oranları ve komisyonlar için Bireysel Krediler Departmanı'ndan onay alıp almadığının kontrolü yapılmıştır.

Fon:

- Para Piyasası (TCMB ve diğer bankalara yapılan alınan/ verilen depo ve kredi) işlemleri kontrol edilmiştir.
- Muhabir banka mutabakatlarının yapılıp yapılmadığının takibine devam edilmiştir.
- Şube kasalarının sigorta limitini aşan tutarların sigortalarının yaptırılıp yaptırılmadığı konusunda takiplerine devam edilmiştir. İncelenen dönem içerisinde oluşan ek sigortalarının yaptırılma durumları ekte sunulmuştur.
- Şube kasalarının limitlere uygun bir şekilde tutulup tutulmadığı konusunda günlük takiplerine devam edilmiştir.
- 5,000 USD ve muadili üzerindeki Döviz/Efektif alım-satım ve Arbitraj işlemlerinde Şubelerce uygulanan kurlar için, Fon Yönetimi Departmanı'ndan onay alınıp alınmadığı kontrol edilmiştir.
- Şubelerin döviz/efektif alım/satım işlemleri yaparken kur aldıkları <http://xserver/yyy/Kurlar.htm> adresinde Fon Yönetimi Departmanı tarafından sürekli olarak gün içinde güncelleme yapılıp yapılmadığının, gecikme olup olmadığının kontrolü yapılmıştır.

Muhasebe:

- Mizan kontrolü yapılmaya devam edilmiştir. Geçici hesaplar, nazım hesaplar ve ters bakiye veren hesapların kontrolü yapılmıştır. Geçici hesaplardaki değişikliklerin izahı muhasebe yetkililerinden alınmıştır.
- Kasa farklarının takibine devam edilmiştir.
- Şubelerde toplanan vergilerin ilgili vergi dairesine EFT yapılması takibine devam edilmiştir.

Bilgi İşlem:

- Sistemin mevduat faizlerini doğru hesaplayıp hesaplamadığının kontrolüne devam edilmiştir.
- İşe yeni başlayan yahut işten ayrılan elemanların sisteme gereken tanımlanmalarının yapılması yahut tanımlanmaların silinmesinin takibi amacıyla bu tanıma uyan elemanların İnsan Kaynakları Müdürlüğü tarafından İç Kontrol Müdürlüğü'ne bildirimine, gelen bilgiler doğrultusunda ilgili kişinin sistemden takibine devam edilmiştir.
- İzne çıkan personelin sistem şifrelerine bloke konulmasının kontrolüne devam edilmiştir.

İnsan Kaynakları:

- Kasa farkı zabıtlarının ilgili şube tarafından İç Kontrol Müdürlüğü'ne gönderiminin yanında; İnsan Kaynakları Birimine de gönderilmesi uygulamasına devam edilmiştir.

Mevduat Ve Kredili Müşteri Hesap Açılış Belgeleri:

- Şubeler tarafından, haftalık bazda Mevduat ve Kredili Müşteri Hesap Açılış Belgeleri Tablosu'nun takibi ve sondajlama usulü ile belgelerin kontrolüne devam edilmiştir.

6. SONUÇ

Bankalar, faaliyet alanları itibariyle mevduat kabul eden ve bunun üzerine ekledikleri faiz marjı ile borç para vermek suretiyle gelir elde eden finans kuruluşlarıdır. Ayrıca günümüzde bir çok değişik finansal hizmetlerden komisyon ve ücret sağlar hale gelmişlerdir.

Dünyada son yıllarda küreselleşme eğilimlerinin artması ve uluslararası finansal piyasalarda meydana gelen değişimlerle birlikte sermaye hareketleri de önemli ölçüde değişmiştir. Mali sistemin en önemli aktörlerinden biri olan bankalar üzerinde etkin kontrol ve denetimin sağlanması gereği olarak ulusal ve uluslararası alanda çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Türk Bankacılık Sisteminde iç denetimin geçmişi uzun yıllar öncesine dayanmaktadır. Ancak, gerek son yıllardaki finans sistemindeki çeşitliliğin artması gerekse bankacılığımızın 2000'li yılların başında geçirdiği krizler denetim anlayışının komple gözden geçirilme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu gerekliliğin sonucunda BDDK başta olmak üzere yapılan ulusal düzenlemelerin yanı sıra uluslararası düzenleyiciler tarafından belirli denetim ve kontrol prensipleri ortaya konmuş ve bunların ışığında bankalarda denetim ve kontrol faaliyetleri yerine getirilmeye başlanmıştır.

Bu getirilen düzenlemelere kısaca değinmek gerekirse hepsinin temelinde risk odaklı denetim vardır. Risk odaklı denetim anlayışında; iç denetim ve kontrol faaliyetlerinin yürütüldüğü alanda meydana gelebilecek riskler önceden tanımlanmalı ve bunun sonucunda riski yüksek olan konu ve faaliyetlere daha fazla odaklanılmalıdır. Geçmişte meydana gelmiş hataların bulunmasından ziyade, süreç denetimleriyle hataların oluşmasını engelleyecek kontroller oluşturulmalıdır.

Yine aynı şekilde iç denetim ve iç kontrol sistemlerinden beklenen, bu faaliyetleri gerçekleştirirken sadece noksanlıkları tespit etmekten ziyade noksanlıkların iyileştirilmesi veya ileride karşılaşılmamasının önlenmesi adına öneriler getirmeleridir. Burada gözden kaçırılmaması gereken husus bu sistemlerin icrai faaliyetlerinin olmaması gerektiğidir. Yapacakları öneriler bir zorunluluk değil, sadece süreci iyileştirmeye yönelik danışmanlıktır. İç denetim ve iç kontrol bir karar merci değil, ancak öneri ve danışma merci olabilir. Bu kapsamda iç denetim ve iç kontrol, bankanın

faaliyetlerine değer katmak ve bu faaliyetleri gelişimine yardımcı olmak üzere tasarlanmış, bağımsız bir denetim, kontrol ve danışmanlık faaliyetidir.

Bunlarla birlikte getirilen düzenlenmelerde; iç denetim ve iç kontrol faaliyetleri yerine getirilirken bağımsız bir şekilde görev yapmalarını sağlayacak çalışma ortamının tesis edilmesi, raporlamalarının muhatabı olacak üst yönetim çalışanlarının belirlenmesi, bu faaliyetlerin gerçekleştirildiğine ilişkin çalışma kağıtları, risk odaklı hazırlanan denetim planı gibi unsurlara yer verildiğı görölmektedir.

Türk Bankacılık Sisteminde iç denetim ve iç kontrol faaliyetlerinin en temel dayanağı ve rehberi BDDK'nın 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımladığı Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'dir. Örnek uygulamada görüldüğü gibi bankanın denetim raporlarının içeriğın ilgili yönetmelikte belirtilen hususların hepsini kapsamaktadır.

Hali hazırda bankacılığımızca etkin bir iç denetim ve iç kontrol yapısı olduğı, bunun her geçen gün içerisinde geleneksel yapıdan değişimci bir yapıya dönüştüğü görölmektedir. Çalışmamızın sonucunda Türk Bankalarında iç denetim ve iç kontrol ile ilgili olarak bir çok düzenlemeler getirilmiş olduğı ve bunlarında uluslararası denetim standartlarının bir kısmı ile paralellik gösterdiği görölmüştür.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akgüç, Öztin. **Banka Yönetimi ve Performans Analizi**. 1. Baskı, İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık, 2007.
- Aksoy, Tamer. **Tüm Yönleriyle Denetim**. Ankara: Yetkin Yayınları, 2006.
- Alptürk, Ercan. **Finans, Muhasebe ve Vergi Boyutlarında İç Denetim Rehberi**. 1. Baskı, Ankara, 2008.
- Altuğ, Osman. **Banka Muhasebesi İşlemleri**. 1. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.
- Aslan, Sinan. **Türk Bankacılık Sektöründe İç Denetim**. 1. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 2003.
- Ataman, Ümit, Hacırüstemoğlu, Rüstem ve Bozkurt, Nejat. **Muhasebe Denetimi Uygulamaları**. İstanbul: Alfa Basım-Yayın, 2001.
- Babuşçu, Şenol ve Hazar, Adalet. **Muhasebe, Denetim ve Etik Kurallar**. 1. Baskı, Ankara: Öncü Basım Evi Basım Yayın, 2007.
- Bozkurt, Nejat. **Muhasebe Denetimi**. 3. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000.
- Candan Ekrem. **Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi**. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık, 2007.
- Çölekçi, Ferruh, Kepekçi Celal ve Erdoğan Melih. **Muhasebe Denetimi**. Eskişehir, 1992.
- Erdoğan, Melih. **Denetim**. 2. Baskı, Ankara, 2005.
- Gökdeniz, Ümit. **Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerisi**. İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 2005.
- Güney, Alptekin. **Banka İşlemleri**. 2. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 2008.
- Güredin, Ersin. **Denetim**. 10. Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2000.
- Kaval, Hasan. **Muhasebe Denetimi**. 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2005.

Önder,Fahrettin. **Türk Hukukunda İç Denetim ve Uluslararası Standartlara Uyum.** 1.Baskı,Ankara:Asil Yayın Dağıtım, 2008.

Parasız,İlker. **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama.**2.Baskı,İstanbul:Ezgi Kitabevi,Şubat 2007.

Reisoğlu,Seza. **Bankacılık Kanunu Şerhi.**1.Baskı,Ankara:Yaklaşım Yayıncılık,2007.

Şakar,Hakan. **Genel Bankacılık Bilgileri.** 1.Baskı,İstanbul:Bilişim Yayıncılık, Temmuz 2000.

Takan, Mehmet. **Bankacılık Teorik Uygulama ve Yönetim.**2.Basım,Ankara:Nobel Yayın,2002.

Türkiye İç Denetim Enstitüsü, **Uluslararası İç Denetim Standartları.** İstanbul,2008.

Uzay,Şaban. **İşletmelerde İç Kontrol Sistemini İncelemenin Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma.** 1.Basım,Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, 1999.

Yılcı,F.Münevver. **İç Denetim Türkiye'nin 500 Büyük Sanayii İşletmesi Üzerine Bir Araştırma.** 2.Baskı,Ankara,2006.

Yılmaz,Ali. **Denetim.** Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma,Planlama ve Koordinasyon Kurulu,Ankara,1990.

Yurtsever,Gürdoğan. **Bankacılığımızda İç Kontrol.** 1.Baskı, İstanbul:Graphis Matbaa, 2008.

Sürekli Yayınlar

Aksoy,Tamer. **Ulusal Ve Uluslararası Düzenlemeler Bağlamında İç Kontrol Ve İç Kontrol Gerekliliği: Analitik Bir İnceleme.** Mali Çözüm,Temmuz Ağustos Eylül 2005,sayı 72.

Aras,Güler. **İşletmelerde Sürdürülebilir Değer Yaratma ve İç Denetim.** İç Denetim,Sonbahar 2006, Sayı 16.

Aras,Güler. **Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim.**İç Denetim Dergisi,Kış 2007,Sayı 17.

Başpınar,Ahmet. **Türkiye’de ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bakış,**Maliye Dergisi,Ocak-Nisan 2005,Sayı:148.

Cenk,Ali Kemal. **Uluslararası Bankacılık Denetim İlkeleri ve Denetim Süreçleri.** Active Bankacılık ve Finans Dergisi,Mart-Nisan 2005,Sayı:41.

Çatıkkaş, Özgür ve Yurtsever, Gürdoğan. **Türkiye Uygulamaları Açısından Denetim Komiteleri Üzerine Bir Değerlendirme.**Mali Çözüm Dergisi,2007 Mayıs-Haziran,Sayı:81.

Dabbağoğlu,Kadir. **İç Kontrol Sistemi.** Mali Çözüm,Temmuz-Ağustos 2007,Sayı 82.

Dalak,Gülden. **Denetim ve Kalite Denetimi.**Muğla Üniversitesi SBE Dergisi,Güz 2000,Sayı 1.

Delikanlı,İhsan Uğur. **Bankaların Denetim ve Gözetimi:Türkiye ve Avrupa Birliği Uygulamaları,**Active Bankacılık ve Finans Dergisi,Haziran-Temmuz 1998,Sayı:1

Demirbaş,Mahmut. **İç kontrol ve İç Denetim Faaliyetlerinin Kapsamında Meydana Gelen Değişimler.** İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2005/1,Sayı 7,

Dicle,Berk. **Modern İç Denetim ve İç Kontrol,**Vergi Dünyası Dergisi,Sayı.187,Mart 1997.

Doyrangöl,Nuran Cömert. **İşletme Çevresindeki Olumsuz Gelişmeler Karşısında İç Denetimin Yeri ve Önemi.**Mali Çözüm Dergisi,. Temmuz-Ağustos-Eylül 2002.

Elitaş,Cemal. **İç Denetçinin Verdiği Raporların Üst Yönetim Tarafından Değerlendirilmesi,**Mali Çözüm Dergisi,Ekim Kasım Aralık 2004,Sayı 69.

- Elitaş, Cemal ve Özdemir, Yaşar. **Bankalarda İç Kontrol Sistemi**. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006, Sayı 2.
- Erdoğan, Murat. **Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği**. Doğu Üniversitesi Dergisi, Sayı 5
- Eşkazan, Ali Rıza. **Üstünlük Üzerine**. İç Denetim Dergisi, Kış 2003, Sayı 6.
- Eşkazan, Ali Rıza. **İç Denetimin Değişen Dünyasında İç Denetçiler**. İç Denetim Dergisi, Kış 2003, Sayı 6.
- Gönen, Seçkin ve Çelik, Muhsin. **Rekabet Üstünlüğü Sağlamada İç Denetim ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Stratejik Ortaklığı**. Ege Akademik Bakış Dergisi, Ocak-Temmuz 2005, Sayı 1.
- Güzel, Serdar. **Bilgi Teknolojileri Kontrolleri**. İç Denetim Dergisi, Bahar 2005, Sayı 11.
- Koroğlu, Çağrı ve Uçma, Tuğba. **İşletmelerdeki İç Kontrol Sisteminin Etkinliği ve Dış Denetimdeki Önemi**. Mevzuat Dergisi, Temmuz 2006, Sayı 103.
- Larson, Kermit. **Fundamental Accountig Principles**, Chicago, 1990.
- Memiş, Mehmet Ünsal. **Etkin ve Başarılı Bir İç Denetim İçin Gerekli Koşullar**. Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat 2008, Sayı 85.
- Oktay, Pembe Jale. **Bankaların İç Kontrol Sistemi**. Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Ekim-Kasım 1998.
- Sipahi, Barış. **Muhasebe Denetiminde Örneklem Büyüklüğü Üzerinde Etkili Unsurlar ve Örneklem Büyüklüğünün Tespiti**. Muhasebe ve Denetime Bakış, Ocak 2003.
- Tektüfekçi, Fatma. **İç Denetimin Değişen Rolü: Değer Yaratmak**. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:10 Sayı:2, Haziran 2008.
- Toraman, Cengiz. **Gelişen Bilgi Teknolojilerinin Denetime Olan Etkisi**. Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 2002, Sayı:60.
- Tuan, A.Kadir ve Sağlar, Jale. **İç Denetçinin Örgüt İçerisindeki Yerin İç Denetim Açısından Önemi**. Muhasebe ve Denetime Bakış, Ocak 2004.
- Uyar, Süleyman. **İç Denetçi ile Denetim Komitesi Arasında Nasıl Bir İlişki Olmalıdır?**. İç Denetim Dergisi, Yaz 2005, Sayı 12.

- Uyar, Süleyman. **İç Denetim Alanında Ortaya Çıkan Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde İç Denetçilerin Değişen Rolü**. Mali Çözüm Dergisi, Nisan Mayıs Haziran 2003, Sayı 63.
- Uzun, Ali Kamil. **Geleceğin Yönetiminde İç Denetim**. Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 1998, Sayı:42.
- Ünlen, Müjdat. **İç Denetçinin Sorumlulukları ve İç Denetim Düzeylerine Dayalı Raporlama Türleri**. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1988, Sayı 1.
- Yavuz, Salih Tanju. **İç Kontrol Foksiyonun Bileşenleri**. Bankacılar Dergisi, 2002, Sayı.42.
- Yılcı, Münevver. **Denetim Komitesinin İç Denetim Etkinliğini Sağlamadaki Ve Hileleri Önlemedeki Rolü**. Muhasebe ve Denetime Bakış, Ocak 2003.
- Yurtsever, Gürdoğan. **Banka İç Kontrol Birimleri**, İç Denetim Dergisi, Sayı 17, Kış 2007.
- Yurtsever, Gürdoğan. **Türk Bankacılığının Kontrol ve Denetim Yapısı İçinde İç Kontrol Merkezlerinin Yeri**. Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Kasım-Aralık-2003, Sayı33.
- Yüksel, Aslı ve Demir, Volkan. **Bankalarda Denetim ve İç Kontrol Yapısı Eksikliğinin Sonucu: Finansal Kriz**. Mali Çözüm Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2001.

İnternet Kaynakları

Abdullah Kaya, **İç Denetim**,

<http://www.tkgm.gov.tr/turkce/dosyalar/diger%5Cicerikdetaydh224.pdf>
(08.09.2009)

Ahmet Tokaç, **İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Denetim-2006**

<http://ahmettokac.diyalogo.com/main.ovt?pid=6&aid=5000000000012163>
(09.09.2009)

Ali Kamil Uzun, **İşletmelerde İç Kontrol Sistemi**,

http://www.denetimnet.com/UserFiles/Documents/Makaleler/Ali%20Kamil%20Uzun/%C4%B0%C5%9ELETMELEERDE%20%C4%B0%C3%87%20KONTROL%20S%C4%B0STEM%C4%B0_AKU.pdf-(14.09.2009)

Bertan Kaya, **İç Denetim Nedir?**

http://www.bertankaya.net/index.php?option=com_content&task=view&id=11&Itemid=25 (07.09.2009)

Hanifi Ayboğa, Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere

Ülkemizin Uyumu, Sosyal Bilimler Dergisi,

s.41.<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c5s8/makale/c5s8m3.pdf>
(28.12.2009)

Mehmet Ali Aktaş, **İç Kontrol Sistemi ve Verimlilik İlişkisi**, 2005

http://www.alomaliye.com/mehmetali_aktas_ickontrol.htm - (25.08.2009)

Nevin Coşar, **Türkiye’de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi**,

<http://www.ikt.yildiz.edu.tr/RePEc/yil/makaleler/cosar0017.pdf>
(13.10.2009)

Risk Odaklılık ve Dönemsellik Bağlamında İç ve Dış Denetim

<http://www.sayder.org.tr/dosyalar/%C4%B0%C3%87%20DENET%C4%B0M%C4%B0N%20R%C4%B0SKE%20DAYALI%20VE%20D%C3%96NEMSEL%20OLMASI%20.doc> (25.08.2009)

Türk Dil Kurumu, **Denetim**, <http://www.tdkterim.gov.tr> (08.09.2009)

<http://www.muhasabedersleri.com/banka-islemleri/banka.html> (28.04.2009)

<http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/bankavesermayepiyasasihukuku/bankaciliksektorutarihselgelisimi.doc> (29.04.2009)

<http://bankacilik.portal-turk.com/Bankalarin+Gorevleri> (02.05.2009)

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/7160TBS_Genel_Gorunumu_Eylul_2009.pdf (08.11.2009)

[http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarikh=\(10.11.2009\)](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/banka_listesi.asp?tarikh=(10.11.2009))

http://www.denetimnet.com/UserFiles/Documents/Makaleler/Ali%20Kamil%20Uzun/%C4%B0%C5%9ELETMELEERDE%20%C4%B0%C3%87%20KONTROL%20S%C4%B0STEM%C4%B0_AKU.pdf (14.09.2009)

<http://www.denetci.net/ziliski.htm> -(14.09.2009)

<http://web.ifac.org/publications/international-auditing-and-assurance-standards-board> (27.12.2009)

Kanunlar

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

Yönetmelikler

Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, 1 Kasım 2006;26333 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Diğer

Türkiye Halk Bankası A.Ş.,**Faaliyet Raporu**,2008.